

Număr proiect: 2022-1-CY02-KA220-YOU-000084991

GHID PEDAGOGIC

Antreprenoriatul prin lentila

INTERSECȚIONALITATEII

Impact, provocări și oportunități

Funded by
the European Union

Index

1. Fișă informativă livrabilă	4
1.1 Parteneriat	5
1.2 Istoricul revizuirilor	5
1.3 Declarație de originalitate	5
1.4 Exonerare de răspundere	5
2. Rezumat	6
3. Domeniul de aplicare	7
4. Introducere	8
5. Metodologie	9
5.1 Cercetare de birou	9
5.2 Cercetare calitativă: interviuri semi-structurate cu experți în antreprenoriat	9
5.3 Cercetare calitativă: interviuri cu sociologi și psihologi	10
5.4 Considerații etice și conformitatea GDPR	10
6. Antreprenoriatul și trăsăturile cheie ale antreprenorilor urbani	11
6.1 Antreprenoriatul și provocările cu care se confruntă grupurile sociale dezavantajate	11
6.2 Provocări cu care se confruntă antreprenorii subreprezențați/femei	12
6.3 Antreprenori urbani vs rurali/inițiative de antreprenoriat	14
6.4 Trăsăturile cheie ale antreprenorului	18
6.5 Concluzie	24
7. Reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate	26
7.1 Importanța și beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat ..	26
7.2 Importanța promovării modelelor pozitive pentru grupurile marginalizate	31
7.3 Către reprezentarea pozitivă a minorităților în antreprenoriat	33
7.4 Evidențierea potențialului grupurilor dezavantajate de antreprenori – Exemple	34
7.5. Spre reprezentarea pozitivă a femeilor și a altor grupuri marginalizate în antreprenoriat – Exemple de inițiative din contextele naționale ale Consorțiului	35
7.6 Concluzie	39
8. Privire de ansamblu asupra femeilor care aparțin comunităților subreprezentate	41
8.1 Peisajul inițiativei conduse de femei	41
8.2 Intersecționalitate și bariere	43
8.3 Concluzie	44
9. Lentila intersecțională în antreprenoriat	45
9.1 Intersecționalitatea și domeniul antreprenoriatului	45
9.2 Discriminarea intersecțională și dezavantajul în spiritul antreprenorial	45

9.3 Sprijin pentru antreprenorii cu identități intersecționale și femei antreprenoare: acțiuni și inițiative	48
9.4 Depășirea provocărilor discriminării intersecționale	49
9.5 Oportunități care decurg din adoptarea unei lentile intersecționale în spiritul antreprenorial	53
9.6 Concluzie	56
10. Transformarea eșecului în succes	57
10.1 Prezentare generală asupra transformării eșecului în succes	57
10.2 Abordarea generală în abordarea eșecului și a repercusiunii eforturilor	58
10.3 Concluzie	65
Concluzia	66
Referințe bibliografice	67

1. Fișă informativă livrabilă

Numarul proiectului:	2022-1-CY02-KA220-YOU-000084991
Acronim de proiect:	Istoria antreprenoriala
Titlul proiectului:	Îmbrățișarea abordării orientate pe gen pentru creșterea antreprenorială prin prisma intersecționalității și aplaudând virtuțile învățării greșite
leșire:	Ghid pedagogic „Antreprenoriatul prin prisma intersecționalității - Impact, provocări și oportunități”
Autor(i):	Consortiul Herstory antreprenorial
Colaborator(i):	HELLIXCONNECT EUROPE SRL, Citizens in Power (CIP), Center for Social Inovation (CSI), IDM-Consulting BV, DRAMBLYS, Challedu
Reviewer(i):	HELLIXCONNECT EUROPE S. RL
Aprobat de:	Citizens in Power (CIP), Center for Social Inovation (CSI), HELLIXCONNECT EUROPE SRL, IDM-Consulting BV, DRAMBLYS, Challedu
Abstract:	Vă rugăm să vedeți mai jos
Lista de cuvinte cheie:	Antreprenoriat feminin neconvențional, reprezentare pozitivă, intersecționalitate, grupuri marginalizate, mentalități de succes și eșec
Vă rugăm să citați ca:	[Nume, prima literă a numelui]. (AN) [<i>Titlul documentului</i>]. Consortiul ISTORE ANTRENORIALĂ. Accesibil la https://entrepreneurialherstory.eu/
Drepturi de autor	Creative Commons — Atribuire 4.0 Internațional — CC BY 4.0

1.1 Parteneriat

Nume	Rol	Țară
Cetățeni la putere (CIP)	Coordonator	Cipru
Centrul pentru Inovare Socială (CSI)	Partener	Cipru
HELLIXCONNECT EUROPE SRL	Partener	România
IDM-Consulting BV	Partener	Olanda
DRAMBLYS	Partener	Spania
Challedu	Partener	Grecia

Toate siglele partenerilor

1.2 Istoricul revizuirilor

Versiune	Data	Revizuit de
1	21/07/2023	Consoțiul antreprenorial Herstory
2	08.08.2023	HELLIXCONNECT EUROPE SRL

1.3 Declarație de originalitate

Acest livrabil conține lucrări originale, nepublicate, cu excepția cazului în care se indică altfel. Recunoașterea materialului publicat anterior și a lucrării altora a fost făcută prin citarea adecvată, citarea sau ambele.

1.4 Exonerare de responsabilitate

Proiectul ENTREPRENEURIAL HERSTORY este finanțat de Programul Erasmus+ al Uniunii Europene. Acest document și tot conținutul său reflectă doar punctul de vedere al autorului, Comisia Europeană nu poate

Funded by
the European Union

fi făcută responsabilă pentru orice utilizare care poate fi făcută a informațiilor conținute în acesta.

2. Rezumat

Acest studiu a folosit o abordare cu metode mixte pentru a investiga factorii care influențează antreprenoriatul în rândul grupurilor sociale defavorizate și al femeilor antreprenoare din Cipru, Grecia, România, Spania și Țările de Jos. S-a realizat o analiză cantitativă a 63 de surse diverse și cercetări calitative prin interviuri semi-structurate cu un total de 24 de participanți, cu următoarele profiluri: experți în antreprenoriat, sociologi și psihologi. Constatările au relevat că modelul urban de antreprenoriat este cel mai potrivit pentru abordarea și depășirea provocărilor cu care se confruntă aceste grupuri. Studiul a subliniat semnificația caracteristicilor robuste, educație, oportunități de formare, un mediu de susținere și trăsături precum angajamentul, determinarea, răbdarea și o mentalitate pozitivă. S-a constatat că reprezentarea pozitivă împuternicește grupurile dezavantajate, încurajând un sentiment de identitate și apartenență. Autopercepția pozitivă și prezentarea de sine au fost identificate ca fiind vitale pentru avansarea antreprenorilor marginalizați. Instituțiile publice au fost evidențiate ca părți interesate esențiale în sprijinirea acestor inițiative, solicitând o abordare personalizată, de jos în sus. În plus, studiul a identificat provocări unice cu care se confruntă femeile antreprenoare, în special cele din medii dezavantajate, inclusiv cunoștințe și abilități relevante limitate și factori sociali/culturali. Importanța intersecționalității în crearea de rețele, sprijinul comunității, solidaritatea și dimensiunea psihologică a acestor provocări a fost evidențiată pe baza perspectivelor privind eșecul și succesul, extrase din interviuri cu psihologi. Cu toate acestea, din cauza complexității intersecționalității și a nuanțelor sale specifice în funcție de factori precum etnia și contextul național, generalizările au fost dificil de făcut. De asemenea, succesul antreprenorial este împletit cu capacitatea de a se adapta, de a inova și de a înfrunta eșecul în mod constructiv. O mentalitate de creștere, caracterizată printr-o abordare proactivă a învățării din eșec și a îmbrățișării eșecurilor ca oportunități de îmbunătățire, apare ca un cadru mental vital. Femeile antreprenoare, în special, se confruntă cu provocări unice care decurg din normele și stereotipurile societale de gen. Îmbrățișarea punctelor lor forte naturale, cum ar fi empatia, comunicarea și sociabilitatea, cultivând în același timp iubirea de sine și reziliența, le poate împuternici femeile să navigheze în industriile dominate de bărbați și să depășească barierele externe. În general, acest studiu oferă perspective valoroase asupra dinamicii multifacete a antreprenoriatului în rândul grupurilor sociale dezavantajate și al femeilor, subliniind necesitatea unor intervenții direcționate și a unor mecanisme de sprijin.

Cuvinte cheie: **Antreprenoriat feminin neconvențional**, **reprezentare pozitivă**, **intersecționalitate**, **grupuri marginalizate**, **mentalități de succes și eșec**

3. Domeniul de aplicare

Proiectul „Entrepreneurial Herstory” este finanțat de **Programul Erasmus+** reprezentat de **Consiliul pentru Tineret din Cipru**, coordonat de CIP CITIZENS IN POWER (Nicosia, Cipru), în cooperare cu CENTER FOR SOCIAL INNOVATION CSI (Nicosia, Cipru), CHALLEDU (Atena, Grecia), DRAMBLYS (Albacete, Spania), HELIXCONNECT EUROPE (Bucovat , România) și IDM-Consulting (Haga, Olanda).

Proiectul „Istorie antreprenorială” își propune să îmbunătățească mentalitatea antreprenorială în rândul tinerilor antreprenori. Se concentrează pe identificarea modelelor de urmat departe de stereotipurile și valorile toxice de gen, oferind minorităților și comunităților subreprezentate o voce pentru a-și exprima poveștile și a-și desfășura memoriile în termeni de antreprenoriat neconvențional. Obiectivele proiectului vor fi îndeplinite prin consolidarea capacităților organizațiilor partener, partenerilor asociați și părților interesate.

Grupul țintă mai larg al Istoriei antreprenoriale este compus din:

- Lucrători de tineret/formatori și educatori;
- Organizații de tineret legate de antreprenoriat;
- ONG-uri și OSC care sunt actori cheie în crearea condițiilor pentru realizarea drepturilor omului și transformarea într-o societate echitabilă pentru toată lumea, cu șanse egale în educație și muncă; precum și ONG-uri care promovează egalitatea și diversificarea;
- Femeile care doresc să se angajeze în antreprenoriat, dar aparțin unei comunități subreprezentate și au fost umbrite de construcții și limitări sociale;
- Femei care aparțin minorităților etnice și altor comunități marginalizate;
- Tineri ale căror vise au fost victimele discriminării intersecționale din partea societății;
- Tineri cu origini etnice și caracteristici etnice, refugiați, solicitanți de azil și migranți;
- Persoanele LGBTQI+ și orice persoană care nu este heterosexuală sau non- cisgen;
- Persoane cu dizabilități, persoane cu deficiențe de vedere, surde sau cu probleme de auz, autism etc.

Prezentul document este **Ghidul Pedagogic** privind „ *Antreprenoriatul prin prisma intersecționalității – Impact, provocări și oportunități* ” elaborat de consorțiu în sfera de aplicare a pachetului de lucru 2. Acest Ghid Pedagogic este baza teoretică pentru construirea modelelor antreprenoriale conduse de femei, concentrându-se în special pe cei din comunitățile subreprezentate.

Consortiul se așteaptă ca acest rezultat să sprijine actualizarea materialelor educaționale în domeniul antreprenoriatului, să crească înțelegerea incluziunii și de ce este atât de importantă pentru creșterea economică și coeziunea socială. Partenerii anticipează o conștientizare sporită în sectorul de tineret cu privire la modul în care reprezentarea pozitivă poate contribui la actualizarea standardelor socio-economice ale comunităților subreprezentate, transformându-le într-o parte integrantă a antreprenoriatului.

4. Introducere

Antreprenoriatul a apărut ca o forță puternică care conduce creșterea economică, inovația și schimbarea socială. Cu toate acestea, peisajul antreprenorial nu este imun la inegalitățile sociale și la barierele sistemice care afectează în mod disproporționat grupurile marginalizate. Recunoscând importanța examinării antreprenoriului prin prisma intersecționalității, acest Ghid Pedagogic oferă o explorare cuprinzătoare a impactului, provocărilor și oportunităților cu care se confruntă indivizii la intersecțiile diferitelor identități sociale.

Cu accent pe intersecționalitate, acest ghid recunoaște că indivizii se confruntă cu multiple forme de privilegiu și dezavantaj simultan din cauza rasei, sexului, etniei, orientării sexuale, statutului socioeconomic și altor factori de identitate. Ne propunem să deslușim interacțiunea complexă dintre antreprenoriat și diferitele axe ale stratificării sociale, adoptând o perspectivă intersecțională, oferind perspective care pot informa cercetarea, politicile și practicile pedagogice.

Capitolele din acest ghid oferă o analiză sistematică și bazată pe dovezi a temelor cheie legate de intersecționalitate și antreprenoriat. Începem prin a examina trăsăturile și caracteristicile antreprenorilor urbani, acordând o atenție deosebită provocărilor cu care se confruntă grupurile sociale defavorizate și antreprenorii subreprezentați/femei antreprenori. Apoi analizăm importanța reprezentării pozitive pentru grupurile marginalizate în antreprenoriat, subliniind beneficiile promovării modelelor pozitive și prezentând exemple de inițiative care evidențiază potențialul acestor indivizi.

În continuare, acest ghid prezintă o analiză cantitativă a femeilor antreprenoare care aparțin unor comunități subreprezentate, dezvăluind barierele pe care le întâlnesc și oferind perspective valoroase asupra discriminării intersecționale. Schițăm strategii pentru a depăși aceste provocări și a valorifica oportunitățile care apar din adoptarea unei lentile intersecționale în antreprenoriat.

În plus, acest ghid abordează subiectul transformării eșecului în succes, recunoscând importanța rezilienței și a învățării din eșecuri în eforturile antreprenoriale. Încurajăm antreprenorii să o vadă ca o piatră de temelie spre creștere și realizare, prezentând o abordare generală pentru a face față eșecului.

Acest Ghid Pedagogic își propune să îmbunătățească înțelegerea noastră a dinamicii complexe dintre antreprenoriat și intersecționalitate, aruncând lumină asupra experiențelor și perspectivelor persoanelor marginalizate, având ca scop favorizarea incluziunii, promovarea schimbărilor pozitive și crearea unui peisaj antreprenorial mai echitabil. De asemenea, urmărește introducerea cadrelor de intersecționalitate și reprezentare pozitivă în domeniul antreprenoriului neconvențional. Intersecționalitatea este, de asemenea, prezentată ca recunoașterea faptului că fiecare are propriile experiențe unice de discriminare și oprimare și trebuie să luăm în considerare tot și orice poate marginaliza oamenii, în timp ce antreprenoriatul neconvențional este influențat în mare măsură de inovație, pasiune și perseverență.

5. Metodologie

Această secțiune prezintă metodologia utilizată în studiul curent. Designul cercetării a cuprins atât abordări cantitative, cât și calitative pentru a obține o înțelegere cuprinzătoare a subiectului. Acest capitol prezintă procedurile întreprinse pentru analiza cantitativă a 63 de surse diverse și cercetarea calitativă care implică interviuri semi-structurate cu 12 experți în antreprenoriat și 12 sociologi și psihologi. În plus, sunt discutate considerente etice și conformitatea cu regulile GDPR, subliniind importanța consimțământului informat din partea tuturor participanților.

5.1 Cercetare de birou

Primul pas al acestui studiu a implicat efectuarea unei analize a 63 de surse, cuprinzând articole academice, reviste, rapoarte la nivelul UE și alte publicații relevante. Scopul acestei analize a fost de a aduna cunoștințele existente și perspectivele teoretice privind reprezentarea pozitivă a minorităților în educația antreprenorială, reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate și exemplele de femei antreprenoare în comunitățile subreprezentate.

Pentru început, a fost efectuată o analiză a literaturii pentru a identifica o gamă largă de surse relevante. Pentru a aduna materialele necesare, au fost utilizate diverse baze de date electronice, cum ar fi baze de date academice, biblioteci online și depozite de cercetare.

Odată identificate sursele, a fost utilizată o metodologie de revizuire sistematică pentru a evalua relevanța, calitatea și semnificația acestora. Fiecare sursă a fost evaluată critic pentru fundamentul teoretic, dovezile empirice și rigoarea metodologică. Constatările din aceste surse au fost sintetizate pentru a dezvolta o înțelegere cuprinzătoare a factorilor care influențează antreprenoriatul.

5.2 Cercetare calitativă: interviuri semi-structurate cu experți în antreprenoriat

Pe lângă analiza cantitativă, cercetarea calitativă a fost realizată prin interviuri semi-structurate cu 12 experți în antreprenoriat din Cipru, Grecia, România, Spania și Țările de Jos. Scopul acestei cercetări calitative a fost de a obține o perspectivă aprofundată asupra experiențelor, perspectivelor și provocărilor cu care se confruntă persoanele cu medii defavorizate implicate în activități antreprenoriale în țările respective.

Selecția participanților a fost ghidată de eșantionarea intenționată, asigurându-se că eșantionul include o gamă diversă de indivizi cu cunoștințe substanțiale și experiență în antreprenoriat. Au fost realizate interviuri semi-structurate pentru a permite flexibilitate și a permite participanților să-și exprime liber opiniile. Interviurile au fost realizate prin intermediul platformelor de videoconferință, asigurându-se că barierele geografice nu împiedică participarea.

Pentru a menține consistența și comparabilitatea, a fost elaborat un ghid de interviu semi-structurat, care cuprinde un set de întrebări și probe predefinite. Aceste întrebări au fost

concepute pentru a obține informații despre trăsăturile cheie pe care grupurile subreprezentate le pot avea în domeniul antreprenoriatului neconvențional și cum să le profite și să arunce lumină asupra dimensiunii intersecționalității în antreprenariat. Interveniunile au fost înregistrate audio cu acordul participanților pentru analiza ulterioară.

5.3 Cercetare calitativă: Interviuri cu sociologi și psihologi

Pe lângă interviurile cu experți în antreprenariat, au fost efectuate cercetări calitative și prin interviuri cu 12 sociologi și psihologi din țările partenere a proiectului. Această abordare și-a propus să exploreze factorii socioculturali și psihologici care influențează antreprenoriatul în contextele respective.

Similar cu procedura întreprinsă cu experții în antreprenariat, eșantionarea intenționată a fost utilizată pentru a selecta participanții care posedau experiență în aspectele socioculturale și psihologice ale antreprenoriatului. Interviurile au fost realizate folosind un ghid de interviu semi-structurat, adaptat la mediul profesional al participanților, despre cum să transformi eșecul în succes prin schimbarea mentalității psihologice și a bazei teoretice despre psihologia eșecului și succesului.

5.4 Considerații etice și conformitatea GDPR

Pentru a asigura desfășurarea etică a cercetării, tuturor participanților la fazele calitative ale studiului li s-a furnizat și semnat un Formular de consimțământ. Acest formular a detaliat scopul cercetării, natura voluntară a participării, confidențialitatea datelor și drepturile participanților. Participanților li s-a cerut să dea consimțământul informat înainte de implicarea lor în studiu.

În plus, echipa de cercetare a aderat la principiile și liniile directoare prezentate în Regulamentul general privind protecția datelor (GDPR) pentru a proteja confidențialitatea și confidențialitatea datelor cu caracter personal. Toate datele colectate, inclusiv înregistrările și transcripțiile interviurilor, au fost stocate în siguranță și accesibile numai cercetătorilor autorizați și Agenției Naționale responsabilă de proiect. Identitățile participanților au fost anonimizate în timpul analizei și raportării datelor pentru a asigura confidențialitatea acestora.

6. Antreprenoriatul și trăsăturile cheie ale antreprenorilor urbani

6.1 Antreprenoriatul și provocările cu care se confruntă grupurile sociale defavorizate

Antreprenoriatul este esențial pentru dezvoltarea societăților moderne, contribuind în mod semnificativ la creșterea economică și la prosperitate. Este, de asemenea, un domeniu în creștere rapidă, în special în zonele urbane, unde oportunitățile de afaceri sunt mai abundente și mai accesibile. Cu toate acestea, deși este un aspect atât de vital al dezvoltării sociale, nu este suficient de incluziv în ceea ce privește anumite grupuri sociale defavorizate. În ciuda progreselor înregistrate în creșterea accesului și a oportunităților pentru antreprenoriat în arena politicilor din unele țări (Ram & Jones, 2009), mulți indivizi din grupuri dezavantajate se confruntă în continuare cu obstacole în timp ce navighează în domeniul antreprenoriatului. Provocările cu care se confruntă diferitele grupuri dezavantajate, inclusiv femeile, persoanele cu dizabilități, comunitatea LGBTQ+ și alte persoane cu diferite medii etnice, migrante, geografice și socioeconomice, au ca rezultat marginalizarea și invizibilitatea lor în antreprenoriat (Drakopoulou & Keles, 2014; Vorobeva, 2022; Wishart, 2018).

În mod tradițional, antreprenoriatul a fost un domeniu dominat de bărbați. Antreprenorul a fost conceptualizat stereotip ca o figură albă, masculină. Aceste norme și stereotipuri, produse ale structurilor sociale patriarhale încă existente în multe țări (Lassalle & Shaw, 2021), au modelat un mediu antreprenorial în majoritatea țărilor în care anumite grupuri sunt marginalizate. Acest lucru este valabil mai ales pentru femeile antreprenoare și în special pentru femeile cu identități intersecționale, care se confruntă adesea cu o discriminare mai dură și cu obstacole suplimentare în a intra în domeniu și a reuși, din cauza sexului lor (Barr, 2015; Ginting-Carlström & Chliova, 2022; Opara și colab . . , 2020; Organizația Internațională a Muncii, 2018). Noțiunea de intersecționalitate sau identități intersecționale, care este folosită ca cadru teoretic al acestui proiect, recunoaște că fiecare persoană are propriile experiențe unice de discriminare și oprimare. Prin urmare, ne îndeamnă să luăm în considerare toți factorii sau identitățile care, în intersecția lor, ar putea marginaliza anumite persoane (vezi Capitolul 4: „Lentila intersecțională în antreprenoriat”). Cu toate acestea, aceasta nu este o situație statică. În ciuda lipsei formelor tradiționale de putere, grupurile marginalizate încă mai posedă resurse care le-ar putea afecta situațiile (Alm & Guttormsen, 2021). Antreprenorii sunt încorporați într-un context cultural și instituțional dinamic, care este în continuă evoluție. În măsura în care acest context devine mai incluziv pentru femei și alte grupuri subreprezentate, întregul sistem se va adapta în consecință, deschizând calea spre schimbare și incluziune.

Acest capitol este bazat pe o trecere în revistă a literaturii despre antreprenoriat și interviuri cu experți în antreprenoriat realizate în contextele naționale ale partenerilor din Spania, Grecia, Cipru, România și Țările de Jos. Scopul său este, în primul rând, de a identifica provocările cu care se confruntă grupurile subreprezentate, în special femeile, în domeniul antreprenoriatului. Apoi, se va discuta despre formele neconvenționale sau contemporane de antreprenoriat care au loc în contexte urbane. De asemenea, va explora diferențele dintre activitatea antreprenorială în contexte rurale, sugerând că modelul urban este poate cel mai bun pentru a aborda provocările cu care se confruntă antreprenorii sau femeile

dezavantajate. În continuare, acest capitol va discuta trăsăturile cheie ale antreprenorului urban care ar putea permite unei persoane dintr-o comunitate subreprezentată să reușească în antreprenoriat împotriva șanselor. Capitolul se va încheia oferind câteva exemple de antreprenori de succes din comunități subreprezentate care au unele dintre aceste trăsături benefice.

antreprenorii subreprezențați/femei

Femeile sunt considerate pe scară largă un grup social vulnerabil și adesea subreprezentat în mai multe aspecte ale vieții sociale și ale activității economice, în special în domeniul antreprenoriatului (Organizația Internațională a Muncii, 2018). Femeile care întreprind inițiative antreprenoriale întâmpină de obicei mai multe bariere în comparație cu omologii lor de sex masculin (Edman & Punkari, 2021). În cazul femeilor dezavantajate, este în mod normal și mai dificil să rupi tiparele sociale, stereotipurile sau chiar limitarea percepțiilor de sine. Din cauza reprezentării limitate și a vizibilității pe care o primesc femeile antreprenoare de succes, femeile antreprenoare care aspiră le lipsesc, de asemenea, modele feminine inspiratoare la care să admire (Ascher, 2012).

Pentru a aborda această problemă, în ultimele decenii au fost făcute mai multe încercări de a crește reprezentarea și participarea femeilor în antreprenoriat, care au dat rezultate pozitive (Ram & Jones, 2009; Drakopoulou & Keles, 2015). În ciuda progreselor care au fost înregistrate recent, aceste grupuri dezavantajate de antreprenori, în special femei, se confruntă în continuare cu părtiniri și obstacole sociale. Este posibil ca numărul femeilor antreprenoare să fi crescut, dar femeile rămân o minoritate în „lumea” întreprinderilor și chiar sunt considerate neconvenționale de către unii oameni consacrați în afaceri (Organizația Internațională a Muncii, 2018; Edman & Punkari, 2021).

În general, principalele provocări pentru femeile antreprenoare cu identități intersecționale pot varia în funcție de mediul lor specific. Unele dintre provocările cu care se confruntă pot fi legate de bariere culturale, cum ar fi rolurile tradiționale de gen și normele patriarhale. Alte provocări pot fi specifice anumitor comunități de femei, cum ar fi migrații sau alte comunități etnice. Unele dintre principalele obstacole cu care se confruntă femeile antreprenoare includ tratamentul discriminatoriu pe care îl primesc din cauza normelor tradiționale de gen, accesul lor limitat la capital financiar și sprijin și atingerea echilibrului dintre viața profesională și cea privată (Organizația Internațională a Muncii, 2018; Edman & Punkari, 2021). În timp ce maternitatea a fost, de asemenea, identificată ca un factor restrictiv, în special pentru femeile din țările în curs de dezvoltare (Ogundana și colab., 2021). În aceste cazuri, femeile antreprenoare pot fi împiedicate din cauza așteptărilor tradiționale privind rolurile de gen și a presiunii sociale de a se conforma la valorile tradiționale ale familiei. Unii dintre intervievați au reflectat, de asemenea, această constatare. Una dintre persoanele intervievate din Grecia a subliniat provocările suplimentare ale combinării și echilibrării maternității și afacerilor:

„Acesta a fost cel mai dificil lucru care are de-a face cu sexul cu siguranță – nu cred că un bărbat trebuie să se ocupe deloc de astfel de lucruri, are afacerea lui, o să lase

copilul soției sale, soției sale. o va ridica și își va conduce afacerea. Acolo problema este uriașă.”

În ceea ce privește echilibrarea maternității și afacerilor pentru femeile antreprenoare, aceeași interviuată din Grecia a subliniat, de asemenea, lipsa unor structuri accesibile care să sprijine părinții și îngrijitorii (cum ar fi grădinițele) ca o barieră semnificativă pentru femeile antreprenoare care sunt mame.

Literatura care se concentrează asupra femeilor în antreprenoriat indică în continuare că multe dintre barierele cu care se confruntă femeile antreprenoare sunt legate de accesul lor limitat la resurse, educație, rețele și formare (Wishart, 2018; Organizația Internațională a Muncii, 2018). Wishart (2018) sugerează că antreprenorii subreprezențați se confruntă cu bariere comune, cum ar fi discriminarea, lipsa accesului la finanțare, consiliere și mentorat, pe lângă lipsa abilităților și experienței în afaceri. Bariere specifice sunt, de asemenea, identificate în unele cazuri, cum ar fi barierele lingvistice pentru migranți, așteptările instituționale și sociale pentru femei și capcana beneficiilor pentru antreprenorii cu dizabilități (Wishart, 2018). Un alt obstacol în calea antreprenoriatului la nivel de politică este lipsa „ *sprijinului public adaptat pentru grupurile subreprezentate și dezavantajate în antreprenoriat* ”, inclusiv femei (Kokkinaki et al., 2020, p. 5). Pentru a depăși aceste bariere și a crește vizibilitatea și ratele de succes ale antreprenorilor subreprezențați, inclusiv femei, Wishart (2018) recomandă intervenții direcționate, cum ar fi formarea de specialitate pentru consilieri și formarea abilităților de afaceri. În mod similar, Organizația Internațională a Muncii (2018) susține că intervențiile trebuie să fie adaptate nevoilor specifice ale femeilor antreprenoare și să abordeze factori sociali, culturali și economici complexi care le constrâng potențialul. Aceasta include parteneriate public-privat pentru a sprijini mai multe femei și eforturi de sensibilizare și de sensibilizare ale autorităților locale pentru a viza comunitățile marginalizate (Organizația Internațională a Muncii, 2018).

Descoperirile din literatura de specialitate privind statutul subreprezentat al femeilor în antreprenoriat sunt, de asemenea, aplicabile în mare măsură contextelor naționale ale organizațiilor partenere. În majoritatea țărilor europene din parteneriatul proiectului (România, Spania, Grecia, Cipru, Țările de Jos), femeile antreprenoare se confruntă în continuare cu câteva provocări suplimentare, în ciuda unor pași pozitivi făcuți către incluziune. Această situație se reflectă și în datele calitative derivate din interviurile cu psihologi, sociologi și experți în antreprenoriat în fiecare context național. De exemplu, participanții la cercetare din România au subliniat că femeile din medii dezavantajate, într-o cultură care în general nu susține antreprenoriatul, tind să se perceapă mai degrabă beneficiare de beneficii sociale sau angajate decât antreprenori:

„În general, femeile din medii defavorizate întâmpină dificultăți în a deveni antreprenori, și asta cred că este destul de adevărat în toată lumea, sau cel puțin în țările în curs de dezvoltare precum cele în care lucrez eu și foarte adevărat în România, care este un țară cu o cultură neprietenoasă a antreprenoriatului, în care persoanele vulnerabile ajung să se perceapă ca beneficiari sau angajați de beneficii sociale și nu atât ca antreprenori. Ei nu au sprijinul nici să viseze la asta. Există câteva excepții în rândul unor femei care provin din medii rome și unele femei migrante.”

Cu toate acestea, răspunsurile primite de la intervievați relevă, de asemenea, că această situație nu este generalizată și nu este remediată. Unele dintre interviuate, deși au recunoscut provocările și barierele cu care se confruntă femeile antreprenoare, au fost mai optimiste în ceea ce privește evoluțiile recente și actuale ale antreprenoriatului feminin, atât la nivel global, cât și în contextele lor naționale. Unul dintre participanții la cercetare din Cipru, de exemplu, a subliniat beneficiile modelelor emergente ca factori favorizanți pentru femeile antreprenoare aspirante:

„Exemplele sunt acolo și nu sunt doar unul sau două, sunt multe și, în timp ce progresăm, vedem că ele continuă să crească, ceea ce ne arată că nimic nu este imposibil.”

Aceasta din urmă, pornind din experiența ei personală, a subliniat că inspirația ei provine din exemplele de femei antreprenori (și oameni în general) care au reușit să iasă în vârf, având resurse minime, doar pentru că au crezut în ele și în potențialul lor. Idei antreprenoriale. În general, ea a fost optimistă cu privire la apariția unor astfel de exemple și modele de urmat.

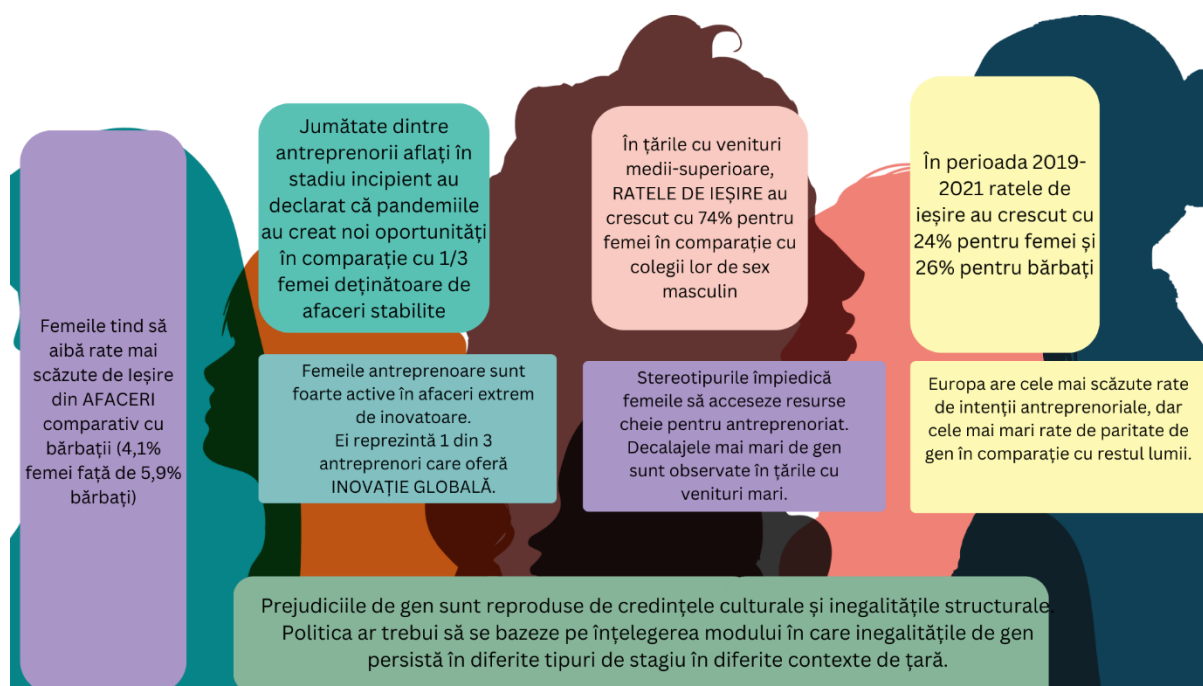
Există câteva provocări suplimentare pentru antreprenorii care aparțin unor grupuri sociale subreprezentate sau pentru femeile antreprenori. Aceste obstacole fac mai dificile încercările lor de a-și promova ideile de afaceri și împiedică împlinirea visurilor și viziunilor antreprenoriale mai greu de realizat. Cu toate acestea, locația poate juca un rol important în facilitarea spațiilor pozitive pentru creștere, incluziune și vizibilitate pentru antreprenorii marginalizați sau dezavantajați. Următoarea secțiune a capitolului va analiza diferențele dintre modelele de antreprenoriat urban și rural. Acesta va identifica unele dintre avantajele și dezavantajele fiecăruia în ceea ce privește transformarea antreprenoriatului într-un domeniu mai incluziv.

6.3 Antreprenori urbani vs rurali/inițiative de antreprenoriat

Când vine vorba de antreprenoriat, locația și contextul în care se desfășoară activitatea antreprenorială pot juca un rol important în ceea ce privește participarea femeilor și a altor grupuri subreprezentate în domeniu. Potrivit majorității participanților la cercetare intervievați, există unele diferențe între activitatea antreprenorială care se desfășoară în zonele urbane și inițiativele antreprenoriale desfășurate în zonele rurale în ceea ce privește inițiativele de afaceri mai tradiționale și neconvenționale. În ciuda unor potențiale dezavantaje ale antreprenoriatului urban identificate de unul dintre experții intervievați, cum ar fi presiunea și birocrăția care există în marile orașe și nivelurile mai ridicate de concurență întâlnite adesea acolo, zonele urbane oferă în general mai multe avantaje antreprenorilor aspiranți în comparație cu zonele rurale (Joo, 2011).

Datorită concentrării populației în creștere, cu un număr mare de oameni care provin din medii diverse, zonele urbane sunt epicentre de diversitate. Acest mediu divers și inovator caracteristic zonelor urbane este un mediu ideal pentru inițiativele antreprenoriale neconvenționale să înflorească. Un exemplu caracteristic de peisaj urban care favorizează activitatea antreprenorială îl reprezintă marile orașe metropolitane precum Londra, care constituie atât un epicentru al diversității, cât și al activității economice, unde antreprenoriatul minoritar etnic a fost înfloritor (Ram & Jones, 2009). Cu toate acestea, după

cum a remarcat unul dintre experții în antreprenoriat din Cipru, dimensiunea unei țări joacă un rol important în diferențierea zonelor urbane și rurale. Referindu-se la contextul național al Ciprului, el consideră că nu există prea multă diferențiere între urban/rural din cauza dimensiunii țării.

Sursa: GEM (Global Entrepreneurship Monitor) (2022). *Global Entrepreneurship Monitor 2021/22 Raportul privind antreprenoriatul femeilor: de la criză la oportunitate*. Londra: GEM

În orice caz, atât literatura, cât și experții intervievați fac distincție între activitatea antreprenorială din zonele rurale și cele urbane, iar majoritatea constatrilor susțin avantajele pe care antreprenoriatul urban le prezintă pentru femeile antreprenoare față de rural. Majoritatea participanților la cercetare intervievați în contextele naționale ale partenerilor par să fie de acord că zonele urbane, în cele mai multe cazuri, oferă mai multe avantaje femeilor de a se angaja în antreprenoriat. Potrivit unuia dintre experții în antreprenoriat din Cipru, o femeie care are un mediu urban are o acceptabilitate mai mare și mai avansată în a deveni antreprenor, așa că este considerat un pas mai firesc pentru ea. Pe de o parte, unii dintre experții intervievați au remarcat că antreprenorii care se aventurează în zonele rurale au adesea mai multă flexibilitate și primesc mai mult sprijin din partea comunității, ceea ce ar putea face mai ușor pentru o femeie să înceapă o afacere. Pe de altă parte, totuși, majoritatea experților intervievați au fost de acord că femeile din mediul urban în general au un avantaj mai mare față de femeile antreprenoare din mediul rural, deoarece este mai acceptabil ca acestea să devină antreprenori datorită deschiderii minții a societății urbane.

Antreprenorii din mediul rural sunt mai lipsiți de resurse economice, educație și oportunități de angajare, aspect în care femeile antreprenoare din mediul urban sunt mai norocoase, deoarece au mai mult acces la formare și la capitalul uman și social și pot participa mai mult la viața asociativă (Joo, 2011). În plus, decalajul de gen tinde să fie mai mare în zonele rurale, iar cultura patriarhală predominantă în aceste locuri a împiedicat femeile să acceseze în mod

egal pe piața muncii sau la structuri care le pot ajuta să-și concilieze viața de familie și cea profesională. Ca urmare, femeile antreprenoare din zonele rurale tind să aibă mai puține economii (sau acces limitat la economiile familiei) și mai puține oportunități de piață (Joo, 2011). Un alt avantaj al antreprenoriatului urban în comparație cu antreprenoriatul rural identificat de unii dintre participanții la cercetare intervievați este că, în zonele rurale, există o prejudecată și mai mare față de femeile străine și de alte grupuri de persoane marginalizate, lucru care este prezent într-o măsură mai mică în societățile urbane. , deoarece acestea sunt de obicei mai diverse și includ minorități. Structurile familiale din sistemul patriarhal și mintea apropiată a antreprenoriatului în zonele rurale nu sprijină antreprenoriatul feminin, prin urmare, viața de familie și cea profesională sunt și mai greu de reconciliat din cauza acestor structuri cu „femeile antreprenoare (fiind) considerate o amenințare în rândul bărbaților” .

O altă diferență cheie între inițiativele antreprenoriale rurale și urbane întreprinse de femei menționate de unii dintre intervievați este că, în zonele rurale, femeile antreprenoare tind să opereze într-o manieră informală, ad-hoc. Aceste femei antreprenoare rurale se concentrează adesea pe agricultură și pe vânzarea surplusului lor în zonele urbane din apropiere. În schimb, inițiativele antreprenoriale întreprinse de femeile din mediul urban tind să fie mai formale și mai structurate, mai ales în contexte în care există programe de sprijin, incubatoare de afaceri, acceleratoare și finanțare. Cu toate acestea, aceste oportunități pot fi inaccesibile femeilor cu niveluri scăzute de educație din cauza limbajului complex și specializat folosit, a lipsei de pregătire de bază în antreprenoriat și a lipsei de asistență socială și instituțională. În acest sens, unul dintre experți a menționat următoarele:

„Destul de des (că) oamenii care provin din medii vulnerabile... nu au avut acces la o educație adecvată în timp ce creșteau. Deci, lipsa egalității de șanse este una dintre principalele provocări. Dacă se întâmplă în anii copilăriei sau adolescenței, de obicei se perpetuează la vârsta adultă.”

Există câteva oportunități disponibile pentru inițiative formale și structurate în zonele urbane care oferă acces la programe de sprijin și finanțare. Cu toate acestea, aceste oportunități tind să fie oarecum generice în modul în care abordează și ghidează antreprenorii aspiranți. Această problemă este identificată în raportul Organizației Internaționale a Muncii (2018), care recomandă ca nevoile specifice de gen ale femeilor să fie luate în considerare atunci când se încearcă promovarea antreprenoriatului la nivel instituțional. Aceasta include oferirea de programe care sunt special concepute pentru a aborda barierele din calea antreprenoriatului care afectează în mod deosebit femeile. În plus, aceste programe trebuie să fie concepute și implementate într-o manieră adaptată la gen și pentru a se asigura că sunt într-adevăr eficiente în sprijinirea antreprenoriatului feminin (Organizația Internațională a Muncii, 2018). În general, raportul sugerează că există o lipsă semnificativă de cunoștințe despre „*ceea ce funcționează*” în abordarea atitudinilor discriminatorii de gen față de femeile de afaceri (Organizația Internațională a Muncii, 2018). Cu toate acestea, pentru a înțelege acțiunile care trebuie întreprinse pentru a aborda această problemă, este important să recunoaștem mai întâi vulnerabilitățile specifice ale femeilor antreprenoare care aparțin diferitelor grupuri dezavantajate. Recunoscând nevoile specifice ale acestor femei, ar trebui concepute și implementate intervenții care să fie adaptate nevoilor specifice ale femeilor antreprenoare,

abordând factorii sociali, culturali și economici complexi care le constrâng potențialul în domeniu (Organizația Internațională a Muncii, 2018; Kokkinaki și colab . . , 2020).

Mai mult, potrivit unuia dintre intervievați, un alt dezavantaj major pentru o afacere din provincie este lipsa de proximitate atât a resurselor, cât și a informațiilor, o problemă care de obicei nu se întâlnește în mediul urban. Unii intervievați au menționat și accesul la un public mai mare ca un avantaj major al antreprenoriului urban, datorită concentrării unui număr mare de persoane, situație care face mai ușoară țintirea pieței. În același timp, antreprenorii urbani tind de obicei să fie mai creativi, mai puțin motivați de partea financiară a muncii și mai încurajați de partea de carieră a muncii lor, dar și mai probabil să înceapă o nouă afacere (Joo, 2011). În plus, referitor la inițiativele antreprenoriale neconvenționale, unul dintre cei intervievați a remarcat că în orașe există mai mult sprijin din partea comunității, deoarece, în mediile urbane, există mai multă deschidere și acceptare. În plus, un element evidențiat a fost faptul că antreprenorii aspiranți din zonele urbane se bucură de oportunități mai bune de creare de rețele și, de obicei, primesc mai mult sprijin financiar în orașe, mai ales atunci când lucrează la un model de antreprenoriat neconvențional:

„Este mai ușor pentru o femeie dintr-o zonă urbană să găsească sprijinul necesar, să „bat la ușile potrivite”, să facă rețea cu oamenii potriviți, dar și să obțină sprijin financiar pentru o idee neconvențională, pentru că [neconvenționalitatea] este mai binevenită. În mintea oamenilor din zonele urbane în comparație cu oamenii din zonele rurale.”

Dimpotrivă, cei mai mulți intervievați au propus că în mediul rural este încă dificil să acceptăm unele idei antreprenoriale progresiste sau neconvenționale.

Pe partea pozitivă, un bun exemplu de activitate antreprenorială de succes care se desfășoară în mediile urbane din Europa vine din cazul Țărilor de Jos, care este unul dintre contextele naționale care participă la consorțiul acestui proiect. Antreprenoriatul este un domeniu destul de avansat în Țările de Jos, iar țara este considerată printre cele mai bune pentru afaceri, deoarece ecosistemul olandez de inovare facilitează creșterea și succesul. Potrivit Camerei de Comerț Olandeză, numărul femeilor antreprenoare din Țările de Jos a crescut cu peste 60% în ultimul deceniu, iar țara are în prezent peste 700.000 de companii fondate de femei antreprenoare (Netherland Times, 2022). Aceste companii contribuie în mod semnificativ la rezolvarea problemelor majore ale societății.

În ceea ce privește diferențele dintre antreprenorii din mediul urban și cel rural, unii dintre cei intervievați au subliniat că antreprenorii urbani trebuie să aibă mai multă răbdare, flexibilitate și „instinct”, trebuie să fie mai obișnuiți cu diferențele și mai toleranți. De asemenea, antreprenorii urbani tind să fie mai neconvenționali, în sensul că nu sunt legați de practici mai tradiționale pe care zonele rurale tind să le impună antreprenorilor. Majoritatea celor intervievați au remarcat, de asemenea, că mediile urbane tind să fie mai potrivite pentru formele neconvenționale de antreprenoriat, deoarece oamenii care trăiesc în ele tind, în general, să fie mai deschiși la minte. În schimb, mediile rurale sunt de obicei mai orientate către credințele și practicile tradiționale.

Prin urmare, faptul că există diferențe multiple între inițiativele de antreprenoriat urban și rural înseamnă că există și două modele de antreprenoriat respective, dar distincte: antreprenorul urban și cel rural. Datele colectate atât din descoperirile din literatură, cât și din interviurile cu psihologi, sociologi și experți în antreprenoriat sugerează că profilul antreprenorului urban este mai favorabil pentru dezvoltarea și urmărirea inițiativelor antreprenoriale neconvenționale de către grupurile sociale subreprezentate. Acest lucru se datorează mediului favorabil al zonelor urbane care promovează inovația, diversitatea și incluziunea. În spații atât de diverse, urbane, antreprenorii aspiranți din comunitățile subreprezentate își pot îndeplini viziunile antreprenoriale. Aceasta înseamnă, de asemenea, că femeile antreprenoare care își urmăresc ideile antreprenoriale în zonele urbane tind să aibă șanse crescute de vizibilitate, recunoaștere și succes.

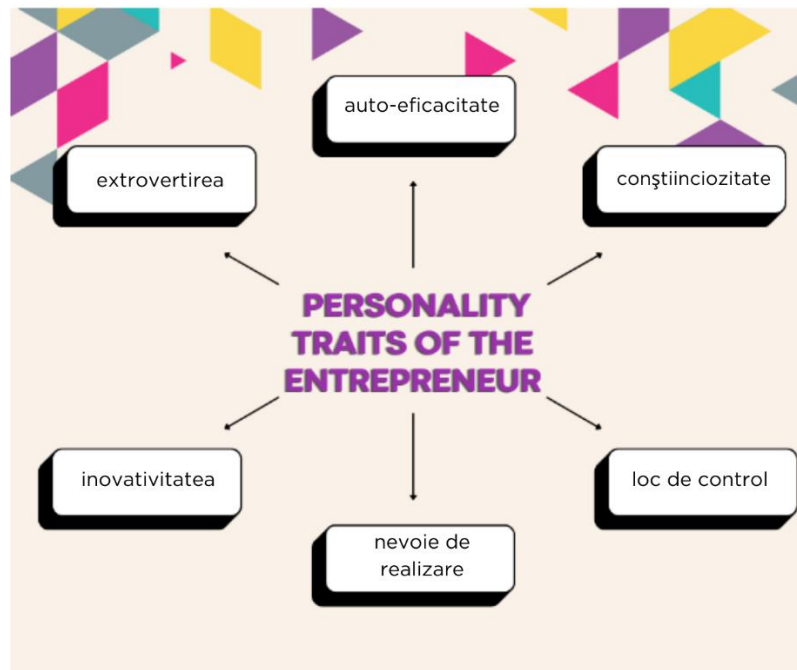
6.4 Trăsăturile cheie ale antreprenorului

După cum sa menționat anterior, antreprenoriatul urban este sugerat a fi cel mai favorabil mod de antreprenoriat, promovând medii inovatoare, neconvenționale și, în special, incluzive pentru antreprenoriat. Antreprenorul urban este, așadar, poate cel mai deschis la minte și cel mai bine echipat individ pentru a face față provocărilor implicate în peisajul antreprenorial modern. Dar care sunt trăsăturile cheie ale antreprenorului în general, și mai precis ale antreprenorului urban?

6.4.1 Trăsături cheie pentru succesul antreprenorial

În general, când vine vorba de personalitatea antreprenorilor, uneori devine dificil să găsești un teren comun și să construiești un portret complet și cuprinzător al antreprenorului de succes. Un motiv care explică acest lucru se referă la diversitatea prezentă în literatura despre antreprenoriat în sine. Kerr și colab. (2018) sugerează că antreprenoriatul este atât de divers încât terminologia nu este bine standardizată, iar cercetarea cu privire la caracteristicile de bază nu este liniară, cronologică sau progresivă. În mod similar, portretele antreprenorilor sunt atât de eterogene încât au nevoie de o etichetare adecvată pentru a înțelege mai bine mecanismele care funcționează în domeniu.

Cu toate acestea, prin măsurarea succesului antreprenorial, putem identifica trăsăturile cheie ale antreprenorului care pot stimula și promova succesul. Anumite caracteristici personale sunt esențiale în precizarea și garantarea atât a intenției antreprenoriale, cât și a succesului. Acestea includ autoeficacitatea, conștiinciozitatea, locul de control, nevoia de realizare și inovația (Kerr și colab., 2018; Yangailo & Qutieshat, 2022).

Sursa: Proiectul EH creat cu Canva

În plus, antreprenorii sunt de obicei mai deschiși la experiență, mai conștiincioși și extravertiți, precum și mai puțin nevrotici și agreabili (Kerr et al., 2018). În ceea ce privește autoeficacitatea și inovația, s-a constatat, de asemenea, că antreprenorii se dezvoltă la un nivel înalt (Kerr et al., 2018; Yangailo & Qutieshat, 2022). În plus, locusul intern de control (convingerea că rezultatele depind de eforturi, abilități și abilități mai degrabă decât de forțele externe) s-a dovedit a fi ridicat la antreprenori, la fel ca și nevoia lor de realizare (Kerr et al., 2018). Aceste trăsături sunt considerate a fi esențiale pentru ca antreprenori să le posede, deoarece le permit să depășească obstacolele și să persiste în fața eșecului. Prin urmare, aceste caracteristici oferă rezistența și persistența necesare pentru a depăși provocările și obstacolele care fac parte din peisajele antreprenoriale competitive din diferite țări, oferind mecanismele pentru a prospera în domeniu.

În plus, literatura despre antreprenorat oferă, de asemenea, o privire de ansamblu asupra caracteristicilor mai orientate spre afaceri ale antreprenorilor de succes. Potrivit unui alt studiu al lui Khosla și Gupta (2017), există cinci caracteristici principale ale antreprenorilor de succes care sunt predictive pentru succesul antreprenorial și organizațional. Aceste caracteristici includ următoarele: i) flexibilitate ca răspuns la nevoile pieței, ii) confort cu incertitudine, iii) focalizare și execuție asemănătoare laserului, iv) focalizare pe imagine de ansamblu cuplată cu o orientare detaliată și v) management al oamenilor cu echilibrul corect de delegare. De aici rezultă că antreprenorii trebuie să fie capabili să facă față în mod specific incertitudinii și să atingă confortul în ambiguitate. În mod interesant, s-a constatat că antreprenorii au un nivel foarte scăzut de evitare a incertitudinii, ceea ce indică un nivel ridicat de toleranță pentru situații și evenimente incerte. În plus, asumarea riscurilor este identificată pe scară largă ca o parte importantă a fiecărei afaceri și a succesului unui antreprenor, iar succesul firmei pe care o înființează depinde în mare măsură de capacitatea lor de a trece peste vremuri și circumstanțe incerte.

Un factor identificat ca o barieră în domeniul antreprenoriatului este teama de eșec. Acest concept este un domeniu proeminent de cercetare în literatura antreprenorială, deși modul precis în care funcționează în activitatea antreprenorială rămâne neclar (Cacciotti & Hayton, 2015). Interesant este că, în timp ce frica poate avea atât efecte benefice, cât și dăunătoare asupra cogniției și comportamentului individual, literatura tinde să se concentreze pe frică ca o barieră în calea activității antreprenoriale (Cacciotti & Hayton, 2015). În ciuda dihotomiei față de problema cum funcționează frica de eșec în antreprenoriat, se sugerează că acest concept poate motiva antreprenorii și poate servi ca element central într-un model teoretic care explică comportamentul antreprenorial.

6.4.2 Trăsăturile cheie ale femeilor antreprenoare

Cercetările privind trăsăturile cheie ale antreprenorului încearcă, de asemenea, să exploreze subiectul din perspectiva genului, recunoscând că acest factor influențează caracteristicile pe care antreprenorii trebuie să le dezvolte pentru a naviga în domeniul antreprenoriatului (Nicoletti Morphitou, 2017; Organizația Internațională a Muncii, 2018). Unii dintre experții în antreprenoriat intervievați au subliniat și mai mult importanța înțelegerii constructului social al modelului cultural al feminității și masculinității în contextul antreprenoriatului. Având în vedere această diferențiere de gen atunci când vine vorba de antreprenoriat și trăsăturile antreprenorului, următoarele sunt câteva trăsături sau caracteristici cheie pe care tind să le aibă în mod specific femeile antreprenoare, identificate atât în cercetare, cât și de către participanții la cercetare intervievați.

Caracteristici robuste

Atât cercetările asupra antreprenoriatului, cât și unii dintre experții intervievați sugerează, de asemenea, că antreprenoriatul feminin nu este determinat doar de factori interni relevanți pentru personalitatea antreprenorului, ci sunt, de asemenea, determinați de mediul în care navighează aceste femei (Nicoletti Morphitou, 2017). Acest lucru este relevant mai ales atunci când sunt în cauză mai multe societăți patriarhale, care adesea necesită ca femeile antreprenoare să își ajusteze unele dintre trăsăturile de personalitate ca răspuns la mediile lor.

Unele studii efectuate în contextul antreprenorial dominat de bărbați din Cipru, de exemplu, dezvăluie că femeile antreprenoare simt adesea nevoia să dezvolte caracteristici mai solide pentru a face față unor medii de afaceri competitive, dominate de bărbați, în care adesea cad pradă discriminării de gen. De exemplu, Nicoletti Morphitou (2017), printr-o analiză calitativă a 30 de femei antreprenoare cipriote, observă că acestea au adesea nevoie să dezvolte anumite „mecanisme de apărare” și „*acționează de multe ori mai agresiv decât bărbații pentru a-și dovedi capacitatea administrativă*” (p. 24).), confruntându-se cu realitățile de a fi femeie antreprenor în peisajul afacerilor cipriote ostil, dominat de bărbați. În mod interesant, existența unui mediu ostil, dominat de bărbați, pentru femeile antreprenoare din societățile patriarhale a fost reflectată și în interviurile efectuate cu două femei antreprenoare din Cipru. Acest mediu ostil, așa cum se sugerează, este deosebit de important

În anumite domenii de afaceri în care femeile tind să fie subreprezentate. În consecință, una dintre persoanele intervievate din contextul Ciprului a evidențiat provocările suplimentare cu care se confruntă femeile antreprenoare care se aventurează în industria construcțiilor, concentrându-se în special pe sexismul pe care femeile îl experimentează în acest domeniu.

„Trebuie să fie femei din fier și oțel. Este greu să-l atingi, dar poți să o faci.”

Datorită acestui mediu ostil, intervievatul consideră, de asemenea, că femeile antreprenoare trebuie să fie echipate cu încredere în sine și mare pasiune pentru meseria lor, precum și dorința de a reuși în domeniul lor. În plus, un participant la cercetare din contextul românesc a subliniat că o trăsătură importantă pentru succesul antreprenorial este să fii puternic, rezistent și încăpățânat ca persoană. De exemplu, un expert intervievat în context românesc a remarcat următoarele:

„[Oamenii] ar trebui să fie cu siguranță rezistenți și încăpățânați pentru a reuși cu adevărat în acest mediu. Chiar trebuie să fii de o rasă specială, știi, ca puternică [...]”

Pe de altă parte, totuși, opiniile participanților la cercetare din contextele naționale ale organizațiilor partenere au prezentat și unele discrepanțe. De exemplu, conform participanților la cercetare intervievați în contextul Spaniei, există anumite caracteristici care tind să apară mai natural femeilor, cum ar fi comunicarea, sociabilitatea empatică, analiza amănunțită și atenția la detalii. Aceste caracteristici, potrivit intervievaților spanioli, sunt utile atunci când sunt utilizate în relațiile personale și digitale cu clienții sau managementul mărcii.

Educație

O altă tendință în literatura de specialitate privind antreprenoriatul feminin atunci când vine vorba de trăsăturile cheie ale antreprenorului este importanța pe care femeile antreprenoare de succes o acordă educației. De exemplu, datele calitative ale studiului realizat de Nicoletti Morphitou (2017) au relevat o credință puternică în utilizarea unui mediu educațional competent, chiar competitiv. În mod similar, concluziile studiului realizat de Nearchou -Ellinas și Kountouris (2004) relevă, de asemenea, marea semnificație pe care, în special, învățământul terțiar o are pentru activitatea antreprenorială feminină. Potrivit aceluși studiu, femeile cu studii superioare au prezentat trăsături antreprenoriale mai puternice, un nivel mai mare de entuziasm și preocupare pentru control, luare a deciziilor și statut social, pe lângă faptul că s-au angajat în abordări mai inovatoare de lansare și au îndrumat alte femei să navigheze în domeniul antreprenoriului (Nearchou -Ellinas & Kountouris , 2004). De asemenea, literatura despre antreprenorat evidențiază și caracterul benefic al promovării spiritului antreprenorial la toate nivelurile de învățământ, în special la nivelurile secundare și terțiare, prin implementarea inițiativelor și a programelor antreprenoriale care să motiveze angajamentul studenților în antreprenorat (Maslakçı , Sürücü & Şeşen , 2022) .

Semnificația oportunităților de educație și formare

În mod interesant, această importanță acordată educației pentru obținerea succesului antreprenorial a fost reflectată și în interviurile cu experți în antreprenorat realizate în

contextele naționale ale partenerilor proiectului. Unii dintre intervievați au subliniat în mod similar importanța educației și a orientării în carieră ca ingrediente de bază pentru succesul în antreprenoriat. Potrivit experților intervievați, acest accent pe educație și orientare în carieră ar trebui să înceapă de la nivelul educației școlare. Cu toate acestea, experții intervievați au evidențiat că această încercare nu ar trebui să se limiteze la contextul educației formale, ci, în esență, ar trebui să continue și ulterior, oferind oamenilor oportunități de învățare și formare pe tot parcursul vieții, precum și furnizarea de informații privind oportunitățile de investiții în afaceri persoanelor interesate. De exemplu, un interviuat din Grecia a exprimat următoarele despre această problemă:

„Ar trebui să existe pregătire profesională pentru a vedea aptitudinile și pentru a vedea ce poate face toată lumea. Adică ce profesii sunt aici în Grecia, care este rata de absorbție, ce ne place, pământul, soarele, turismul și creația, respectiv sunt sectoarele corespunzătoare. Ar trebui să existe o carte, ar trebui să existe informații.”

Un alt interviuat din Cipru s-a referit la necesitatea unor programe de mentorat pentru antreprenorii aspiranți, în special pentru femei:

„Este nevoie de programe în contextul cărora o femeie întreprinzătoare aspirantă să poată fi primită de un mentor care o va putea ghida și sprijini...”

În acest fel, antreprenorii aspiranți vor avea acces la oportunități de învățare pe tot parcursul vieții pentru a dezvolta și a îmbunătăți trăsăturile cheie care i-ar putea transforma în profilul unui antreprenor de succes.

Semnificația unui mediu favorabil și a construirii de parteneriate

În plus, o persoană interviuată din contextul național al Spaniei a subliniat și mai mult necesitatea de a crea un mediu de sprijin pentru femeile antreprenori, un mediu care le sporește sentimentul de apartenență la o comunitate. Potrivit acestui expert, un mediu de sprijin, caracterizat de solidaritate, poate stimula pasiunea femeilor antreprenoare și poate promova ideile antreprenoriale ale acestora:

„Încurajăm femeile să devină antreprenori, să creeze întreprinderi neconvenționale care să se alinieze pasiunii lor, totuși, mediul antreprenorial este neliniar și volatil. Dacă nu le oferim un ecosistem care să le susțină și să le faciliteze lucrurile, aceste afaceri nu vor fi sustenabile și nu vor supraviețui mult timp.”

Prin urmare, așa cum sa sugerat, eșecul de a oferi femeilor antreprenoare un ecosistem care să le susțină, care să le poată răspunde nevoilor, poate duce la eșecul afacerilor lor.

Mai mult, un interviuat din contextul românesc a subliniat și marea valoare a unui mediu suportiv pentru obținerea succesului în domeniul antreprenoriatului. În plus, același interviuat a evidențiat folosirea trăsăturilor care prezintă o mentalitate de afaceri, cum ar fi capacitatea de a negocia și de a construi parteneriate, subliniind în special în acest proces importanța de a fi înconjurat de o comunitate care susține. Mai precis, interviuatul a declarat următoarele:

„(...) De asemenea, este important să putem construi parteneriate și să creăm o rețea de aliați și persoane de sprijin. A avea o comunitate foarte susținătoare în jurul tău este cu siguranță factorul care în cele din urmă face diferența.”

În mod interesant, aceeași interviuată consideră că valorile feminine tind să promoveze capacitatea de a construi parteneriate de afaceri autentice:

„Valorile feminității tind să fie mai deschise spre crearea de parteneriate autentice și valoroase [...].”

Acest lucru sugerează că, conform credinței acestei persoane interviuate, femeile sunt poate mai bine echipate pentru a forma alianțe și parteneriate puternice, o trăsătură care este considerată esențială în obținerea succesului antreprenorial.

Angajament, determinare, răbdare și o mentalitate pozitivă

Datele culese de la experții în antreprenoriat din majoritatea județelor partenere evidențiază, de asemenea, multe trăsături pozitive care le-ar putea permite femeilor și altor grupuri subreprezentate să reușească în antreprenoriat în contextele naționale ale organizațiilor partenere împotriva șanselor. Unele dintre trăsăturile identificate în mod obișnuit ca fiind cruciale pentru succesul antreprenorial sunt angajamentul față de obiectivele cuiva, perseverența și răbdarea. Unii dintre experții intervieuați, bazându-se pe experiența lor de predare și mentorat, au identificat, de asemenea, că determinarea și impulsul sunt trăsături importante pentru succesul în antreprenoriat. Mai mult, câțiva dintre experții intervieuați din majoritatea contextelor naționale ale partenerilor au evidențiat importanța muncii asidue, a perseverenței și a răbdării ca elemente cruciale pentru succesul antreprenorial. Când cineva posedă aceste trăsături, restul poate fi învățat.

Cu toate acestea, așa cum a exprimat unul dintre experți, dezavantajul este că persoanele care sunt dezavantajate sau lipsite de încredere nu își pot vedea întregul potențial, ceea ce este un factor care le poate împiedica succesul:

„Cred că mai presus de toate este determinarea, multe femei au încercat să „spargă roata” și nu au reușit din cauza lipsei de determinare.”

Potrivit mai multor dintre participanții intervieuați, trăsăturile cheie pentru succesul antreprenorial pentru femei sunt determinarea, dedicarea și angajamentul, precum și a avea un scop clar definit, în special unul care este semnificativ pentru ele, și a fi disciplinat și orientat spre acesta, combinată cu iubirea de sine și un tratament corect al sinelui. O altă trăsătură antreprenorială la fel de importantă remarcată de doi dintre intervieuați se referă la capacitatea de a accepta greșelile și eșecul ca părți integrante ale călătoriei către succes. În plus, una dintre cele două experte în antreprenoriat feminin interviuate subliniază, de asemenea, importanța autenticității și originalității pentru succesul antreprenorial. Ea subliniază în continuare valoarea adoptării unei mentalități pozitive și a investiției în valoarea viselor cuiva. Ea afirmă următoarele:

„Când gândesc pozitiv, ceea ce văd sunt oportunități [...], în timp ce atunci când gândesc negativ, ceea ce văd sunt probleme, ceea ce nu ajută la succes în „lumea” antreprenoriatului.”

O altă trăsătură antreprenorială semnificativă, potrivit uneia dintre interviuatele din contextul național al Ciprului, este respectul de sine și curajul de a spune uneori „nu” atunci când o situație nu îți servește, în timp ce ea a evidențiat și virtuțile candorii, și anume capacitatea de a face afirmații precise și de a cere ceea ce doriți în mod onest și direct, dar întotdeauna cu respect, deoarece acest lucru economisește mult timp pentru toate părțile implicate.

6.4.3 Exemple de femei antreprenoare de succes și trăsături cheie

Unii dintre experții intervievați, care sunt profesori universitari în antreprenoriat, au prezentat unele dintre trăsăturile cheie ale antreprenorilor, discutând exemplele de femei antreprenoare de succes din medii defavorizate, cum ar fi Oprah Winfrey, care a depășit discriminarea, rasa și provocările de educație și au construit succes. afacerilor. De asemenea, cei intervievați au menționat experiențele lor de îndrumare a persoanelor, indiferent de sex, care au aspirat și au reușit să-și înființeze propriile afaceri, inclusiv unele dintre studenții lor. Pe de altă parte, unul dintre experți a mai remarcat că suferința și durerea pot acționa, de asemenea, ca ingrediente pentru succes, deși acești factori negativi nu sunt necesari. Potrivit lui, motivul pentru aceasta este că cei care experimentează aceste emoții au nevoie și, prin urmare, sunt mai motivați să-și îmbunătățească circumstanțele vieții, deoarece adesea trebuie să devină mai independenți și să devină capabili să-și gestioneze singuri viața. Din această perspectivă, dezavantajul aparent pe care îl are o persoană ar putea deveni un avantaj.

6.5 Concluzie

- ⇒ A introdus antreprenoriatul și trăsăturile antreprenoriale urbane.
- ⇒ Informat de o analiză a literaturii academice și de interviuri cu experți în cinci contexte naționale: Spania, Grecia, Cipru, România și Țările de Jos.
- ⇒ Identificarea provocărilor cu care se confruntă grupurile dezavantajate, cu accent pe femeile antreprenori.
- ⇒ A explorat diferențele dintre activitățile antreprenoriale urbane și rurale.
- ⇒ A sugerat că modelul de antreprenoriat urban este potrivit pentru a aborda provocările cu care se confruntă grupurile sociale defavorizate și femeile antreprenoare.
- ⇒ Au prezentat trăsăturile cheie ale antreprenorilor urbani care pot facilita succesul comunităților subreprezentate.
- ⇒ A subliniat importanța caracteristicilor solide, a educației, a oportunităților de formare și a unui mediu de sprijin.

- ⇒ Trăsături evidențiate, cum ar fi angajamentul, determinarea, răbdarea și o mentalitate pozitivă.
- ⇒ Încheiat prin prezentarea femeilor antreprenoare de succes din medii defavorizate care au prosperat datorită acestor trăsături.

7. Reprezentare pozitivă pentru grupurile marginalizate

Reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate în orice sector sau domeniu este crucială pentru construirea încrederii în sine a acestor indivizi și pentru oferirea unor modele de urmat pentru persoanele dezavantajate. Acest lucru este valabil și când vine vorba de domeniul antreprenoriatului. Atunci când indivizii din comunitățile marginalizate se văd reprezentați pozitiv, ei au mai multe șanse să dezvolte un sentiment de apartenență și valoare de sine. Acest lucru, la rândul său, determină grupuri de persoane dezavantajate sau subreprezentate să dobândească mai multă încredere în abilitățile și potențialul lor. Această încredere poate avea un impact pozitiv nu numai la nivel individual, ci poate deveni și o forță motrice pentru întreaga comunitate și poate stimula activitatea antreprenorială generală a unei țări.

Antreprenoriatul este unul dintre domeniile vieții sociale și economice în care persoanele aparținând comunităților marginalizate se confruntă cu dificultăți suplimentare (Wishart, 2018; Organizația Internațională a Muncii, 2018). Ca urmare, aceste grupuri dezavantajate de persoane sau minorități sunt adesea excluse și subreprezentate în domeniu. Acestea includ femei, persoane cu statut de (i)migrație sau origine etnică, persoane cu dizabilități, persoane LGBTQ+ și alte comunități dezavantajate (a se vedea capitolul 1). Aceste comunități sunt dinamice și active în domeniul antreprenoriatului. Cu toate acestea, antreprenorii din medii defavorizate sunt adesea invizibili în domeniu, iar contribuțiile lor rămân nerecunoscute (Wishart, 2018; Alm & Guttormsen, 2021). Din acest motiv, reprezentarea pozitivă a acestor comunități marginalizate în antreprenoriat este crucială pentru a face domeniul mai divers și mai incluziv. Acest lucru, la rândul său, va ajuta la construirea unor societăți mai corecte, care să asigure șanse egale pentru toți.

Acest capitol se bazează dintr-o trecere în revistă a literaturii din domeniul antreprenoriatului și din interviurile realizate de consorțiu atât cu psihologi, sociologi, cât și experți în antreprenoriat. Interviurile au fost realizate în contexte naționale ale partenerilor din Spania, Grecia, Cipru, România și Țările de Jos. În general, capitolul își propune să consolideze faptul că minoritățile din domeniul antreprenoriatului sunt valoroase și dinamice și, prin urmare, ar trebui să fie reprezentate pozitiv ca atare. În primul rând, va explora beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat, pentru societatea în general și pentru antreprenorii dezavantajați la nivel personal. Apoi, capitolul se va concentra asupra importanței promovării modelelor pozitive cu care antreprenorii marginalizați se pot identifica. Apoi, capitolul va continua cu o secțiune care evidențiază marele potențial al grupurilor defavorizate de antreprenori. În final, capitolul se va încheia cu câteva exemple de inițiative naționale sau locale de promovare a antreprenoriatului în rândul grupurilor marginalizate, furnizate de experții în antreprenoriat intervievați în cele cinci contexte naționale ale consorțiului.

7.1 Importanța și beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat

Cercetările privind antreprenoriatul confirmă că există o lipsă generală atât de atenție, cât și de reprezentare pozitivă a grupurilor dezavantajate în domeniul afacerilor (Alm &

Guttormsen, 2021). Grupurile marginalizate sunt adesea considerate a avea aproape deloc auto-reprezentare și, de multe ori, sunt ignorate de actori puternici și se confruntă cu discriminare și maltratare (Chowdhury, 2021). Alm și Guttormsen (2021) subliniază lipsa de atenție acordată vocilor și experiențelor grupurilor marginalizate, în special în cercetarea eticii în afaceri. Cu toate acestea, autorii sugerează că, deși grupurile dezavantajate le lipsesc formele tradiționale de putere, cum ar fi influența publică, autoritatea formală, educația, banii și pozițiile politice, ele încă posedă resursele necesare pentru a influența pozitiv structurile care le determină circumstanțele (Alm & Guttormsen, 2021). Prin urmare, este esențial să facem lumină asupra resurselor și capacităților pozitive pe care aceste comunități marginalizate le posedă și să arătăm că, în ciuda statutului lor minoritar, ele participă dinamic la antreprenoriat.

7.1.1 Beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate

În ciuda lipsei unei reprezentări pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat, reprezentarea pozitivă a antreprenorilor din comunitățile dezavantajate este esențială. Poate oferi beneficii semnificative și în cele din urmă să îmbunătățească și să îmbunătățească condițiile și statutul acestor oameni în domeniu, precum și condițiile lor de viață. Pe de o parte, beneficiile reprezentării pozitive vin atât la nivel personal, stimulând înșiși antreprenorii defavorizați. Pe de altă parte, ele se manifestă și la un nivel social mai larg, mai ales în ceea ce privește afacerile și dezvoltarea economică a societăților (Consiliul European, 2022).

Unele dintre beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat la un nivel social mai larg includ următoarele:

Dezvoltare economică

Reprezentarea pozitivă și includerea grupurilor marginalizate pot aduce beneficii organizațiilor și întreprinderilor și, prin urmare, societății în general. Includerea comunităților subreprezentate în forța de muncă poate promova dezvoltarea economică a societăților și poate duce la o performanță economică mai mare, în special în orașe (Eraydin, Tazan-Kok & Vranken, 2010).

Coeziunea socială și diversitatea

Reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate în sectorul de afaceri și antreprenoriatul poate promova, de asemenea, coeziunea socială (Eraydin, Tazan-Kok & Vranken, 2010). Potrivit Consiliului European (2022), întreprinderile însele pot sprijini coeziunea socială prin recrutarea de personal divers și promovarea unei culturi și a unui mediu de lucru incluziv. În acest fel, sectorul de afaceri însuși poate beneficia, permițând minorităților să conducă inovarea prin investiții în infrastructura socială din comunitatea locală, cum ar fi politici, servicii, clădiri și alte resurse (Consiliul European, 2022). Herson (2022) subliniază importanța concentrării vocilor și perspectivelor marginalizate asupra diversității, echității și incluziunii în inițiativele corporațiilor, mai degrabă decât să se bazeze doar pe perspectivele celor care se

află în poziții de putere. De exemplu, în cazul femeilor antreprenoare, crearea unei culturi corporative care să pună în valoare diversitatea este un pas foarte important în maximizarea impactului reprezentării feminine (Skaggs, Stainback & Duncan, 2012). Prin urmare, acordând prioritate diversității și incluziunii adevărate, companiile și sectorul de afaceri mai larg pot crea locuri de muncă mai echitabile și, în cele din urmă, pot conduce la o mai mare inovație și succes (Herson, 2022).

Participanții la cercetare subliniază, de asemenea, importanța diversității și a incluziunii în antreprenoriat și lumea afacerilor. Reprezentarea pozitivă poate face mai ușor ca grupurile marginalizate să fie incluse și să simtă un sentiment de apartenență. Acest lucru poate beneficia în cele din urmă întregii comunități de oameni marginalizați, deoarece aceștia se pot simți văzuți și împuterniciți ca grup. În plus, reprezentarea pozitivă poate împiedica companiile să piardă talent. Unul dintre psihologii intervievați în România a declarat următoarele:

„Cred că, în special în lumea antreprenoriatului și în domeniul afacerilor din industrie, ceea ce tot spun este să acordați atenție egalității pentru că pierzi talentul. Deci, cred că dacă există o reprezentare pozitivă a grupurilor marginalizate, includerea lor în lumea antreprenoriatului va fi mai ușoară.”

Căutând și susținând în mod activ antreprenorii și angajații marginalizați, întreprinderile pot accesa o gamă variată de perspective și experiențe, conducând în cele din urmă la o mai mare inovație și succes.

Deconstrucția stereotipurilor și a prejudecăților împotriva minorităților

La nivelul incluziunii sociale, reprezentarea grupurilor marginalizate în diferite domenii are de îndeplinit o misiune mai largă și foarte semnificativă. Potrivit participanților la cercetare, la un nivel, reprezentarea pozitivă dezvăluie bogăția și perspectiva diferitelor experiențe și, în același timp, ajută la provocarea și deconstruirea stereotipurilor negative și a prejudecăților față de comunitățile dezavantajate. Potrivit unuia dintre psihologii intervievați, reprezentarea este importantă în primul rând pentru că duce la o mai bună înțelegere a dificultăților unice cu care se confruntă unele grupuri. O mai bună cunoaștere și înțelegere a acestor provocări poate conduce la modalități mai bune de a le gestiona, rupând de stereotipurile negative. După cum a menționat unul dintre cei intervievați, aceste stereotipuri tind să aibă rădăcini în invizibilitatea existentă a anumitor grupuri dezavantajate de oameni „*Stereotipurile se hrănesc cu invizibilitate*”.

De exemplu, dacă cineva primește doar informații negative despre o minoritate etnică, dacă o persoană nu cunoaște personal sau nu interacționează cu nimeni din această comunitate, cu greu va exista o modalitate de a contrasta aceste informații și de a verifica validitatea acestei reprezentări negative. Drept urmare, ți-ar fi mai ușor să crezi și să îmbrățișezi acest punct de vedere fără critici. Prin urmare, reprezentarea oamenilor din comunitățile marginalizate, recunoscând, în același timp, contribuțiile lor în domeniile lor, le sporește vizibilitatea și combate stereotipurile negative care îi împiedică să avanseze în orice domeniu dat, inclusiv antreprenoriatul.

O mai bună înțelegere teoretică a grupurilor dezavantajate în afaceri

O reprezentare pozitivă a grupurilor marginalizate în antreprenoriat poate duce, de asemenea, la o mai bună înțelegere teoretică a pozițiilor și circumstanțelor lor specifice. Cercetătorii în etica în afaceri iau foarte rar în considerare vocile și experiențele oamenilor marginalizați ca resurse pentru a le înțelege viața (Alm & Guttormsen, 2021). Prin urmare, reprezentarea pozitivă poate face ca societatea, în special sectorul de afaceri, să conștientizeze și să aprecieze mai mult poziția, capacitățile și contribuția benefică a minorităților la antreprenoriat.

7.1.2 Beneficiile reprezentării pozitive a grupurilor marginalizate în antreprenoriat la nivel personal pentru antreprenorii dezavantajați înșiși

Împuternicirea și creșterea încrederii în sine

Majoritatea participanților la cercetare intervievați sunt de acord asupra unui punct cheie: reprezentarea pozitivă pentru grupurile marginalizate este legată în mod inconfundabil de încrederea în sine, iar încrederea în sine este cheia unui antreprenor de succes. Împuternicirea persoanelor marginalizate din lumea afacerilor prin reprezentare pozitivă și oferirea lor de voce le permite acestor minorități să dezvolte o încredere în sine și o rezistență mai puternică. Ar putea chiar să le permită să conteste status quo-ul și să ofere propriile lor perspective asupra problemelor etice care îi afectează (Alm & Guttormsen, 2021). Potrivit participanților la cercetare, reprezentarea pozitivă poate întări, de asemenea, comportamentele și atitudinile dezirabile. În plus, reprezentarea pozitivă este direct corelată cu nivelul de încredere în sine al unei persoane. Potrivit unuia dintre psihologii intervievați în contextul Ciprului, cu cât este mai mare reprezentarea pozitivă a unui grup, cu atât mai mare devine încrederea în sine a indivizilor aparținând aceluși grup. Unul dintre participanții la cercetare din contextul național al României, de exemplu, a declarat următoarele:

„[...] De obicei, când vezi persoane asemănătoare cu tine, vrei să te identificeți cu ei și, în acest fel, să construiești o mai mare încredere în tine.”

Un alt participant la cercetare, un psiholog din Cipru, a sugerat că, conform psihologiei comportamentale, indivizii învață și întăresc comportamentele prin imitație și întărire pozitivă. Prin urmare, exemplele pozitive larg acceptate care sunt aplaudate de întreaga comunitate pot stimula încrederea în sine și motivația grupurilor marginalizate în eforturile lor într-un anumit domeniu, care se aplică și antreprenoriatului.

Apartenența la grup, identitatea și sentimentul de apartenență

Potrivit unora dintre psihologii intervievați, reprezentarea în grupuri este crucială pentru indivizii marginalizați, deoarece oferă confort, împuternicire și sentimentul de a nu fi singur în eforturile lor. Participanții la cercetare au sugerat, de asemenea, că atunci când grupurile marginalizate sunt reprezentate pozitiv, acestea pot dezvolta un sentiment de identitate de grup, ceea ce poate duce la o mai mare încredere în sine. Unul dintre participanții la cercetare din Cipru a subliniat în plus următoarele:

„Reprezentarea grupului oferă confort și împuternicire, ajutând indivizii să realizeze că nu sunt singuri în experiențele lor”.

În mod similar, unul dintre participanții la cercetare din România a afirmat următoarele despre importanța apartenenței și reprezentării grupului:

„(...) Și asta va avea un impact pozitiv, cred, pentru întreaga comunitate de oameni marginalizați [...], pentru că ei vor simți că există o apartenență la grup și că oamenii ca ei, știi, pot urca succesul. ”

Într-un fel, reprezentarea și apartenența la grup pot ajuta acești indivizi să realizeze că sunt, în schimb, însoțiți de alți oameni care aparțin comunităților lor marginalizate, care fac afaceri antreprenoriale de succes împotriva șanselor. Această realizare, obținută prin identificare, poate împuternici grupurile marginalizate și le poate stimula motivația și încrederea în sine.

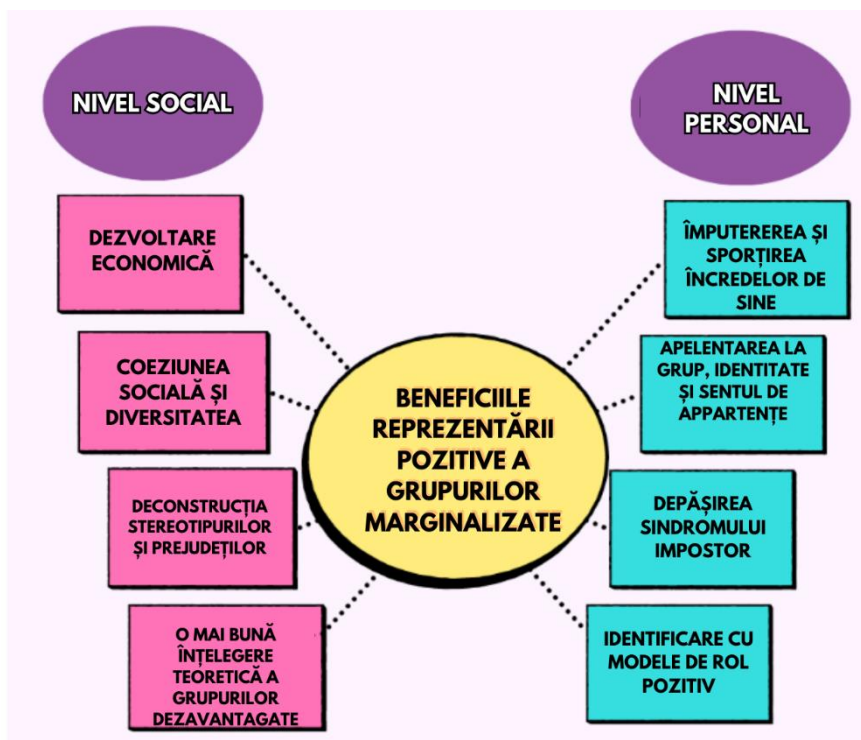
Depășirea sindromului impostorului

Potrivit unora dintre psihologii intervievați, reprezentarea pozitivă îi poate ajuta și pe indivizi să se afirme în societate și să depășească sentimentele interiorizate de exploatare, precum și sindromul impostorului.

Unul dintre psihologii intervievați în contextul național al Spaniei a detaliat modul în care funcționează sindromul impostorului. Potrivit interviuatului, sindromul impostorului este mai mult legat de succes decât de eșec și tinde să fie prezent mai intens la femei decât la bărbați. Ea afectează succesul, deoarece oamenii au în vedere modele diferite de ceea ce ei consideră de succes. Potrivit acestui psiholog, atunci când te compari cu acele modele, te poți simți ca în pragul prăpastiei. Acest lucru se întâmplă pentru că oamenii ar fi idealizat conceptul de succes sau pe cel de „erou” ca persoana care nu se teme, nu se îndoiește sau nu eșuează, iar asta, așa cum a subliniat interviuatul, este departe de adevăr. Așadar, sindromul impostorului, așa cum a explicat participantul la cercetare din Spania, presupune că, atunci când oamenii ajung la succes, ei încă se consideră acea persoană înfricoșată sau îndoielnică în timpul procesului, chiar și atunci când obțin succes.

Prin urmare, a fi reprezentat ca o persoană stăpânită de sine cu autoritate oferă indivizilor o voce și îi împuternicește, ajutându-i să depășească orice sentimente negative pe care le-ar fi putut dezvolta asociate cu sindromul impostorului, cum ar fi îndoiala de sine, anxietatea și depresia.

Identificarea cu modele pozitive

Sursa: Proiectul EH creat cu Canva

7.2 Importanța promovării modelelor pozitive pentru grupurile marginalizate

Rezultatele cercetării privind educația antreprenorială demonstrează impactul benefic al încorporării modelelor antreprenoriale de succes. Boldureanu et al. (2020) sugerează că educația antreprenorială bazată pe modele antreprenoriale de succes poate influența pozitiv tendințele și intențiile antreprenoriale ale studenților și poate duce la un nivel mai ridicat de orientare a percepției studenților față de beneficiile sociale ale antreprenoriului în comparație cu avantajele economice. Cu toate acestea, în ciuda importanței și beneficiilor de a avea modele pozitive, oamenii din comunitățile dezavantajate tind să aibă mai puține modele profesionale, culturale, de gen și alte modele. Acest lucru face mai greu pentru acești oameni să se recunoască pe ei înșiși și pe contribuția comunității lor în orice domeniu al vieții sociale, creative și economice (Kondo, 2018).

La nivel individual, reprezentarea pozitivă a grupurilor subreprezentate în antreprenoriul este un gest care este atât reconfortant, cât și încurajator pentru antreprenorii aparținând unor grupuri sociale marginalizate. O astfel de reprezentare le permite antreprenorilor aspiranți sau dezavantajați la începutul carierei să găsească puncte de identificare între aceștia și modelele de urmat care provin din propriile comunități. Potrivit unuia dintre experții în antreprenoriul intervievați din contextul național grec, această identificare cu antreprenorii de succes care provin din medii la fel de dezavantajate ajută și minoritățile, oferindu-le obiective măsurabile, exemple practice și pași concreți pe care îi pot urma către succes:

„Ajută foarte mult, cu siguranță. Ai un scop, știi cât de departe îl poți duce, știi ce trebuie să construiești, urmezi pașii celui care a reușit și știi ce pași trebuie să faci. Nu pare un vis, știi, întemeiat în mod realist, că o să faci unul, doi, trei”.

Persoana intervievată a mai sugerat că identificarea cu modele poate oferi și grupurilor defavorizate posibilitatea de a-și ajusta pașii individuali în funcție de situațiile lor specifice și de a le evalua sau corecta în consecință.

Mai mult, reprezentarea unor grupuri de oameni adesea neglijate în domenii specifice, inclusiv antreprenoriat, contribuie semnificativ la înflorirea acestor domenii. Kondo (2018) subliniază marea importanță a reprezentării pozitive pentru indivizii care aparțin unor comunități defavorizate, sugerând că este esențial ca activitatea lor să se reflecte în sfera publică și în mediul lor cultural. La fel de semnificativ, conform lui Kondo (2018), este faptul că grupurile dezavantajate de oameni au, de asemenea, modele active în domeniile lor, care provin din propriile comunități și care îi pot inspira, ghida și consilia. Funcția benefică a promovării modelelor pozitive pentru grupurile dezavantajate de antreprenori este evidențiată și în raportul OCDE al lui Kokkinaki și colab. (2020). Mai precis, autorii sugerează că ar fi benefic dacă autoritățile responsabile ar lansa campanii de conștientizare care să promoveze modele de urmat, povești de succes și oportunități de creare de rețele pentru grupuri dezavantajate, cum ar fi femeile sau tinerii, pentru a crește atractivitatea antreprenoriatului ca o posibilă cale de carieră. (Kokkinaki și colab., 2020).

Marea importanță a disponibilității modelelor de urmat pentru grupurile marginalizate de antreprenori a fost reflectată și în datele derivate din interviurile cu sociologi, psihologi și experți în antreprenoriat. Experții intervievați de consorțiu sunt de acord că reprezentarea pozitivă este foarte importantă pentru grupurile marginalizate, deoarece poate oferi acestor oameni modele cu care să se identifice. Pe de o parte, participanții la cercetare în general sunt de acord că reprezentarea pozitivă este strâns legată de încrederea în sine. Ei sugerează că atunci când indivizii se simt pozitiv reprezentați și apreciați, ei tind să aibă un nivel mai ridicat de încredere în sine. În plus, unul dintre participanți subliniază importanța învățării model, în care indivizii reproduc comportamentele celor pe care îi consideră de succes. Potrivit acestui psiholog, acest lucru poate fi deosebit de motivant pentru persoanele cărora le lipsește încrederea în sine. În plus, așa cum a sugerat unul dintre cei intervievați, atunci când oamenii văd că alți oameni cu caracteristici sau medii precum ale lor obțin succes, poate fi responsabil și poate duce la o mai mare încredere în sine.

Participantul la cercetare a declarat următoarele:

„Cred că dacă ai o reprezentare pozitivă a grupurilor marginalizate, includerea lor în lumea antreprenoriatului va fi mai ușoară. Și acest lucru va avea un impact pozitiv pentru, cred că întreaga comunitate de oameni marginalizați [...], pentru că vor simți că există o apartenență la un grup și că oamenii ca ei, știi, pot urca pe scara succesului”.

Un model concret, pozitiv, provenit dintr-un mediu defavorizat, a fost oferit de unul dintre experții în antreprenoriat din Țările de Jos, care a menționat exemplul lui Yiannis Antetokounmpo – un baschetbalist grec de origine nigeriană. Potrivit interviului, Antetokounmpo este o persoană care provine dintr-un mediu complet marginalizat, dar acum servește drept model și exemplu pozitiv pentru mulți tineri din Europa și din întreaga lume, schimbând modul în care oamenii văd indivizii cu biografii de migranți. Există multe exemple strălucitoare de oameni din comunități marginalizate sau subreprezentate care reușesc și sunt promovați ca modele într-o varietate de domenii. Prin urmare, domeniul antreprenoriatului ar trebui, de asemenea, să reprezinte și să promoveze în mod pozitiv propriile sale exemple strălucitoare de indivizi dezavantajați care pot servi potențial ca modele antreprenoriale pentru propriile lor comunități.

7.3 Către reprezentarea pozitivă a minorităților în antreprenoriat

7.3.1 Importanța autopercepției și a autoprezentării pozitive

Un alt aspect important privind reprezentarea grupurilor marginalizate în diverse domenii de activitate socială, inclusiv antreprenoriatul, este reprezentarea lor de sine. Modul în care oamenii din medii defavorizate se văd și se reprezintă adesea pare să influențeze reprezentarea lor generală în anumite domenii; auto-reprezentarea pozitivă tinde să asigure poziții mai bune pentru grupurile marginalizate (Chowdhury, 2021). Chowdhury (2021) face câteva recomandări cu privire la includerea grupurilor marginalizate și căutarea lor pentru morale și reprezentări mai înalte, inclusiv următoarele:

- În primul rând, grupurile marginalizate ar trebui să încerce să caute conștiința de sine și morale mai înalte în ciuda vulnerabilităților lor. Când se obține un sentiment de conștiință de sine, ei îl pot folosi pentru a se reprezenta pozitiv.
- În al doilea rând, atunci când grupurile marginalizate se reprezintă pe ei înșiși, ele pot îndruma actori puternici să participe la dialoguri și proteste oficiale, fie în condițiile lor, fie în numele lor.
- De asemenea, este vital ca grupurile dezavantajate să dezvolte o înțelegere solidă a poziționării lor sociale, mai degrabă decât să reacționeze pur și simplu pe baza unor stimuli falși perpetuați de actori puternici care urmăresc să-i controleze.

În esență, Chowdhury (2021) sugerează că grupurile marginalizate trebuie să folosească tactici netraditionale pentru a crea oportunități și a-și atinge obiectivele în colaborare cu alți actori sociali. Acest lucru ar arăta că acești oameni sunt interesați să exploateze resurse strategice care le oferă acces la mecanismele de politici (Chowdhury, 2021).

Prin urmare, antreprenoriatul este un domeniu provocator pentru indivizii aparținând unor comunități subreprezentate. Persoane care aparțin comunităților defavorizate, cum ar fi antreprenorii de sex feminin, antreprenorii cu origini etnice (inclusiv antreprenorii imigranți), antreprenorii LGBTQ+, antreprenorii cu dizabilități și cei care sunt dezavantajați în alte moduri se confruntă într-adevăr zilnic cu multiple obstacole în antreprenoriat. În ciuda acestor provocări, ei încă reușesc să facă pași în direcția îmbunătățirii condițiilor de angajare și a

condițiilor de viață. Oamenii din comunitățile dezavantajate dovedesc adesea că originile sau statutul nu determină capacitatea antreprenorială (Alm & Guttormsen, 2021). Mulți oameni aparținând minorităților sunt exemple vii care demonstrează că a avea o voință puternică, intenții puternice și anumite trăsături pozitive sunt mai importante decât statutul social sau fondul pentru succesul antreprenorial.

7.4 Evidențierea potențialului grupurilor dezavantajate de antreprenori – Exemple

7.4.1 Minorități etnice/antreprenori imigranți

Cercetările sugerează că minoritățile etnice sunt mai predispuse să se concentreze pe piețe, produse, structuri de sprijin și forme specifice de antreprenoriat furnizate de grupurile minorităților etnice specifice (Comisia Europeană, 2015). Abordarea traseului migranților dovedește deja trăsături de inițiativă, reziliență și asumare de riscuri, astfel încât, în combinație cu serviciile de sprijin adecvate, ar oferi comunităților marginalizate șansa de a depăși barierele prezentate în calea lor (Comisia Europeană, 2015).

Literatura despre antreprenoriat din Cipru a acordat atenție problemei importante a (i)migrației și impactului acesteia asupra peisajului antreprenorial al țării, având în vedere că țara a fost o destinație atractivă pentru mulți (i)migranți în ultimele decenii.

Unele studii efectuate în contextul cipriot dezvăluie câteva perspective interesante asupra stării

Antreprenoriatul imigranților în Cipru (Violaris , Loizides și Harmandas , 2011; Violaris Harmandas & Loizides , 2012). De asemenea, contribuie la construirea unei imagini pozitive a antreprenorilor imigranți, în special a femeilor. Articolul anterior al lui Violaris , Loizides și Harmandas (2011) urmărește istoric activitatea antreprenorială a imigranților din Cipru și oferă o imagine de ansamblu asupra modului în care a evoluat favorabil. A fost scrisă într-o perioadă de prosperitate financiară pentru Cipru în 2012 și subliniază rolul pozitiv pe care l-a jucat antreprenoriatul în înflorirea economiei țării în anii care au precedat publicarea sa. Acesta a subliniat în special contribuția pozitivă a imigranților în peisajul antreprenorial greco-cipriot plin de viață al vremii. Articolul atrage, de asemenea, atenția asupra beneficiilor care decurg din atitudinea primitoare a localnicilor față de investițiile străine pentru economia cipriotă (Violaris Harmandas & Loizides , 2012). Un punct comun în ambele articole este că, în perioada care a precedat publicarea lor, guvernul Cipru a fost deosebit de încurajator față de activitatea antreprenorială a imigranților, oferind oportunități ample antreprenorilor imigranți. Ambele articole evidențiază, de asemenea, impactul benefic pe care această poziție guvernamentală l-a avut asupra economiei generale a țării ((Violaris , Loizides , & Harmandas , 2011Thus; Violaris , Harmandas & Loizides , 2012). Prin urmare, multe dintre remarcile făcute în aceste articole reușesc să transmită un imaginea pozitivă a antreprenorilor imigranți din Cipru.

7.4.2 Femei antreprenori

O mare parte din literatura de specialitate despre antreprenoriat se concentrează asupra femeilor ca grup social subreprezentat și asupra încercărilor care au fost făcute pentru vizibilitatea și includerea lor. În cazul femeilor antreprenoare, cercetările au descoperit că

combinația dintre a fi femeie și a avea un statut de minoritate etnică are succes în antreprenoriat, deoarece statutul de outsider al acestor femei poate dezvolta practici de afaceri conștiente din punct de vedere social care să beneficieze comunitățile lor (Godwyn & Stoddart, 2011).). Acest model tinde să se repete și să se încline mai mult spre justiția socială și beneficiul comunității (Godwyn & Stoddart, 2011).

Un exemplu de contribuție valoroasă a femeilor antreprenoare la prosperitatea comunităților lor este relevat de un studiu publicat de Ertac și Tanova (2020) realizat în contextul Ciprului de Nord. Studiul evidențiază impactul pozitiv al antreprenoriatului feminin în sectorul turismului durabil și este primul care abordează exemplul femeilor antreprenoare înfloritoare în ecoturism din zona rurală a Ciprului de Nord. Ertac și Tanova (2020) notează creșterea semnificativă atât a numărului, cât și a activității femeilor antreprenoare care se aventurează în acest sector, în ciuda conflictului politic înghețat de pe insulă și a structurilor sociale patriarhale existente. Este evidențiată și contribuția pozitivă a femeilor antreprenoare la economia locală (Ertac & Tanova , 2020). În mod similar, autorii sugerează că sectorul turismului însuși, într-un mod reciproc, constituie un „traseu prin care femeile pot fi integrate în viața economică și socială” (Ertac & Tanova , 2020, p. 5). Având în vedere că populațiile care locuiesc în regiunile de nord ale Ciprului tind să sufere de o marginalizare socială suplimentară (Ertac & Tanova , 2020), concluziile acestui studiu contribuie și mai mult la construirea unei imagini pozitive a acestor femei antreprenoare dezavantajate în peisajul antreprenorial din Cipru.

7.5. Spre reprezentarea pozitivă a femeilor și a altor grupuri marginalizate în antreprenoriat – Exemple de inițiative din contextele naționale ale Consorțiului

Unul dintre domeniile investigate prin interviurile realizate de consorțiu cu experți în antreprenoriat este cel al exemplelor naționale sau locale de inițiative legate de antreprenoriat. Persoanelor intervievate li s-a cerut să împărtășească orice exemple de inițiative antreprenoriale neconvenționale sau incluzive conduse de femei sau de grupuri marginalizate de care sunt conștienți în contextele lor naționale. În plus, li s-a cerut să-și ofere cunoștințele despre inițiativele oficiale locale care sprijină femeile și alți antreprenori marginalizați din fiecare țară și despre modul în care aceste inițiative pot deveni mai eficiente.

7.5.1 Exemple de inițiative de antreprenoriat neconvențional sau incluzive conduse de femei

În contextul interviurilor realizate de consorțiu cu experți în antreprenoriat, participanții la cercetare au fost rugați să ofere exemple locale de inițiative antreprenoriale neconvenționale conduse de femei. Unele dintre inițiativele pe care le-au elaborat includ următoarele exemple:

România

Unul dintre experții intervievați în România a oferit un exemplu de întreprindere socială proprie numită „OILRIGHT”, care colectează ulei de gătit uzat și implică persoanele cu dizabilități în procesul de colectare. Deșeurile sunt apoi transformate în lumânări parfumate, iar o parte din ele sunt folosite pentru a produce combustibil mai ecologic. Acesta este un exemplu excelent de reprezentare pozitivă în acțiune. Prin implicarea activă a persoanelor cu dizabilități în procesul de colectare și prin prezentarea abilităților și contribuțiilor acestora, această întreprindere nu numai că reprezintă în mod pozitiv grupurile marginalizate, ci și contribuie la o societate mai durabilă și mai ecologică. Mai multe informații despre acest proiect puteți găsi pe www.oilright.ro.

Cu toate acestea, este important de reținut că reprezentarea pozitivă nu este suficientă singură. Participanții la cercetare din România au sugerat, de asemenea, că trebuie să existe inițiative concrete și structuri de sprijin care să împuternicească antreprenorii marginalizați și să le facă accesibile programele de sprijinire a afacerilor.

Cipru

Doi dintre experții în antreprenoriat din contextul cipriot au discutat patru exemple de inițiative antreprenoriale din Cipru care se adresează unor anumite comunități etnice. Aceste inițiative includ o tânără de origine asiatică care vinde micul dejun persoanelor de aceeași etnie în apropierea stației de autobuz unde se întâlnesc, o tânără nigeriană care coace pâine tradițională nigeriană și o distribuie magazinelor care servesc atât oamenilor din comunitatea ei, cât și localnicilor, un Medic chinez (bărbat) care și-a deschis propriul cabinet medical specializat în acupunctură și un restaurant chinezesc deținut de o femeie imigrantă. Aceste inițiative sunt exemple strălucitoare ale modului în care antreprenorii cu origini etnice pot întreprinde marketing de nișă pentru a promova includerea lor în comunitățile locale, încorporând, de asemenea, practicile și produsele lor culturale pe piețele locale.

Alți doi experți în antreprenoriat din Cipru, care sunt femei antreprenoare active, s-au bazat pe propria lor implicare personală în forme neconvenționale de antreprenoriat. Una dintre cele două femei a explicat cum își percepe propria afacere: crearea unei aplicații mobile inovatoare numită „INSAVIOR” (<https://insavior.com/>), care își propune să creeze o comunitate de solidaritate între femei, unde acestea să poată ajunge pentru ajutor ori de câte ori simt că sunt în pericol. După cum a explicat ea, ea consideră că ceea ce o face pe a ei o idee neconvențională este că a fost materializată pentru femei, de către femei și că aplicația mobilă pe care a dezvoltat-o este una de acest fel în contextul mai larg al Greciei și Ciprului.

Grecia

Unul dintre experții în antreprenoriat intervievați în Grecia a contrastat femeile și bărbații antreprenori, exprimând opinia că femeile antreprenoare au o sensibilitate mai mare și sunt de obicei mai empatice. De asemenea, interviuatul a sugerat că femeile antreprenoare tind să promoveze incluziunea într-o măsură mai mare decât omologii lor de sex masculin. Ea a declarat următoarele:

„Includerea este probabil mai mult o preocupare pentru ei decât pentru un antreprenor de sex masculin.”

Pentru a ilustra de ce crede ea acest lucru, ea a citat ca exemplu trei afaceri conduse de femei în contextul Greciei, care se angajează să includă grupurile și minoritățile dezavantajate. Una dintre ele este o afacere de parteneriat care angajează persoane cu autism, a căror sarcină este să pregătească batoane de cereale. Cealaltă inițiativă antreprenorială este o cafenea care angajează persoane cu autism, în timp ce a treia afacere este o afacere cu amestecuri botanice din Tracia, Grecia, care angajează oameni care aparțin unor grupuri minoritare.

Spania

Un alt program menționat de unul dintre experții în antreprenoriat intervievați în Spania este programul ADELANTE (h <https://adelante-empresas.castillalamancha.es/>), care se desfășoară în regiunea Castilla la Mancha din Spania. După cum a explicat interviuatul, este un program care sprijină antreprenorii aspiranți cu finanțare (prin împrumuturi de microcredite) și consultanță, precum și cu crearea sau consolidarea de noi întreprinderi în regiune. Ea a menționat, de asemenea, că această inițiativă are un accent special pe inițiativele întreprinse în zonele rurale.

Olanda

Experții intervievați în contextul național al Țărilor de Jos au evidențiat câteva inițiative întreprinse de instituțiile și organizațiile publice din țară care se concentrează în mod special pe antreprenoriatul feminin. Acestea includ diverse seminarii și sesiuni de webinar care încearcă să promoveze și să ajute femeile care se confruntă cu dificultăți în antreprenoriat și sunt reticente în a-și asuma riscuri. Experții din Țările de Jos au subliniat și importanța utilizării rețelelor sociale în domeniul antreprenoriatului ca instrument de publicitate.

7.5.2 Inițiative formale pentru promovarea antreprenoriatului în rândul femeilor și al altor grupuri marginalizate

Experții în antreprenoriat au fost, de asemenea, întrebați despre orice inițiative disponibile în contextele lor naționale pentru promovarea antreprenoriatului în rândul femeilor și al altor grupuri dezavantajate. Ei au explorat întrebări referitoare la caracteristicile pe care ar trebui să le aibă aceste inițiative, eficacitatea lor, precum și alte tipuri de intervenții care ar putea fi necesare. Unii dintre intervievați s-au referit la inițiative legate de sprijin financiar, oportunități de creare de rețele, programe de mentorat și campanii de conștientizare, pentru a menționa câteva. Următoarele subsecțiuni reflectă unele dintre principalele constatări din interviuri:

Necesitatea intervenției instituțiilor publice

Unul dintre experții intervievați în contextul Țărilor de Jos a subliniat necesitatea ca instituțiile publice să intervină în promovarea inițiativelor de sprijinire a antreprenorilor marginalizați, în

special a femeilor. Acest expert, așa cum sa menționat și mai devreme, a recunoscut că există inițiative în vigoare, cum ar fi seminarii și sesiuni de webinar care sprijină femeile care sunt reticente în a-și asuma riscuri și a face cereri mai mari, dar regretă că acestea nu sunt încă suficiente. Potrivit acestuia, există încă o cerere uriașă și o nevoie de măsuri instituționale care să ajute antreprenoriatul feminin. Expertul a sugerat ca instituțiile publice să organizeze campanii de conștientizare și seminarii privind includerea în antreprenoriat care să promoveze reprezentarea pozitivă a femeilor. În plus, interviuatul a sugerat că femeilor care sunt marginalizate trebuie să se acorde motivație și inițiative suplimentare. Prin urmare, este important să se încadreze politici oficiale pentru reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate, politici care să fie suficient de bine direcționate și eficiente pentru a compensa eșecurile acestora.

abordare țintită, personalizată și de jos în sus

În general, majoritatea experților în antreprenoriat intervievați au subliniat că toate programele ar trebui să urmeze o abordare de jos în sus și că ar trebui să fie adaptate și să răspundă nevoilor reale ale beneficiarilor lor. De exemplu, un expert în antreprenoriat din Spania a remarcat că autoritățile responsabile ar trebui să elaboreze programe în funcție de nevoile specifice ale comunităților subreprezentate și să informeze acești oameni cu privire la disponibilitatea programelor adecvate acestora. Pe baza acestui punct de vedere, unul dintre experții din contextul spaniol a exprimat următoarele:

„Programele concepute de instituții pentru a stimula antreprenoriatul femeilor ar trebui să aibă o abordare de jos în sus și un punct de plecare care să analizeze nevoile acestora. Nu putem avea programe generalizate pentru antreprenoriatul divers, întrucât antreprenoriatul neconvențional este foarte divers, la fel și profilurile subreprezentate ale antreprenorilor. Este imposibil ca un program să vizeze totul.”

În ceea ce privește inițiativele care ar putea fi organizate fie de instituții publice, fie de organizațiile societății civile (OSC), unii dintre intervievații din Grecia au subliniat și necesitatea de a urma o abordare de jos în sus. În această abordare, grupurile marginalizate în cauză ar putea fi implicate activ în elaborarea propunerilor și în procedurile decizionale.

Unul dintre experții din Cipru a subliniat că, deși există programe în Cipru pentru a ajuta femeile și tinerii să înceapă afaceri, acestea trebuie să fie concentrate mai îndeaproape pentru a asigura un rezultat mai bun. Cerințele generice, cum ar fi a fi o femeie tânără, nu garantează succesul și este necesară o evaluare mai semnificativă pentru a identifica idei bune și oameni capabili care le pot implementa. Acest lucru ar crea un mediu în care solicitanții au șanse mai mari de a reuși și ar crea încredere în rândul femeilor din grupurile dezavantajate pentru a-și crea afaceri. Același expert sugerează, de asemenea, că ar trebui să existe programe mai structurate pentru sindicate și organizațiile de afaceri pentru femei, pentru a satisface numeroasele lor nevoi. În general, aceste inițiative sunt esențiale în abilitarea grupurilor subreprezentate, dar trebuie să fie mai bine direcționate pentru a asigura un impact maxim.

Un exemplu concret de inițiativă de promovare a antreprenoriatului în rândul grupurilor dezavantajate printr-o abordare personalizată este unul numit „Antreprenor fără frontiere”, care se desfășoară în Germania (Comisia Europeană, 2015). Acest program constă într-o platformă gratuită pentru schimburi reciproce, oferte de formare și întărirea economiei locale din Hamburg. De asemenea, promovează inițiativele de start-up din partea imigranților și participarea femeilor la viața economică (Comisia Europeană, 2015).

a antreprenoriatului feminin

Este de remarcat faptul că una dintre femeile antreprenoare intervievate a fost deosebit de optimistă cu privire la progresele înregistrate în Cipru în ceea ce privește reprezentarea femeilor antreprenoare. Ea consideră că, în ultimii ani, starea generală a antreprenoriatului feminin se îndreaptă treptat către o direcție pozitivă. Ea a atribuit această schimbare pozitivă faptului că femeile antreprenoare au început să fie mai asertive în revendicările lor pentru drepturi egale și reprezentare.

Un alt expert în antreprenoriat intervievat în Cipru a subliniat necesitatea unor inițiative care promovează antreprenoriatul feminin. Persoana intervievată a subliniat că sunt necesare diferite tipuri de inițiative din partea instituțiilor publice și/sau OSC-urilor deoarece, deși în prezent există mai multă reprezentare a femeilor în antreprenoriat, femeile reprezentate în principal sunt femei din medii avantajate. Potrivit acesteia, astfel de inițiative sunt necesare pentru a stimula și reprezenta pozitiv femeile marginalizate în domeniul antreprenoriatului. Ea sugerează ca aceste inițiative să fie întreprinse de alte femei antreprenoare cu experiențe similare în domeniul antreprenoriatului și care pot ghida mai adecvat alte femei:

„Este cu adevărat important ca toate femeile, indiferent de clasă socială, statut financiar etc., să le ofere mijloacele necesare pentru a le permite să-și materializeze visele, ideile și planurile, dar nu într-un mod generalizat. Acest lucru ar trebui să fie făcut de alte femei care au trăit personal situații similare și au început ele însele dintr-un mediu scăzut, astfel încât să aibă percepția și empatia pentru a putea ajuta cu adevărat alte femei marginalizate.”

După cum sugerează acest expert, aceste femei antreprenoare cu experiență ar putea funcționa ca mentori pentru femeile antreprenoare aspiranți sau la începutul carierei, deoarece au și beneficiul experienței personale. Alte programe utile menționate de experții din contextul spaniol sunt cele care oferă inițiative precum „cercurile de femei”, care funcționează ca grupuri de împuternicire și sprijin.

7.6 Concluzie

- ⇒ A explorat reprezentarea pozitivă a grupurilor marginalizate în antreprenoriat.
- ⇒ Menit să evidențieze rolul valoros și dinamic al minorităților în domeniu.

- ⇒ Au examinat beneficiile sociale și personale ale reprezentării pozitive, inclusiv demontarea stereotipurilor, dezvoltarea economică, coeziunea socială, diversitatea, împuternicirea și un sentiment de identitate.
- ⇒ A subliniat importanța modelelor pozitive pentru grupurile marginalizate și impactul acestora asupra încrederii în sine.
- ⇒ A recunoscut potențialul antreprenorilor din medii defavorizate.
- ⇒ A recunoscut contribuțiile semnificative ale persoanelor marginalizate în antreprenoriat.
- ⇒ A evidențiat rolul autopercepției și al autoprezentării pozitive în avansarea antreprenorilor marginalizați.
- ⇒ Au prezentat exemple de inițiative în contextele naționale ale consorțiului pentru a sprijini grupurile marginalizate, în special femeile antreprenori.
- ⇒ Au fost discutate caracteristicile și nevoile inițiativelor formale de promovare a antreprenoriatului în rândul femeilor și al grupurilor dezavantajate.
- ⇒ A subliniat importanța implicării instituțiilor publice, adoptării de abordări personalizate și implicării sistematice a femeilor în antreprenoriat.
- ⇒ Informații derivate din interviuri cu experți în antreprenoriat.

8. Privire de ansamblu asupra femeilor care aparțin comunităților subreprezentate

8.1 Peisajul inițiativei conduse de femei

Societatea noastră a trecut prin evenimente incredibile în ultimii ani. Suntem martori ai modului în care tehnologia a revoluționat modul în care relaționăm și facem afaceri - am trecut printr-o pandemie globală care a fost urmată de o criză economică la nivel mondial, care a fost urmată de un război, urmată de o criză energetică și alimentară (GEM 2022). În acest vârtej de evenimente, femeile conduse de afaceri au fost provocate, au demonstrat rezistență și au demonstrat că pot profita de oportunitățile prezentate de haos și schimbare, pot crea valoare adăugată și profit pentru economii. Cu toate acestea, sprijinul cultural, structural și financiar rămâne inadecvat pentru femeile antreprenoare, chiar dacă există un caz de afaceri clar și solid pentru a determina factorii de decizie și investitorii să intre în acțiune (GEM 2022).

Care este peisajul inițiativelor conduse de femei în lumina evenimentelor menționate mai sus? Iată câteva fapte și cifre de reținut: Ce înseamnă faptele menționate anterior pentru împuternicirea femeilor? Este acesta unul dintre punctele de cotitură în care începe dezechilibrul? Unde concediul de maternitate devine un cost suplimentar pentru companii sau nu este rentabil să se asigure postul?

Potrivit Națiunilor Unite, există două domenii principale în aceste probleme; politici și educație legate de educație parentală:

Sursa: <https://media.un.org/en/asset/k1w/k1wesie03d>

Sharaban (2019) sugerează, de asemenea, că unii dintre pașii pot fi întreprinși pentru a echilibra abilitarea femeilor, cum ar fi îmbunătățirea mecanismului de sprijin și îmbogățire a familiei și muncă, aplicarea drepturilor femeilor prin instituții și politici publice și delegarea efectivă a personalului. responsabilități.

În cazul comunităților și etniilor marginalizate, reprezentarea este chiar mai mică sau inexistentă. Dacă vocile femeilor nu sunt auzite și nu servesc drept inspirație și modele pentru alți antreprenori aspiranți, tendința nu va fi sustenabilă (Allen, 2022). Și dacă vrem să ducem acest lucru la nivel de societate, dacă unele etnii nu se recunosc ca fiind oglindite în sfera publică, de unde vor ști să realizeze întregul potențial a ceea ce pot deveni profesional, cultural etc.? (Kondo, 2018).

Nu este neobișnuit ca migranții sau femeile care trăiesc în Europa să fie implicate în afacerile de familie, cu toate acestea rolul și contribuția lor sunt destul de invizibile pentru societate și cercetare deopotrivă. Lucrarea lui Vershena et al. (2019) constată că aceste dinamice cu rădăcini patriarhale sunt replicate de-a lungul generațiilor și determină ca femeile să fie considerate analfabe, needucate, pasive, lipsite de abilități și capital social, plasându-le astfel mai degrabă în poziția de ajutor neplătit decât în cea a un antreprenor.

Studiile au arătat că femeile (și chiar mai multe femei care provin din medii dezavantajate) se confruntă cu provocări unice atunci când se străduiesc în antreprenoriat: provocări legate de antreprenoriat (finanțare timpurie inadecvată, acces limitat la formare și mentorat, lipsa rețelelor de afaceri stabilite, educație non-formală). și experiență etc.), cunoștințe și abilități relevante, factori sociali/culturali (responsabilități casnice, cum ar fi maternitatea, prejudecățile culturale inconștiente, discriminarea bazată pe gen, reconcilierea dintre viața de familie și cea profesională, printre altele (Fleisher & Marquez 2019; Ogundana et al. , 2021; Barr 2015; Edman & Punkari , 2021). Totuși, provocările menționate mai sus, precum și problema lipsei de reprezentare au fost abordate și îmbunătățite de progresele tehnologiei și digitalizării care au promovat și generat noi modele de urmat. , rețele și o mai bună comunicare și inovare în domeniile antreprenoriale (Edman & Punkari , 2021) De exemplu, aceste avantaje permit femeilor să lucreze de acasă, să aibă întâlniri online (ceea ce ajută la reconcilierea vieții profesionale cu primii ani de maternitate) și, de asemenea, creează rețele și oportunități de participare în grupuri de mentorat și comunități online unde pot face schimb de cunoștințe, know-how și soluții la problemele antreprenoriale.

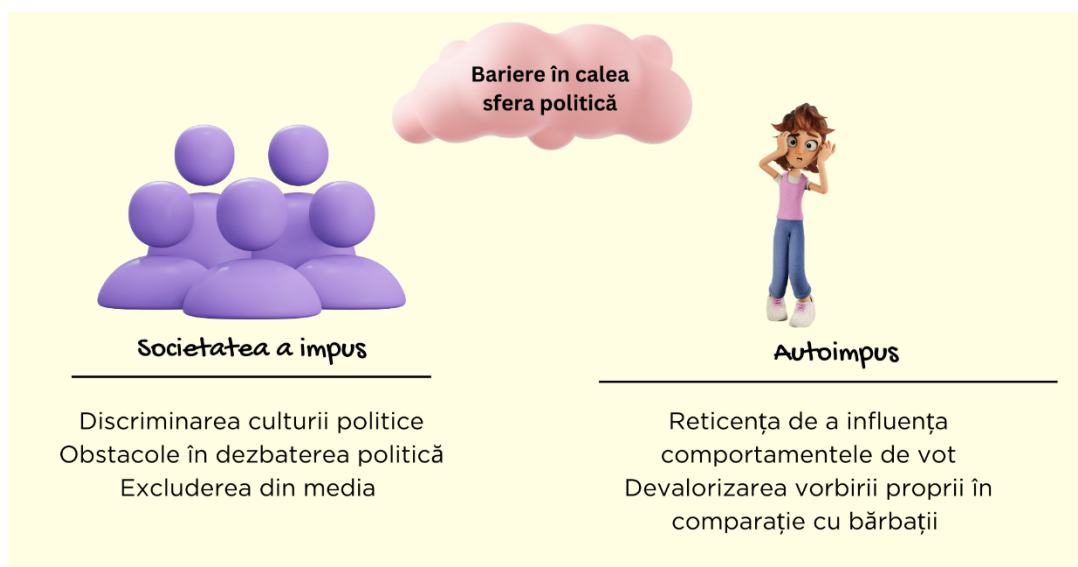
În cazurile în care există programe menite să stimuleze sau să stimuleze intențiile și/sau capacitățile antreprenoriale ale femeilor din comunitățile defavorizate, acestea le lipsesc conștientizarea (deoarece informațiile nu ajung adesea la ele), mentorat și, de asemenea, modele care acționează ca factori de decizie . în aceste zone. Un studiu a constatat că instruirea la clasă destinată femeilor din medii dezavantajate, combinată cu îndrumarea colegilor studenților, a dat rezultate în percepția crescută raportată a autoeficacității antreprenoriale, o mai mare conștientizare a diversității și a problemelor de gen și o perspectivă schimbată asupra rezolvării problemelor și asupra vieții în general. (Mavripilis și colab., 2020). Același studiu a insistat asupra abordării sensibile la gen a programelor de

educație antreprenorială (Mavripilis et al., (2020). Programele sensibile la gen țin cont de gen în fiecare pas al procesului, de la definirea problemei până la definirea politicii. (Warnecke, 2016).

Când vine vorba de un profil mai dezavantajat, cum ar fi femeile migrante în antreprenoriat, trebuie luat în considerare faptul că multe s-au schimbat în ultimii ani, inclusiv modul în care migrează (în mod independent în loc de unificarea familiei), multiplele straturi de discriminare intersecțională pe care le au. se confruntă în țările de sosire, lipsa de respect a drepturilor lor și a poveștilor de viață pe care le aduc cu ei (Heinrich, 2018). Prin urmare, orice intervenție sau politică care vizează promovarea incluziunii socio-economice a femeilor migrante sau îmbunătățirea capacităților lor antreprenoriale ar fi ineficiente dacă nu ar fi sensibile la gen sau dacă nu ar lua în considerare provocările și greutățile cu care se confruntă.

8.2 Intersecționalitate și bariere

Femeile s-au confruntat istoric cu mai multe bariere decât bărbații în intrarea în sfera publică sau în funcții de conducere sau de responsabilitate, iar cu cât sectorul este mai dominat de bărbați, cu atât intrarea este mai dificilă. Domeniul politic este un exemplu bun. Shierly și Keithly (2010) au observat că unele dintre barierele întâlnite au fost impuse de societate , iar unele au fost autoimpuse de femei:

Sursa: Shierly și Keithly , 2010

Toți intervievații care au participat la proiectul EH, au fost unanim de acord că accesul la resurse și finanțare este mult mai dificil pentru femei (în special pentru femeile care provin din medii defavorizate). Acest caz se exacerbează atunci când femeile care provin din medii dezavantajate sunt situate în zone rurale și de multe ori nu sunt pe deplin integrate în comunități mici, cu o mentalitate mai fixă. Acest scenariu este deosebit de dăunător pentru zonele rurale, deoarece acestea suferă de depopulare severă și exod de creiere și, în special,

ratează avantajele incontestabile pe care diversitatea le aduce antreprenoriatului și societății în ansamblu (Fleisher & Marquez, 2019).

Unul dintre cele mai frecvente cazuri de angajare pe cont propriu pentru femeile care provin din minorități etnice și din comunitățile de imigranți este acela de a fi incluse în afacerile familiale în care relațiile sunt patriarhale, inegale, replicate de-a lungul generațiilor și provocând o viziune a femeilor pasive, analfabete, pasive, slab calificați și cu capital social subestimat (Verneshina & Rodgers, 2019).

8.3 Concluzie

- ⇒ Evenimentele și provocările societale recente au pus în lumină progresele și barierele durabile cu care se confruntă inițiativele conduse de femei.
- ⇒ Afacerile conduse de femei au dat dovadă de rezistență și adaptabilitate ca răspuns la progresele tehnologice, perturbările economice și crizele globale.
- ⇒ În ciuda capacității lor de a naviga în schimbare, femeile antreprenoare continuă să întâmpine obstacole culturale, structurale și financiare.
- ⇒ Abordarea acestor provocări este esențială, deoarece există un caz de afaceri convingător pentru ca factorii de decizie și investitorii să ia măsuri .
- ⇒ Împuternicirea femeilor se află într-un moment critic, politicile și educația legate de echilibrul între muncă și familie fiind domenii cheie de îngrijorare.
- ⇒ Subreprezentarea comunităților și etniilor marginalizate, inclusiv a femeilor, amenință progresul și potențialul neexploatat atât în sfera profesională, cât și în cea culturală.

9. Lentila intersecțională în antreprenoriat

9.1 Intersecționalitatea și domeniul antreprenoriatului

„Intersecționalitatea” este un cadru analitic dezvoltat pentru a înțelege modul în care identitățile sociale pot da teren diferitelor moduri de discriminare și privilegii. Intersecționalitatea ca lentilă de analiză este aplicată în diverse domenii ca recunoașterea faptului că fiecare are experiențe unice de discriminare. Potrivit lui Dy și Agwunobi (2021), „*oamenii sunt supuși efectelor mai multor categorii sociale sau identități simultan*” (p. 1730), inclusiv rasa, genul, etnia, clasa, orientarea sexuală, vârsta și capacitatea fizică. Astfel, noțiunea de intersecționalitate ne îndeamnă să luăm în considerare efectele interacțiunii dintre categoriile sociale defavorizate care pot marginaliza oamenii în intersecțiile lor. Înțelegerea sau recunoașterea intersecționalității este esențială atunci când discutăm despre includerea grupurilor marginalizate în antreprenoriat. Introducerea sa în cercetările privind antreprenoriatul ajută la o mai bună descriere a structurii complexe de oportunități și constrângeri în care sunt încorporați antreprenorii minoritari (Vorobeva, 2022).

Acest capitol va explora cadrul teoretic al intersecționalității și modul în care aceasta se aplică antreprenoriatului. Acesta a fost informat de o analiză a literaturii despre antreprenoriat. De asemenea, a fost îmbogățit cu constatările din interviurile efectuate cu psihologi, sociologi și experți în antreprenoriat de către consorțiu în cele cinci contexte naționale ale organizațiilor partenere (Spania, Grecia, Cipru, România și Țările de Jos). Prima secțiune a capitolului va discuta despre discriminarea intersecțională și dezavantajele antreprenoriatului minoritar. Acesta va aborda provocările cu care se confruntă antreprenorii dezavantajați cu identități intersecționale, concentrându-se în principal pe dificultățile unice cu care se confruntă femeile antreprenoare. Apoi, capitolul va oferi câteva perspective asupra acțiunilor și inițiativelor care pot fi întreprinse pentru a sprijini antreprenorii cu identități intersecționale, în special femeii. Următoarea secțiune va investiga modul în care persoanele cu identități intersecționale pot depăși provocările suplimentare cu care se confruntă din cauza dezavantajelor care se intersectează. Se va acorda atenție importanței proceselor de networking, sprijinului comunității, solidarității și dimensiunii psihologice bazate pe perspective de eșec și succes. În final, capitolul va analiza oportunitățile care apar din adoptarea unei lentile intersecționale în antreprenoriat. Acesta va explora modul în care intersecționalitatea poate contribui la reziliență și modul în care antreprenorii își pot valorifica identitățile intersecționale pentru a transforma dezavantajele în privilegii.

9.2 Discriminarea intersecțională și dezavantajul în spiritul antreprenorial

Literatura recentă despre antreprenoriatul incluziv produsă în contextul UE arată că a existat un interes în curs de dezvoltare în examinarea antreprenoriatului, discriminării și incluziunii minoritare. O atenție crescândă a fost acordată problemelor de participare și vizibilitate a femeilor și a altor persoane marginalizate cu identități intersecționale în antreprenoriat. Conceptul de intersecționalitate se referă la modurile complexe în care diferitele identități sociale, cum ar fi rasa, genul și sexualitatea, se intersectează și interacționează între ele

pentru a modela experiențele și oportunitățile unei persoane (Vorobeva, 2022). Literatura despre antreprenoriatul incluziv recunoaște, de asemenea, faptul că diferitele intersecții ale identităților defavorizate multiplică provocările cu care se confruntă antreprenorii cu aceste identități (Opara și colab., 2020; Vorobeva, 2022; Lassalle, 2011; Aydin și colab., 2019; Juellbany, Güellbany, 2020; & Davis, 2011; Cody, 2017; Verduijn & Essers, 2013).

Verduijn și Essers (2013) susțin că ipotezele dominante privind antreprenoriatul trec cu vederea adesea provocările cu care se confruntă persoanele cu identități intersecționale și presupun că toți antreprenorii au acces egal la resurse și oportunități. Pentru a aborda aceste provocări, autorii recomandă încercarea unei înțelegeri mai nuanțate a antreprenoriatului, care acordă atenție experiențelor grupurilor marginalizate (Verduijn & Essers, 2013). Acest lucru necesită schimbarea discursului dominant asupra antreprenoriatului și recunoașterea importanței diversității și incluziunii în ecosistemul antreprenorial (Verduijn & Essers, 2013).

Oamenii din medii defavorizate se confruntă de obicei cu obstacole suplimentare în timp ce navighează în domeniul antreprenoriatului, creând experiențe unice de discriminare. În articolul „Intersecționalitate și antreprenoriat minoritar: la intersecția vulnerabilității și puterii”, Vorobeva (2022) explorează conceptul de intersecționalitate așa cum se aplică antreprenoriatului minoritar. Antreprenorii din grupurile sociale minoritare se confruntă cu multiple dezavantaje și adesea cad victimele discriminării intersecționale. Identitățile și mediile lor defavorizate combinate fac ca participarea și progresul lor în antreprenoriat să fie și mai provocatoare. Prin urmare, intersecționalitatea este un cadru crucial pentru înțelegerea experiențelor antreprenorilor minoritari, care se confruntă adesea cu mai multe straturi de discriminare și marginalizare (Vorobeva, 2022; Opara, Sealy & Ryan, 2020).

9.2.1 Provocări cu care se confruntă antreprenorii defavorizați cu identități intersecționale

Această subsecțiune abordează situațiile unor grupuri dezavantajate de oameni ale căror identități intersecționate le fac mai vulnerabile în lumea întreprinderilor. Oferă perspective asupra experiențelor oamenilor cu identități care se intersectează în ceea ce privește abilitățile fizice și vârsta.

Persoanele cu dizabilități (PwD) au fost un grup dezavantajat care se confruntă cu multiple bariere sociale și economice ale vieții, inclusiv progresul în antreprenoriat. Literatura și cercetările privind antreprenoriatul incluziv au recunoscut lacune anterioare în ceea ce privește excluderea din antreprenoriat a persoanelor cu dizabilități. Drakopoulou Dodd și Keles (2014), concentrându-se pe nivelul UE, evidențiază acest decalaj atât în literatură, cât și în politică, deoarece consideră că zona emergentă a antreprenoriatului incluziv lipsește pentru persoanele cu handicap. Recunoscând rolul vital pe care îl joacă rețelele în creșterea participării grupurilor dezavantajate, Drakopoulou Dodd și Keles (2014) subliniază necesitatea inițiativelor care vizează crearea de rețele a persoanelor cu handicap. Necesitatea de a aborda situația dezavantajată a persoanelor cu handicap în antreprenoriat este exprimată și în raportul lui Kokkinaki și colab. (2020), care include o secțiune specială dedicată sprijinirii antreprenoriale pentru persoanele cu handicap ca nou domeniu de atenție.

Impactul factorului de vârstă scoate în evidență și importanța adoptării unei lentile intersecționale. Vârsta, în special vârsta înaintată, este recunoscută pe scară largă ca un impediment suplimentar semnificativ pentru antreprenorii de vârstă matură sau seniori (Drakopoulou Dodd & Keles , 2014; Kokkinaki et al., 2020; Aydin et al., 2019). Aydin și colab. (2019) abordează decalajul din literatura de specialitate cu privire la antreprenorii seniori („seniorpreneurs”). Autorii subliniază importanța adoptării unei poziții intersecționale în antreprenoriat care să recunoască nu numai vârsta, ci și sexul și alți factori determinanți care ar putea avea un impact negativ asupra antreprenorilor, inclusiv etnia, rasa, orientarea sexuală, capacitatea fizică și religia (Aydin et al., 2019).). Articolul discută, de asemenea, exemplul antreprenorilor seniori care se confruntă cu obstacole suplimentare din cauza unei intersecții de particularități de vârstă, rasă și gen (Aydin et al., 2019). Unii dintre participanții la cercetare intervievați au exprimat, de asemenea, importanța factorului de vârstă. Unul dintre experții în antreprenoriat din Cipru și-a exprimat îngrijorarea cu privire la vârstă, deoarece aceasta afectează tinerii. Ea a subliniat efectele acesteia asupra dobândirii experienței profesionale, care funcționează oarecum nefavorabil în cazul tinerilor antreprenori.

Domeniul academic și al antreprenoriatului academic este, de asemenea, afectat de intersecțiile identităților defavorizate, în special când vine vorba de gen. Potrivit lui Mickey și Smith-Doerr (2022), cercetările arată că există diferențe de „gen” și „rase” în antreprenoriatul academic și brevetarea, creând inechități de lungă durată în rândul persoanelor cu identități care se intersectează în acest domeniu. În ceea ce privește mediul academic, Rainey și colab. (2018) au constatat, de asemenea, că studentele universitare de culoare sunt cel mai puțin probabil să raporteze un sentiment de apartenență în domeniile STEM. Prin urmare, această intersecție între gen și rasă se dovedește a avea un impact asupra percepției de sine a acestor eleve și a progresului lor profesional în viitor în aceste domenii. În plus, conform lui Rainey și colab. (2018), studenții antreprenoriali din grupuri subreprezentate sunt mai puțin probabil să simtă că aparțin. Acest lucru evidențiază trăsăturile structurale și culturale ale universităților care continuă să privilegieze figura arhetipală a antreprenorului masculin alb (Rainey et al., 2018).

9.2.2 Provocări unice cu care se confruntă femeile antreprenoare cu identități intersecționale

Femeile migrante și femeile de culoare sunt exemple unice de indivizi ale căror identități intersecționale le supun unor provocări suplimentare și unice în antreprenoriat. Combinația de a fi o femeie antreprenor și a fi și o femeie de culoare sau o femeie cu o biografie migrantă pare să creeze straturi suplimentare de obstacole (Cody, 2017; Opara și colab., 2020; Verduijn & Essers, 2013) . Cody (2017) examinează impactul discriminării rasiale și de gen asupra capacității femeilor de a crea și susține o întreprindere. De exemplu, femeile de culoare se confruntă adesea cu discriminarea de gen și rasială atunci când încearcă să acceseze sprijin pentru afaceri (Cody, 2017).

Într-o ordine similară, constatările lui Lassalle (2021) arată că femeile antreprenori migranți pot fi uneori soții în urmă, ceea ce le constrânge agenția și capacitatea de a-și programa viața de zi cu zi, ceea ce are un impact asupra activității lor antreprenoriale. Pentru a promova agenda intersecțională în cercetarea și elaborarea politicilor antreprenoriale, este esențial să evidențiem mai întâi problemele specifice cu care se confruntă antreprenorii aflați la intersecția structurilor opresive ale patriarhatului și excluziunii (Lassalle, 2021).

Datele din interviurile cu participanții la cercetare arată că femeile antreprenoare cu identități intersecționale se confruntă cu multe provocări suplimentare. Acestea pot varia în funcție de contextul și vulnerabilitatea lor și pot apărea din bariere culturale, cum ar fi rolurile tradiționale de gen și societățile patriarhale (Cody, 2017). Unul dintre experții în antreprenoriat intervievați în contextul Greciei a caracterizat maternitatea ca o situație care constituie o provocare unică pentru femeile antreprenoare. Un alt interviuat a sugerat că aceste provocări pot fi specifice comunității, cu care se confruntă anumite grupuri sociale, cum ar fi migranții sau comunitățile de romi. Aceste provocări se pot manifesta în moduri diferite, cum ar fi accesul limitat la inițiative și programe publice din cauza limbajului inaccesibil sau presiunii de a se conforma valorilor tradiționale ale familiei. Unul dintre participanții la cercetare din România a mai adăugat că femeile antreprenoare migrante se confruntă cu provocări suplimentare atunci când accesează inițiative și programe publice, în principal pentru că limbajul folosit le este inaccesibil.

9.3 Sprijin pentru antreprenorii cu identități intersecționale și femei antreprenoare: acțiuni și inițiative

La nivelul politicii UE, au fost făcute diferite încercări de a aborda excluderea sau subreprezentarea anumitor grupuri din domeniul întreprinderilor. Drakopoulou Dodd și Keles (2014) oferă o privire de ansamblu asupra unor astfel de intervenții politice ale UE care au fost făcute pentru a spori succesul antreprenorial al grupurilor dezavantajate. Există, de asemenea, câteva exemple concrete de inițiative de politici publice ale UE, atât la nivel regional/național, cât și la nivel european/transnațional (Drakopoulou Dodd & Keles, 2014). Verduijn și Essers (2013) evidențiază beneficiile potențiale ale sprijinirii grupurilor minoritare în antreprenoriat, abordând în special cazul femeilor antreprenoare ale minorităților etnice. Potrivit autorilor, acești antreprenori pot aduce perspective și idei unice ecosistemului antreprenorial, conducând la inovare și creștere economică (Verduijn & Essers, 2013).

Toți participanții la cercetare intervievați au fost de acord cu convingerea că pentru a sprijini femeile antreprenoare cu identități intersecționale, este esențial să recunoaștem și să abordăm provocările unice cu care se confruntă. Tehnologia poate fi un aliat valoros în promovarea antreprenoriatului feminin, în special în rândul femeilor cu identități intersecționale. Are potențialul de a crește accesul la educație și formare antreprenorială, de a oferi resurse și rețele femeilor antreprenoare și de a aborda discriminarea bazată pe gen în ecosistemul antreprenorial (Orser, Riding & Li, 2019). Participanții la cercetare au evidențiat contribuția semnificativă pe care asociațiile de afaceri o pot aduce pentru promovarea sprijinului, în primul rând prin inițiative online. Unul dintre experții în antreprenoriat din România a dat un exemplu de asociații de afaceri locale precum „Women in Business

Romania” (www.afar.ro). Acest expert consideră că astfel de asociații de afaceri pot juca un rol vital în oferirea de sprijin prin educație, burse și acces la diferite programe. Un alt exemplu oferit de doi participanți la cercetare intervievați în Grecia este organizația „Women on Top” (<https://womenontop.gr/>), care sprijină întreaga gamă de femei din toate domeniile prin programe de mentorat.

Vorobeva (2022) sugerează că factorii de decizie politică ar trebui să elaboreze mecanisme de sprijin personalizate pentru a răspunde nevoilor indivizilor aflați la cele mai lipsite de putere intersecții de gen, clasă și rasă. Necesitatea unor mecanisme de sprijin personalizate a fost reflectată și în interviurile cu participanții la cercetare. Un participant la cercetare din contextul național al României a subliniat că programele sunt concepute pentru a sprijini femeile antreprenoare cu identități intersecționale într-o manieră adaptată. Potrivit acestui expert, limbajul este unul dintre elementele care ar trebui abordate. Oamenii care creează programe de asistență ar trebui să evite utilizarea unui limbaj complex și sofisticat pentru a face materialul accesibil tuturor. Acesta este un factor crucial de luat în considerare atunci când sunt în cauză femeile antreprenoare migrante (Verduijn & Essers, 2013).

Mai precis, participantul a sugerat următoarele despre inițiativele și programele de sprijinire a femeilor antreprenoare:

„Folosește un limbaj mai accesibil, mai puțin tehnic și evită jargonul de afaceri, ceea ce este înfricoșător. Știi, un tip de comunicare ușor de înțeles. Acesta ar fi primul lucru pentru că multe femei când văd ca o foarte, știi... Unele cuvinte care sunt folosite de la început, ei cred că Doamne, asta nu este pentru mine. Aceasta este elita.”

Unul dintre psihologii intervievați în contextul național al Ciprului a argumentat pentru adoptarea unei abordări specifice contextului asupra problemei și efectelor intersecționalității. Ea a insistat ca cazul fiecărei țări cu privire la problema intersecționalității să fie studiat în termenii ei. Acest lucru se datorează faptului că provocările cu care se confruntă comunitățile defavorizate și femeile cu identități intersecționale sunt cu adevărat unice, în celălalt sens în care specificul contextului lor le leagă. Ea a declarat următoarele:

„Cred că este greșit să luăm datele unei țări și să presupunem că putem avea aceleași predicții despre ceea ce se va întâmpla într-o altă țară, deoarece istoriile lor sunt diferite, iar realitățile lor sunt diferite.”

Prin urmare, orice discuție despre provocările cu care se confruntă persoanele cu identități intersecționale sau antreprenorii de sex feminin ar trebui să se bazeze pe date din contextul specific examinat pentru a evita presupunerile și generalizările.

9.4 Depășirea provocărilor discriminării intersecționale

O soluție pentru a depăși aceste provocări și a crea un mediu de afaceri mai incluziv este deconstruirea arhetipului tradițional al antreprenorului prin sprijin personalizat și prin promovarea inițiativelor de diversitate (Vorobeva, 2022). Recunoașterea și evaluarea perspectivelor și experiențelor unice ale antreprenorilor minoritari permite societății să niveleze peisajul antreprenorial și să promoveze oportunități mai echitabile de succes în

antreprenoriat. Pentru a face față și a rezista discriminării intersecționale, este, de asemenea, crucial atât pentru persoanele care sunt discriminate, cât și pentru societatea în ansamblu să înțeleagă natura complexă, multistratificată a acestui proces de discriminare (Jubany , Güell & Davies, 2011). La fel de important este să recunoaștem că există mai multe niveluri de discriminare intersecțională. Jubany , Güell și Davies (2011) identifică trei niveluri de discriminare intersecțională: nivelul micro (când victimele trebuie să se simtă reprezentate de sistemul juridic), nivelul mezo (în care organizațiile care lucrează și actorii lor, cum ar fi consilierii juridici, sunt implicate) și la nivel macro (referitor la cadrul politic și problemele antidiscriminare). Înțelegerea funcționării discriminării intersecționale la diferitele sale niveluri este un prim pas important către eliminarea acesteia (Jubany , Güell & Davies, 2011).

Există mai multe cazuri de femei antreprenoare aparținând unor grupuri sociale diferite (imigranți, mame, femei care trăiesc în regimuri „opresive”) care pot găsi modalități alternative, neconvenționale, de a depăși obstacolele. Un astfel de exemplu vine din cercetarea lui Ginting-Carlström și Chliova (2022) asupra femeilor antreprenoare din clasa joasă în contextul islamului moderat. În acest context, femeile găsesc adesea căi strategice de a naviga în structurile patriarhale și de a se angaja în antreprenoriat, în ciuda prevalenței relațiilor conservatoare de gen (Ginting-Carlström & Chliova , 2022). Ei reușesc acest lucru combinând strategic valorile religioase și culturale pentru a-și prezenta activitatea antreprenorială ca un efort economic respectabil, fără a reprezenta o amenințare semnificativă pentru status quo (Ginting-Carlström & Chliova , 2022).

Lindvert , Patel și Wincent (2017) examinează potențialul antreprenoriatului feminin în contextul Pakistanului, discutând efectele gospodăriei și familiale ale întreprinderilor antreprenoriale ale femeilor. Chiar și în astfel de medii patriarhale, antreprenoriatul funcționează adesea ca un instrument pentru emanciparea femeilor, producând beneficii economice și sociale (Lindvert , Patel & Wincent , 2017). Meliou (2019) explorează modul în care femeile antreprenoare mobilizează resursele familiale pentru a face față provocărilor de gen cu care se confruntă în timpul crizei financiare și a austerității din Grecia. În loc să fie un factor debilitant, familia poate oferi femeilor antreprenore sprijin financiar, logistic sau material, dezvoltând potențialul transformator al îngrijirii familiei (Meliou , 2019).

9.4.1 Semnificația creării de rețele, a sprijinului comunitar și a solidarității

După cum sa discutat în Capitolul 1, crearea de rețele este o procedură esențială pentru împuternicirea și promovarea oamenilor din medii defavorizate în antreprenoriat. Drakopoulou Dodd și Keles (2014) evidențiază beneficiile extinderii oportunităților de creare de rețele pentru antreprenorii aspiranți care aparțin unor grupuri sociale dezavantajate, luând în considerare influențele determinante ale unor factori precum sex/gen, etnie, (i)migrație, dizabilitate, vârstă și statutul profesional . (sau intersecții ale acestora). Prin urmare, promovarea rețelelor și a oportunităților de creare de rețele ar fi foarte utilă în împuternicirea, conectarea și crearea unei comunități de solidaritate între persoanele dezavantajate cu identități intersecționale.

În general, răspunsurile participanților la cercetare intervievați de consorțiu reflectă importanța acțiunilor de creare de rețele și de construire a comunității pentru antreprenorii cu identități intersecționale. Majoritatea persoanelor intervievate au subliniat importanța comunității și a construirii de alianțe printr-o abordare centrată pe om a antreprenoriului neconvențional. Unii dintre ei au celebrat, de asemenea, importanța ca acești oameni să-și împărtășească experiențele și să se susțină unul pe altul atât prin momente pozitive, cât și negative. Unul dintre experții în antreprenoriat a conectat rețelele cu împuternicirea: „*Rețelele [pot] crea un sentiment de împuternicire*”.

Potrivit acestui interviuat, aceste rețele pot crea un sentiment de împuternicire și înțelegere în rândul indivizilor cu identități sau medii similare, particularități și experiențe de opresiune. În acest sens, comunitățile care recunosc și prețuiesc identitățile care se intersectează pot deveni și spații de împuternicire, înțelegere și incluziune socială. Aceste grupuri devin spații de împuternicire și pentru că în cazul provocărilor, soluțiile sunt sugerate de alte femei antreprenoare care au mai fost acolo,

Experții în antreprenoriat intervievați de consorțiu consideră, de asemenea, că sprijinul instituțional și organizațional ar putea contribui semnificativ la minimizarea provocărilor cu care se confruntă persoanele cu identități intersecționale. Potrivit unora dintre aceștia, organizațiile pot juca un rol pozitiv în crearea unui mediu mai incluziv, oferind o instruire organizațională mai largă pe probleme legate de intersecționalitate. Recunoscând provocările unice ale indivizilor cu identități intersecționale și oferind sprijin, putem crea un mediu mai echitabil și mai responsabil pentru toți antreprenorii.

Unul dintre cei intervievați din Țările de Jos a subliniat, de asemenea, importanța mentoratului printr-o abordare de construire a comunității. Potrivit acestui interviuat, activitățile de mentorat au un impact semnificativ asupra împuternicirii antreprenorilor cu identități intersecționale. Antreprenorii de succes din medii similare îi pot îndruma pe alții spre succes în timpul acestor activități. Aici este, de asemenea, locul în care rolul reprezentării pozitive este cel mai proeminent, deoarece persoanele marginalizate care au făcut-o pot acționa ca mentori și modele pentru restul comunităților lor.

9.4.2 Dimensiunea psihologică: perspective asupra eșecului și succesului

În ceea ce privește dimensiunea psihologică a depășirii provocărilor discriminării intersecționale, participanții la cercetare au subliniat, de asemenea, importanța împărtășirii experiențelor cu ceilalți, atât pozitive, cât și negative. Majoritatea participanților la cercetare sunt de acord cu privire la rolul pozitiv al suportului psihologic profesional în abilitarea antreprenorilor cu identități intersecționale. Potrivit unuia dintre psihologi, psihoterapia poate ajuta, deoarece poate dezvolta conștiința de sine. De asemenea, îi poate face pe oameni să realizeze că fiecare persoană are definiții diferite ale succesului și ceea ce contează este sistemul de valori personal.

Cu toate acestea, unii psihologi au exprimat că indivizii pot fi mai dispuși să se deschidă și să caute sprijin de la alții care își împărtășesc identitățile intersecționale în caz de eșec. Acest lucru poate fi valabil mai ales pentru persoanele care fac parte din grupurile marginalizate sau

dezavantajate. În acest sens, participanții la cercetare au subliniat și importanța normalizării. Auzind despre alți oameni cu identități intersecționale care s-au confruntat cu provocări și obstacole similare, oamenii pot începe să-și normalizeze experiențele și să se simtă mai puțin singuri în luptele lor.

Potrivit unui alt psiholog intervievat, navigarea cu succes a sentimentelor de sindrom de impostor și de îndoială de sine are mult de-a face cu modul în care oamenii vorbesc singuri, indiferent de identitatea lor. Când cineva este convins că experimentează ceva din cauza identității lor, atunci acest lucru îi poate lipsi de putere, deoarece identitățile nu sunt de obicei schimbătoare:

„De multe ori, nu-ți poți schimba identitatea. Deci, dacă crezi că experimentezi ceva din cauza identității tale, este dificil să-ți spui: „Așa voi depăși asta”. Pentru că ce am de gând să fac? O să încetez să mai fiu femeie? O să încetez să mai fiu o minoritate?”

Prin urmare, ea propune să existe un echilibru între recunoașterea faptului că unele dintre eșecurile tale pot fi legate de modul în care societatea te tratează pe baza dezavantajelor tale. O altă modalitate de a combate sentimentele de sindrom de impostor, potrivit unui alt psiholog intervievat, este să nu mai creadă narațiunile și poveștile invalidante pe care le spun oamenii, care au rămas de mult înrădăcinate în conștiința oamenilor. În schimb, oamenii pot ajunge la rețeaua lor pentru empatie și sprijin:

„De asemenea, trebuie să luăm în considerare că eșecul și rușinea sunt foarte legate de aceste narațiuni și că opusul rușinii este empatia, așa că ar trebui să ne bazăm pe oameni despre care știm că sunt empatici.”

Potrivit participanților la cercetare, împărtășirea poveștilor de succes îi poate motiva și inspira și pe alții să-și urmărească obiectivele și aspirațiile. Cu toate acestea, unii participanți la cercetare au insistat să sublinieze beneficiile îmbrățișării eșecului. Același participant a sugerat, de asemenea, că ar fi deosebit de benefic nu numai să sărbătorim succesele, ci și să aruncăm lumină asupra eșecurilor, împreună cu discuții constructive despre motivele din spatele acestora. Ea a declarat următoarele:

„Pentru că succesul creează și o distanță și tot vorbim despre evidențierea bunelor practici, până la urmă, acest lucru ar putea ajunge să fie oarecum stereotip. Practicile proaste ar putea fi, de asemenea, evidențiate, astfel încât să putem studia cum să le transformăm din rele în bune sau să învățăm ce trebuie să evităm.”

În mod similar, unul dintre psihologii intervievați și-a exprimat opinia că doar discutarea eșecurilor implică riscul de a dezvolta o stime de sine scăzută și semne ale sindromului impostorului. Cu toate acestea, în general, se convine că:

„Adesea, oamenii nu discută despre eșecurile lor și tind să discute despre succesele lor. [...] Ar trebui să discutăm mai mult despre eșec, deoarece acest lucru are ceva terapeutic.”

Persoana intervievată aici a subliniat importanța îmbrățișării eșecului ca ghid valoros în călătoria cuiva către succes și a evidențiat potențialul său terapeutic și de împuternicire.

9.5 Oportunități care decurg din adoptarea unei lentile intersecționale în spiritul antreprenorial

Conceptul de intersecționalitate oferă o înțelegere mai nuanțată și complexă a oportunităților și constrângerilor cu care se confruntă indivizii cu apartenențe sociale multiple sau identități intersecționale (Vorobeva, 2022). Aplicarea intersecționalității a îmbunătățit, fără îndoială, cercetarea asupra antreprenoriului minoritar, deoarece utilizarea acestei lentile teoretice pentru a aborda problema incluziunii în domeniu a ajutat la o mai bună înțelegere a barierelor existente în calea resurselor și rețelelor (Vorobeva, 2022).

Dy și Agwunobi (2021) subliniază și mai mult potențialul productiv al adoptării unei lentile teoretice intersecționale în examinarea problemelor de context în studiile antreprenoriale și pledează pentru necesitatea de a produce o cercetare intersecțională mai bună asupra antreprenoriului. Această lucrare recunoaște rolul crucial pe care îl joacă poziționalitatea socială a unei persoane (adică circumstanțele materiale concrete, inclusiv educația, experiențele anterioare, resursele etc.) în perspectivele de a deveni un antreprenor de succes. Pe baza acestei recunoașteri, Dy și Agwunobi (2019) contestă ipotezele cercetărilor anterioare, teorizând că antreprenorii operează izolat de contextul lor. În schimb, ei explică modul în care abordările intersecționale expun efectele poziționalității sociale asupra experienței antreprenoriale (Dy & Agwunobi, 2019).

Semnificația adoptării unei lentile intersecționale în antreprenorat a fost evidențiată de toți experții intervievați de consorțiu. Majoritatea au subliniat în mod deosebit valoarea diferenței și diversității în lumea întreprinderilor, care sunt elemente pe care conceptul de intersecționalitate le îmbrățișează și le promovează. Unul dintre participanții la cercetare a explicat modul în care oportunitățile din intersecționalitate sunt reciproce. Potrivit acesteia, o abordare intersecțională aduce beneficii atât persoanelor marginalizate cu identități intersecționale, cât și restului comunității. Ea a explicat cum o lentilă intersecțională poate oferi o perspectivă lămuritoare asupra problemei persoanelor care se află într-o poziție mai norocoasă din punct de vedere social.

9.5.1 Intersecționalitate și creșterea rezistenței

După cum sa explicat mai devreme, intersecționalitatea este foarte benefică, deoarece recunoaște că indivizii au identități multiple care se intersectează, creând experiențe și provocări unice. Identitățile întreprinzătoare intersecționale, care includ categorii precum genul, rasa, clasa, capacitatea fizică, orientarea sexuală, etnia și mediul migrațional, duc la o legitimitate limitată a minorităților pe piață (Vorobeva, 2022). Din această cauză, provocările sunt multiplicat exponențial pentru antreprenorii minoritari care se află la intersecția a două sau mai multe identități defavorizate. În ciuda acestor provocări, cu condiția ca acești indivizi să-și folosească diversele identități, ei pot construi o rezistență mai mare (Vorobeva, 2022).

Participanții la cercetare intervievați de consorțiu au evidențiat, de asemenea, relația intimă dintre intersecționalitate ca cadru teoretic și construirea rezilienței. Pentru a construi reziliența, experții în antreprenorat intervievați au sugerat că indivizii își pot valorifica

diversele identități căutând comunități și rețele de sprijin care le recunosc și validează identitățile care se intersectează. Potrivit unui interviuat din Țările de Jos, reziliența nu este doar o trăsătură individuală, ci are și o dimensiune comunitară. În pasajul următor, acest expert detaliază legătura strânsă dintre construirea rezilienței și construirea comunității în rândul persoanelor cu identități intersecționale, folosind o metaforă a benzii elastice:

„Există putere în cifre. Simțindu-te sprijinit, poți întotdeauna să faci mai bine. Când există o bandă elastică, este mai ușor să o desprindeți - când sunt multe, este mai greu de spart și se recuperează mai bine.”

Același interviuat a sugerat, de asemenea, că o modalitate de a întări reziliența este să se concentreze pe acceptarea acceptării la nivel social. El a sugerat, de asemenea, că nevoilor individualizate ar trebui să li se acorde mai multă atenție și să li se acorde un sprijin mai adaptat. Persoana interviuată a subliniat în continuare importanța schimbării paradigmatelor existente, a provocării inegalităților și a construirii unor societăți mai deschise în care diferența este celebrată. Acest lucru poate fi posibil prin adoptarea unei lentile intersecționale către identitățile și nevoile care se intersectează ale oamenilor. El a exprimat următoarele:

„Avem tendința de a clasifica oamenii – intersecționalitatea ne învață că nu aparținem unei singure case. O societate tolerantă ar fi cea mai bună abordare, permițând oamenilor să se exprime [să se exprime] și să se grupeze cu oameni cu gânduri similare. Un puternic simț al comunității și al rețelelor informale poate ajuta, de asemenea.”

Prin urmare, în intersecționalitate, acest interviuat localizează potențialul rezilienței și incluziunii sociale.

Potrivit participanților la cercetare, este, de asemenea, vital ca indivizii înșiși să fie inspirați să-și celebreze diversele identități și să recunoască punctele forte și experiențele unice care vin cu ei. După cum sugerează persoanele interviuate, acest lucru îi poate ajuta pe indivizi să recunoască faptul că luptele lor nu sunt unice și că se așteaptă uneori să experimenteze sentimente negative. Unul dintre cei interviuați din contextul Ciprului a susținut că este esențial ca persoanele defavorizate cu identități intersecționale să știe să abordeze persoanele potrivite cărora să-și exprime vulnerabilitatea în siguranță. Potrivit interviuatului, însuși actul de a-și împărtăși vulnerabilitatea le dă putere acestor oameni să continue să se îmbunătățească. De asemenea, îi poate ajuta să modifice modul în care văd atingerea unui obiectiv și să realizeze că nu există așa ceva ca perfect. Un interviuat din Grecia a subliniat, de asemenea, că este crucial să disociem identitatea de succes sau eșec. Aceasta include demontarea presupunerilor stereotipe conform cărora oamenii din grupurile dominante sunt destinați să reușească, în timp ce minoritățile cu identități intersecționale sunt destinate eșecului.

9.5.2 Transformarea dezavantajelor în privilegii

Antreprenorii minoritari se confruntă adesea cu discriminare intersecțională, care împiedică accesul la resurse valoroase (Vorobeva , 2022; Verduijn & Essers, 2013). În ciuda acestor provocări, unii antreprenori minoritari își transformă apartenența socială multiple într-un avantaj competitiv, prezentându-le ca o sursă de unicitate și autenticitate sau făcând apel la solidaritate cu alți membri ai grupurilor marginalizate . Antreprenorii cu identități intersecționale pot aduce contribuții fezabile la economii și pot acționa ca agenți cruciali ai schimbării sociale pozitive. Oamenii de afaceri care provin dintr-un mediu minoritar ar trebui, prin urmare, să fie încurajați să intre în industrii inovatoare și foarte profitabile, care au și potențial de creștere viitoare, deoarece acest lucru ar ajuta la eliminarea stigmatizării micilor antreprenori de nișă (Vorobeva, 2022).

Unul dintre experții în antreprenoriat intervievați în Cipru, o țară care găzduiește mulți migranți, a evidențiat beneficiile pe care o strategie globală de marketing de nișă le-ar putea avea în promovarea antreprenorilor din comunitățile marginalizate. El a declarat următoarele:

„Pentru a intra pe piața mainstream, poți folosi oportunitățile care vor apărea din marketingul de nișă în combinație cu diferitele părți ale identităților tale sociale.”

El a celebrat, de asemenea, potențialul și valoarea intersecționalității, explicând modul în care oamenii cu identități intersecționale pot avea experiențe unice și pot dezvolta perspective unice. Referindu-se la femeile antreprenoare migrante cu identități intersecționale, interviueatul a sugerat că acestea pot prospera folosind puterea unicității lor. Potrivit lui, o modalitate de a valorifica această unicitate este să intri în proiecte antreprenoriale de nișă. Un exemplu pe care l-a oferit este cel al migranților africani din Cipru care deschid restaurante din bucătăria africană sau alte tipuri de afaceri de nișă etnică pentru a intra pe piața principală, oferind comunității locale opțiuni alternative atât în ceea ce privește serviciile, cât și produsele.

Un alt participant la cercetare interviueat în contextul Ciprului a evidențiat, de asemenea, beneficiile îmbrățișării dezavantajelor intersecționale. Pe de o parte, ea a recunoscut că a fi o femeie în intersecție cu alte identități dezavantajate în ceea ce privește rasa, etnia, orientarea sexuală, vârsta sau diversitatea funcțională se adaugă provocărilor pe care această femeie trebuie să le facă față și să le depășească pentru a „demonstra valoarea ei”. . Ea crede că aceasta este o problemă sistemică care derivă din structurile sociale construite într-un mod în care societatea nu este pregătită să accepte și să se adapteze diferențelor. Chiar dacă provocările cu care se confruntă o femeie antreprenor cu identități intersecționale sunt multiplicare, interviueatul a rămas optimist. Ea consideră că succesul persoanelor cu identități intersecționale nu este imposibil, afirmând următoarele:

„Dacă sunt o femeie cu identități intersecționale [...] înseamnă că miza pentru a-mi „demonstra valoarea” este de zece ori mai mare; aceasta, însă, nu scade din valoarea mea; poate la fel de bine să se adauge la asta!”

În pasajul de mai sus, interviuatul chiar a subliniat modul în care identitatea intersecțională a unei femei poate fi percepută favorabil ca o forță motrice pentru succes, nu exclusiv ca un dezavantaj.

Unul dintre participanții la cercetare din România și-a exprimat, de asemenea, o părere foarte asemănătoare:

„În primul rând, în opinia mea, intersecționalitatea ar putea pune unele obstacole, cred, ceea ce este nedrept, desigur. [...] Când experimentezi mai multe inegalități care se intersectează, nu doar una, uneori le este mai dificil pentru oameni să continue și să nu renunțe, așa că aparent este un obstacol. Dar dacă doriți, îl puteți transforma în pârghie, poate. Faptul că aveți multe caracteristici diferite vă poate oferi multe experiențe diferite sau cunoștințe [mai diverse], nu?”

Alte elemente esențiale care ar putea ajuta persoanele cu identități intersecționale să-și transforme dezavantajul într-un privilegiu identificat de participanții la cercetare sunt promovarea modelelor de urmat, întâlnirile de abilitare, forumurile de discuții și activitățile de mentorat. Unul dintre cei intervievați din Grecia s-a concentrat pe beneficiile organizării de întâlniri de împuternicire în care ar avea loc schimbul de cunoștințe, reflecția și înregistrarea bunelor practici. După cum a explicat interviuatul, aceste întâlniri ar putea consta într-un mozaic de participanți din medii diferite care discută povești de succes din diverse domenii și contexte.

9.6 Concluzie

- ⇒ Am explorat cadrul teoretic al intersecționalității și relevanța acestuia în antreprenoriat.
- ⇒ Intersecționalitatea definită ca interacțiunea diferitelor identități (de exemplu, rasă, gen, sexualitate) în modelarea experiențelor și oportunităților indivizilor.
- ⇒ S-a discutat despre discriminarea intersecțională și dezavantajele în antreprenoriatul minoritar, cu accent pe provocările cu care se confruntă femeile antreprenoare.
- ⇒ A oferit perspective asupra acțiunilor și inițiativelor de sprijinire a antreprenorilor cu identități intersecționale, în special femeilor antreprenoare.
- ⇒ Am îmbogățit discuția cu contribuții ale participanților la cercetare în contextele naționale ale proiectului.
- ⇒ Strategii explorate pentru indivizi cu identități intersecționale pentru a depăși provocările, punând accent pe crearea de rețele, sprijinul comunității, solidaritatea și dimensiunea psihologică.
- ⇒ S-au remarcat oportunități potențiale care decurg din adoptarea unei lentile intersecționale în antreprenoriat, inclusiv consolidarea rezilienței.
- ⇒ În concluzie, subliniind că, cu îndrumări și sprijin, antreprenorii cu identități intersecționale pot transforma dezavantajele în avantaje, valorificând experiențele și poziționarea lor unică pentru inovare și succes antreprenorial.

10. Transformarea eșecului în succes

10.1 Privire de ansamblu asupra transformării eșecului în succes

Oricine a încercat ceva în viață sau a urmărit succesul s-a înregistrat definitiv la ghișeu eșecului la un moment dat. În societatea noastră, succesul este laudat și căutat, iar eșecul este respins și chiar întristat. Și dacă stăm să ne gândim la asta, este mai mult decât de înțeles că atunci când vine vorba de domeniul antreprenoriatului, se investesc resurse și se așteaptă să se ajungă la anumite rezultate pentru a culege „rodul efortului”. Literatura sugerează că eșecul combinat cu motivația și conducerea binevoitoare este cheia dezvoltării durabile și pe termen lung (Zhou et al., 2020). Se știe, de asemenea, că eșecul crește autoeficacitatea, ceea ce are un efect pozitiv asupra riscului (Yamakawa și colab., 2015). Combinat cu capacitatea de a se angaja în gândire realistă, planificare adecvată și experiență în sector, efectul autoeficacității este amplificat și va avea un efect pozitiv suplimentar în creștere. În plus, narațiunea unui eșec bun și onest este una care poate ridica și încuraja antreprenorii care vor avea succes (Olaison & Sørensen, 2014).

Prin urmare, concluzia că succesul și eșecul merg mână în mână și conștientizarea unuia dintre ele va ajuta la înțelegerea celuilalt. Atunci, dacă eșecul combinat cu ingredientele potrivite, îi va îndruma pe antreprenori pe calea cea bună către succes, dar succesul în sine? Există anumite trăsături care i-ar „proteja” mai mult pe antreprenori de eșec și ne-ar ghida mai mult către succes și cum le pot folosi femeile antreprenoare în avantajul lor?

Răspunsurile la întrebările anterioare oferite de participanții la cercetare intervievați de organizațiile partenere au fost variate, dar au fost în general împărțite în două dimensiuni principale: legate de atitudine și legate de tehnic.

Un mare accent a fost pus de participanții la cercetare pe abilitățile și cunoștințele tehnice practice precum creativitatea „în sensul conectării punctelor dintre talentele antreprenorului și nevoile clientului, deoarece ajută la adaptarea la schimbare, devenind agil și rezistent.”, managementul brandului, vizibilitatea social media pentru a ajunge la clienți, training și actualizare constantă, a avea un plan de afaceri bun și așa mai departe.

Printre abilitățile legate de atitudine, s-au menționat motivația, încrederea în sine, capacitatea de a te bucura de ceea ce faci (pasiune), determinarea, candoarea, respectul de sine, viziunea, flexibilitatea, viziunea pe termen lung, perseverența, simțul scopului, autocunoaștere și rezistență. Interesant, în acest punct, eșecul a fost adesea menționat de către cei intervievați. Potrivit mai multor dintre aceștia, succesul este determinat de atitudinea pe care o are un antreprenor față de eșec, de capacitatea de a nu fi descurajat de acesta sau de a fi definit de acesta, ci mai degrabă de a-l accepta ca parte a călătoriei către succes. În cuvintele unuia dintre experții în antreprenoriat:

„Nu ar trebui să începi cu „Dar cum voi reuși?” dar cu „De ce nu aș reuși? Când gândesc pozitiv, ceea ce văd sunt oportunități..., în timp ce când gândesc negativ, ceea ce văd sunt probleme, ceea ce nu ajută la reușita în „lumea” antreprenoriatului.”

În plus, în mediul antreprenorial în care confruntarea dintre inovație, competitivitate și provocări la ordinea zilei, trecerea prin eșec este un pas necesar pentru progres și modernizare (Brown, n/a).

Când vine vorba de femei, deși începutul lor în calea antreprenoriatului este mai dur în comparație cu bărbații, antreprenorii intervievați cred că unul dintre lucrurile de făcut este adoptarea trăsăturilor legate de atitudine (perseverență, răbdare, încredere în sine etc). În plus, s-a menționat că vor trebui să cultive iubirea de sine, deoarece majoritatea sunt consumați de îngrijirea familiei și comunitare. Unul dintre intervievați a insistat că:

„ Există anumite caracteristici care vin în mod natural femeilor, cum ar fi empatia, sociabilitatea și comunicarea. Ei ar trebui să profite de aceste calități și să le aplice în relația lor cu clienții și, prin aceasta, să aducă valoare adăugată produsului sau serviciului oferit.”

Potrivit unor participanți la cercetare, în multe cazuri, din cauza modului în care femeile și bărbații sunt socializați diferit pentru a se potrivi rolurilor pe care societatea le așteaptă să le aibă, se poate întâmpla ca femeile (mai mult decât bărbații) să aibă tendința de a face lucrurile în mod altruist și, deși nu există nimic greșit, trebuie să existe conștientizarea utilizării eficiente a resurselor (timp, eforturi bănești, cunoștințe, instruire, mentorat, informații etc.), deoarece acestea sunt lucrurile care ne diferențiază pe piață pentru că dacă ar depinde doar de premiul care ar fi simpla supraviețuire.

O altă sugestie dată în repetate rânduri în interviuri a fost crearea unei echipe puternice și, în lipsa resurselor pentru a face așa ceva, o rețea formată din susținători, colaboratori și colegi antreprenori care să poată ajuta și contribui la sustenabilitate. Cu cuvinte mai simple, „ o trupă de un singur om este uman imposibil. Gândește-te la asta ca la un concert ”.

Cu toate acestea, acționarea conform acestor convingeri în viața reală și sub presiunea pieței este întotdeauna mai ușor de spus decât de făcut. Acest lucru este valabil mai ales atunci când subiectele eșecului provin dintr-un mediu mai defavorizat și când a face un pas pentru a se aventura în antreprenoriat vine cu mai puțin sprijin, iar consecințele eșecului au conotații și în viața personală.

10.2 Abordare generală în abordarea eșecului și a repercusiunii eforturilor

Eșecul este de obicei tratat într-un mod destul de negativ, frustrarea și dezamăgirea fiind unele dintre primele reacții. Într-un fel, aceste reacții sunt logice și legitime din cauza rezultatelor care nu reflectă eforturile noastre și așteptările nesatisfăcute. Cu toate acestea, pragul este trecut atunci când aceste reacții naturale sunt completate de altele debilitante precum demotivarea, descurajarea, inactivitatea, pasivitatea, lipsa de persistență, frica, paralizia și așa mai departe. Potrivit psihologilor intervievați de consorțiul de proiect EH, această stare este agravată și mai mult de atribuțiile pe care indivizii le acordă eșecului. În cuvintele unuia dintre participanții la interviu:

„Atitudinea față de eșec depinde mult de cultură. În cuvintele noastre comune legate de aceasta sunt autocritica, rușinea, izolarea, ajungerea la concluzii care duc la renunțare.”

Unul dintre intervievații din Spania explică eșecul prin teoria clasică a atribuirii. Conform teoriei clasice a atribuirii, dacă eșecul este atribuit unor trăsături interne stabile (adică „am eșuat pentru că îmi lipsesc anumite calități/talent/abilități”), va „ataca” în mod direct stima de sine, încrederea în sine și eficacitatea și va avea un efect direct asupra eforturilor de paralizare, debilitare și, în cel mai rău caz, va intra într-o mentalitate deterministă care le va opri în cele din urmă.

Potrivit unor participanți la cercetare, în cazul unui antreprenor, acest comportament este destul de dăunător, deoarece împiedică progresul, limitează creșterea (personală), privează individul de oportunități viitoare (din cauza auto-narațiunilor greșite sau datorită construirii ciclurilor fricii) . În aceeași linie, literatura subliniază că psihologia pozitivă pune accent pe studiul puterii și virtuții umane pentru a înțelege și a facilita rezultate pozitive în dezvoltare (Yates et al., 2015). În loc să alimenteze o atitudine fatalistă, cercetarea subliniază necesitatea unei practici ghidate de reziliență care să se adapteze naturii dinamice a dezvoltării umane la mai multe niveluri de analiză în interiorul și între indivizi, familii, instituții, comunități și națiuni (Yates et al., 2015).

Atitudinea opusă ar fi capabilă să controleze emoțiile legitime de frustrare și dezamăgire și ar scufunda individul în auto-reflecție (punând întrebări, investigând ce a mers prost și examinând ingredientele care trebuie schimbate pentru a obține succes (noi cunoștințe sau dobândirea de competențe, resurse).

Acest tip de mentalitate a condus discuția cu participanții la cercetare în analiza mentalității Fixed versus Growth Mindset. Potrivit participanților la cercetare, o mentalitate fixă va urma aceeași linie de gândire descrisă până acum. Conform Teoriei Motivației a lui Carol Dweck, o mentalitate fixă este dihotomică și va crede că anumite calități și abilități precum inteligența și talentul sunt înnăscute (adică dacă ești bun/talentat la ceva și nu ești) și în limitele și restricțiile lor. creează spațiu pentru curiozitatea și cercetarea de a explora diferite abordări și inovații care vor veni ca rezultat. În raport cu eșecul, s-ar pune pe seama acestor lipsuri și înseamnă că se va întâmpla mereu.

Mentalitatea de creștere, pe de altă parte, va folosi cuvântul magic „ÎNCĂ”, ceea ce înseamnă că există un proces în derulare și ceva încă se întâmplă. Este convingerea că oamenii își pot evolua și își pot dezvolta abilitățile și competențele. Spre deosebire de mentalitatea fixă, nu numai că va considera cu minte deschisă eșecul ca „parte a jocului”, dar îl va îmbrățișa și ca pe o oportunitate de a învăța, dezvolta și rafina obiectivele actuale și de a face un pas mai aproape de realizare. a rezilienței și îmbunătățirii și creșterii personale ca o consecință . Într-adevăr, cercetările arată că capacitatea de a învăța din eșecurile antreprenoriale din trecut a servit drept bază de învățare pentru o nouă afacere (Amankwah-Amoah et al, 2018). Pornind din mai multe studii de caz, mai multe greșeli și rezultate ale învățării din eșec servesc drept platformă pentru consolidarea capacității și rezilienței în momente dificile sau chiar pentru a

fi aplicate atunci când se confruntă cu dificultăți în alte contexte (Amankwah-Amoah et al, 2018; Lattacher & Wdowiak , 2020).

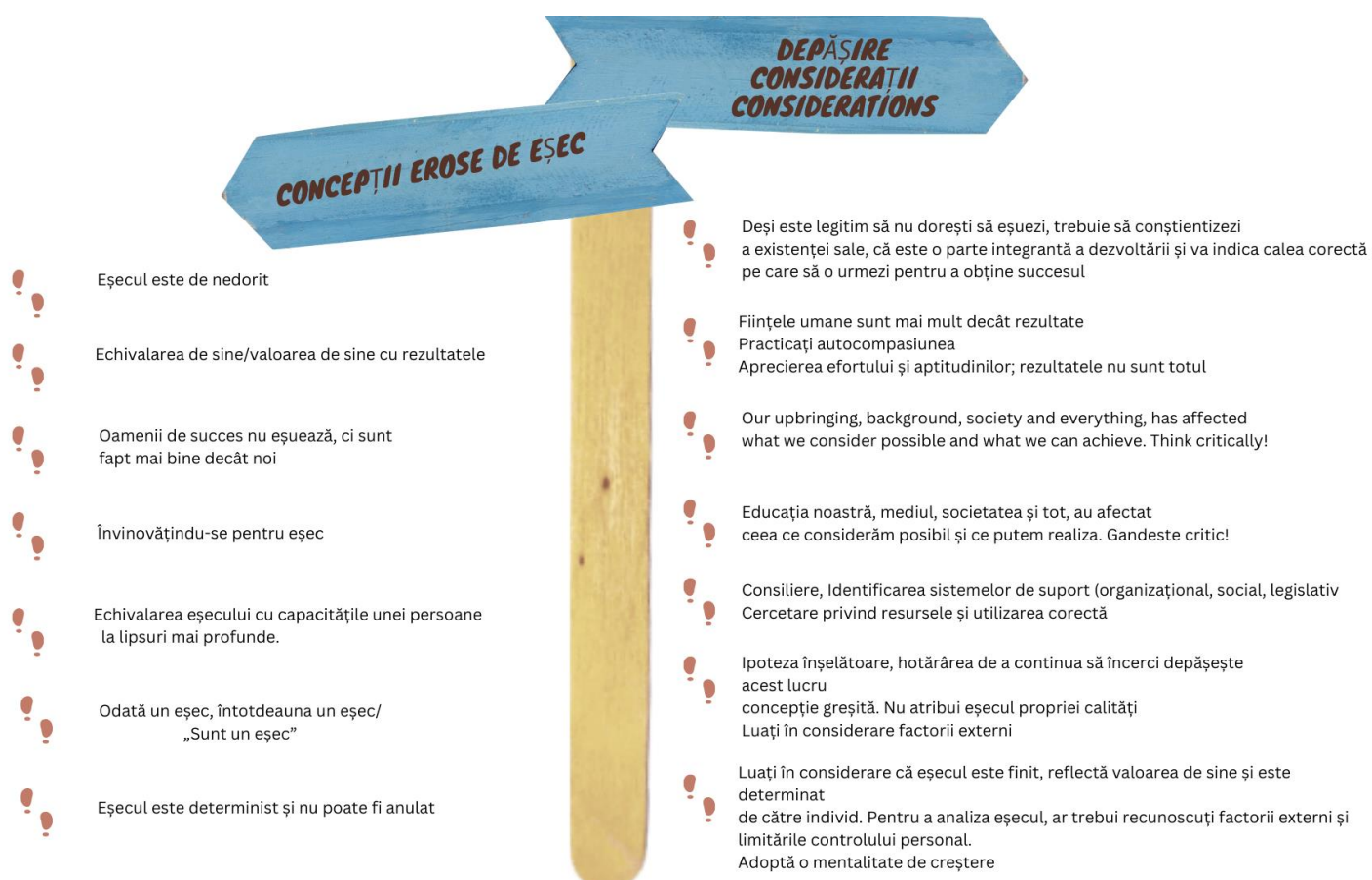
Cu toate acestea, concepțiile greșite obișnuite despre eșec persistă în cultura noastră, iar navigarea și știi cum să le depășim este crucială pentru obținerea succesului . Există multe concepții greșite legate de eșec, care uneori sunt alimentate de propriile noastre gânduri sau narațiuni interne (construite de educația, experiențele noastre, societate și mulți alți factori), presiunea societală și așa mai departe.

Una dintre persoanele intervievate și-a adus propriul exemplu în ceea ce privește modul în care a făcut față eșecului când s-a mutat pentru prima dată în țara în care locuiește acum:

„M-am mutat mai întâi să fac un proiect de voluntariat. Evident, nu puteam vorbi limba, așa că nu îmi puteam face treaba. Am intrat într-o criză de identitate pentru că identitatea mea de sine era strict legată de profesia mea. A te echivala cu rezultatele este greșit pentru că oamenii sunt mult mai mult decât atât.”

În acest punct, cercetările, într-un acord complet cu cei intervievați, subliniază că perceperea eșecului într-un mod greșit poate priva o persoană de capacitatea de a învăța din el, fiind valabil atât pentru organizații, cât și pentru indivizi (Edmondson, 2021). Pentru a trage concluzii de învățare din eșec, ar trebui depuse eforturi pentru a stabili o cultură care să contracareze vina, vinovăția și stigmatizarea și una care să promoveze o analiză amănunțită și aprofundată. 60Însuși ideea lui este delicată, pentru că anumite perioade de a ajunge atât de adânc în rădăcinile eșecului poate avea un contraefect asupra stimei de sine (Edmondson, 2021).

Interviurile pe care cercetătorii proiectului EH le-au efectuat cu experți în antreprenoriat, sociologi și psihologi din cinci țări europene au identificat câteva strategii utile pentru a transforma succesul în eșec:

Sursa: Proiectul EH creat cu Canva

Când se abordează eșecul, ar trebui să se țină cont de faptul că acesta este tratat diferit de către diferiți membri sau comunități din societate. Cu cât fundalul este mai defavorizat, cu atât devine mai provocator. De exemplu, în lumea antreprenorială, participanții la cercetare au afirmat că femeile se confruntă cu provocări specifice genului pentru succes sau se confruntă cu eșecul în care forțele interne și externe joacă un rol:

- În exterior, sectorul și piața sunt un loc de joacă dominat de bărbați, care confruntă femeile antreprenoare cu stereotipuri, neîncredere și scepticism. Nu acordă inițiativelor femeilor încredere, reprezentare feminină sau a doua schimbare în caz de eșec. Merită menționat că lipsa de reprezentare este dăunătoare, deoarece întunecă perspectiva de gen și are șanse mari de a consolida stereotipurile prin atribuirea eșecului (chiar și din punctul de vedere al femeilor) genului. Să ținem cont de faptul că acest tip de credință este cultural și are legătură cu mentalitatea fixă. Nu există nimic în cercetare care să arate diferențe semnificative între bărbați și femei și modul în care ei văd și experimentează eșecul. Are mai mult de-a face cu concentrarea asupra controlului, adică dacă oamenii cred că controlul

este extern, vor avea mai multă încredere în abilitățile lor, vor face față mai multor presiuni, vor deveni mai anxioși și probabil vor eșua oricum.

- Din punct de vedere intern, atunci când toate cele de mai sus sunt combinate cu eșecul, afectează adesea imaginea de sine a femeilor, stima de sine, abordarea stabilirii obiectivelor și așteptările (scăderea acestora) și viziunea pe care o au asupra capacităților lor. Întrucât lumea afacerilor este condusă, în cea mai mare parte, de trăsături determinate de masculin (autoritate, know-how etc.), femeile simt că nu sunt suficient de masculine.

Femeile tind să fie mai dure cu ele însele (fiind extrem de perfecționiste și având un sentiment ridicat de critică) și nu este neobișnuit ca ele să rămână cu emoții negative și sentimente de incompetență care sunt urmate de inactivitate. Acest lucru se va întâmpla din cauza factorilor culturali și educaționali cognitivi, deoarece fetele sunt în general învățate de la o vârstă fragedă să se comporte în anumite moduri care corespund așteptărilor societății. Acest tip de educație patriarhală și tradițională a făcut ca inițiativa, aventura și antreprenoriatul să fie mai dezirabile la bărbați decât la femei și, în același timp, tinde să dea vina cu ușurință asupra eșecului femeilor.

Atât forțele interne și externe, cât și combinarea lor vor împiedica cu siguranță creșterea.

Atunci întrebarea care apare în mod natural este următoarea: „*Există o modalitate prin care femeile să navigheze într-o astfel de industrie, sub acest tip de presiune (fie ea din interior sau extern) ?*”

Potrivit intervievaților din proiectul EH (atât psihologi, cât și sociologi și experți în antreprenoriat), în timp ce o doză controlată de presiune este adesea un bun stimul pentru a ne ține pe picioare (și uneori ne adaugă nivelurile de concentrare și chiar ne stimulează performanța), de asemenea, mare parte din ea și provine din surse inadecvate și pentru factori greșiți (cum ar fi sexul) pot avea un efect complet opus sau chiar pot avea potențialul de a afecta sănătatea mintală. Una dintre modalitățile de a-l ține „sub observație” este să fim conștienți și să recunoaștem că societatea care ne înconjoară este compusă din inegalități, bariere și stereotipuri care au puterea de a ne împiedica imaginea de sine și performanța. În schimb, putem alege să nu interiorizăm pe deplin motivul care a condus la eșec (deoarece nu este neapărat legat de abilități și abilități), ci mai degrabă să îl vedem ca parte a jocului și ca o oportunitate de a învăța. Este ușor să cazi „în astfel de capcane”, prin urmare este nevoie de conștientizare și atenție constantă. Un studiu realizat pe studenți care au participat la un program de 8 săptămâni de reducere a stresului bazat pe mindfulness a arătat că există următoarele 5 modele repetate (Hjeltnes et al., 2015):

Sursă: Hjeltnes și colab., 2015.

Principalul rezultat din acest paralelism este că, conștientizarea și acordarea de atenție mediului în care se dezvoltă proiectele antreprenoriale, va oferi instrumente precum cele menționate mai sus care vor aplica psihologia pozitivă, vor ajuta antreprenorii aspiranți să evite teama de eșec, să-și sporească concentrarea etc.

Cu toate acestea, potrivit unor participanți la cercetare, îmbunătățirea abilităților, abilităților și cunoștințelor nu trebuie trecută cu vederea, deoarece ajută oamenii să devină profesioniști mai buni în industria dorită. Pe de altă parte, cunoașterea de sine (conștiința de sine) ajută la identificarea punctelor slabe, creșterea încrederii în sine (eliberarea de presiunea de a se dovedi într-o industrie dominată de bărbați) și eliminarea concurenței cu ceilalți. Educația ar trebui, de asemenea, întreprinsă la nivel societal pentru a construi conștientizarea și empatia cu privire la provocările unice cu care se confruntă femeile antreprenoare. Formarea companiilor și instituțiilor pentru a fi mai centrate pe om, diverse și incluzive este o abordare. Aceasta va însemna crearea unui mediu primitiv pentru toate comunitățile defavorizate. Ceea ce s-a observat până acum este că există diferențe structurale în educația specifică genului oferită femeilor și bărbaților cu așteptarea de a îndeplini anumite roluri sociale (bărbații fiind antreprenori și lideri și femeile fiind emoționale și grijulii). Desigur, acest lucru va afecta multe domenii ale vieții, inclusiv modul de a răspunde la succes și eșec.

O altă abordare pentru femei pentru a naviga în industriile încărcate de presiune este să încerce să creeze o rețea de sprijin cu femei antreprenoare și să depună eforturi împreună pentru a înlătura barierele și stereotipurile de gen.

În cele din urmă, psihologii din Spania sugerează că femeile ar trebui să renunțe la sentimentele vinovate de a nu avea suficientă grijă de familie și comunități. Se pare că există un consens general că femeile sunt mai perfecționiste, mai dure cu ele însele și sub presiunea de a se dovedi, cu toate acestea, interviurile au relevat și discrepanțe în acest punct specific. Psihologii constată că, pe măsură ce bărbații sunt educați pentru a lua inițiative, societatea exercită forțe de împingere și tragere care uneori lucrează în avantajul lor și alteori nu. Pe de o parte, bărbații nu au voie să eșueze și întâmpină dificultăți în a-l accepta atunci când se

Întâmplă să-l considere la nivel personal și social ca o umilire publică. Acest lucru le poate submina dorința de a încerca din nou, deoarece cercetările au ajuns la concluzia că frica de eșec are conotații culturale și are potențialul de a împiedica antreprenoriatul (Tubadji , 2021).

Pe de altă parte, încă o dată, unul dintre psihologii spanioli constată că bărbații sunt mai predispuși să li se acorde a doua șansă. Dimpotrivă, femeile tind să aibă o perspectivă mai puțin egocentrică și nu văd succesul ca pe o expoziție publică și o recunoaștere personală, ci mai degrabă ca pe o modalitate de a atinge obiective, de a crește personal și, de multe ori, proiectele lor antreprenoriale sunt conduse de dorința de a oferi mai bine pentru familiile și comunitățile lor. Și, deși, așa cum am menționat anterior, este o mare calitate să detașați succesul de percepția de sine, femeile sunt, în general, tratate mai dur atunci când experimentează eșec și nu găsesc sprijinul necesar pentru a se recupera și a încerca din nou.

Și, desigur, ambele scenarii sunt adevărate. Atunci ce se poate face practic și intenționat (prin instrumente reale) pentru a schimba mentalitatea eșecului atunci când este prins într-o situație nefavorabilă care ar putea sabota eforturile, obiectivele și orice rezultat atins?

Psihologii intervievați par să fie de acord că primul pas pe care trebuie să-l facă femeile ar fi să nu mai fie atât de duri, critici și auto-obligatori cu ele însele și, mai ales, să acorde o atenție deosebită dialogului lor interior.

„Să ne oprim un moment și să ne gândim la un prieten care a luat o serie de decizii greșite care i-au făcut să eșueze. Am fi primii care să fim plini de compasiune, încurajându-i și îndemnându-i să nu renunțe. Dar dacă am vorbi cu ei cu aceeași duritate cu care vorbim cu noi înșine. Dacă ar fi considerată maltratare. „

Un alt instrument menționat de participanții la cercetare ar fi să schimbăm viziunea pe care o avem despre eșec și să încercăm să o privim ca parte a drumului, o oportunitate de a învăța și analiza factorii interni și externi și de a cultiva reziliența și perseverența. Cu alte cuvinte, intervievații au cerut dezvoltarea unei mentalități de creștere. Acest lucru necesită multă muncă personală de conștientizare și auto-reflecție pentru a înțelege punctele forte, slăbiciunile și convingerile personale și pentru a observa modul în care reacția la eșec afectează luarea deciziilor și performanța viitoare.

Crearea unei rețele sau a unei comunități de sprijin/mentorat, în mod ideal cu femei antreprenoare în ea, este, de asemenea, un mare atu pentru a face schimb de informații, cunoștințe, experiență, susține și analiza motivele specifice și comune ale eșecului. Aceste tipuri de alianțe contribuie, de asemenea, la îmbunătățirea reprezentării și vizibilității antreprenoriatului feminin.

În cele din urmă, profesioniștii în domeniul sănătății mintale și terapeuții pot oferi femeilor instrumente într-o manieră personalizată, în funcție de nevoile precise din acel moment precis.

După cum s-a văzut până în acest moment, femeile tind să fie dezavantajate în domeniul antreprenorialului, care este mai dominat de bărbați și mai greu pentru inițiativa femeilor. Dar ce se întâmplă când ne schimbăm ușor atenția asupra comunităților de femei care provin

din medii dezavantajate (de exemplu, imigranți , persoane care aparțin comunității LGBTQI+ și altor grupuri sociale marginalizate)? Provocările persistă? Sunt exacerbate?

În aceste comunități, femeile care doresc să se aventureze în antreprenoriat se confruntă cu provocări unice, pe lângă stereotipurile de gen, care se intersectează cu mai puține oportunități și capital social, mai puține resurse și discriminare. Când aceste femei întâmpină eșec, devine foarte dificil să se asigure fonduri și resurse. Pe lângă toate aceste provocări, intersecționalitatea face dificilă explorarea din cauza numeroaselor identități care se intersectează și care au și particularități specifice în funcție de etnie, fiecare țară, context specific etc., făcând astfel aproape imposibilă generalizările.

O altă părere menționată printre participanții la cercetare este că, deși este mai dificil pentru aceste comunități să atingă succesul, nu înseamnă că trebuie neapărat să aibă o relație mai proastă cu eșecul, întrucât s-au obișnuit să se confrunte cu dificultăți suplimentare, neavând sprijinul familiei lor nucleare și al comunității.

10.3 Concluzie

- ⇒ Explorarea transformării eșecului în succes evidențiază complexitatea eforturilor antreprenoriale și opiniile societății despre succes și eșec.
- ⇒ Succesul și eșecul sunt împletite în antreprenoriat și sunt aspecte esențiale ale călătoriei antreprenoriale.
- ⇒ Schimbarea percepției asupra eșecului necesită eforturi la nivel individual, social și educațional.
- ⇒ Femeile antreprenoare, în special din medii marginalizate, se confruntă cu provocări agravate, inclusiv intersecționalitatea, scepticismul extern și îndoiala de sine.
- ⇒ Crearea unei culturi a incluziunii, rezilienței, creșterii și oferirea de sprijin și mentorat personalizat poate ajuta femeile antreprenoare să depășească aceste provocări.
- ⇒ Succesul și eșecul sunt împletite în antreprenoriat, subliniind importanța perseverenței, a adaptabilității și a unei mentalități orientate spre creștere în impulsivitatea inovației și a progresului societal.

Concluzie

Ghidul pedagogic privind „Antreprenoriatul prin prisma intersecționalității: impact, provocări și oportunități” a oferit o examinare cuprinzătoare a relației complicate dintre antreprenariat și intersecționalitate. Prin explorarea impactului, provocărilor și oportunităților cu care se confruntă grupurile marginalizate în eforturile antreprenoriale, acest ghid a contribuit cu perspective valoroase pentru a informa cercetarea, politicile și practicile pedagogice.

Antreprenoriatul nu este un condiții de concurență echitabile. Indivizii aflați la intersecțiile diferitelor identități sociale se confruntă cu bariere unice și dezavantaje sistemice care le împiedică activitățile antreprenoriale. Pe parcursul acestui ghid a fost descris modul în care identitățile care se intersectează modelează experiențele, discriminarea și dezavantajele în peisajul antreprenorial.

Ghidul a evidențiat importanța reprezentării pozitive pentru grupurile marginalizate în antreprenariat prin promovarea modelelor pozitive și afișând exemple de inițiative care împuternicesc și întăresc antreprenorii dezavantajați. Putem contesta stereotipurile, inspira generațiile viitoare și putem crea un ecosistem mai incluziv, care prețuiește diverse perspective și experiențe prin adoptarea strategiilor și a lentilelor prezentate.

În plus, ghidul a aruncat lumină asupra provocărilor specifice cu care se confruntă femeile antreprenoare subreprezentate/femeile și cele aparținând comunităților subreprezentate, analizând experiențele acestora. Am identificat bariere intersecționale și necesitatea unor mecanisme de sprijin direcționate pentru a răspunde nevoilor unice ale acestor persoane. Prin acțiuni, inițiative și sisteme de sprijin, putem doborî aceste bariere și crea oportunități echitabile pentru succesul antreprenorial.

Transformarea eșecului în succes a fost, de asemenea, o temă cheie explorată în acest ghid. Înțelegerea eșecului ca o experiență de învățare valoroasă și un catalizator al creșterii este cheia pentru ca antreprenori să îmbrățișeze reziliența, adaptabilitatea și perseverența în călătoriile lor antreprenoriale. Persoanele fizice pot transforma eșecurile în trepte către succesul viitor, reformulând eșecul și valorificând lecțiile învățate.

În concluzie, acest ghid subliniază importanța examinării antreprenoriatului printr-o lentilă intersecțională. Recunoașterea și abordarea provocărilor cu care se confruntă grupurile marginalizate pot sprijini un ecosistem antreprenorial mai incluziv și mai echitabil, care valorifică talentele, creativitatea și potențialul tuturor indivizilor, indiferent de identitățile lor sociale. Prin cercetarea continuă, reformele politicilor și intervențiile pedagogice, putem promova un mediu transformator în care antreprenoriatul devine un vehicul pentru schimbarea socială, împuternicire și creștere economică.

Pe măsură ce încheiem acest ghid, sperăm că va servi drept catalizator pentru explorarea, dialogul și acțiunea ulterioară în domeniul antreprenorialului și al intersecționalității. Putem construi un viitor în care antreprenoriatul devine un efort cu adevărat accesibil și responsabil pentru toți, continuând să contestăm status quo-ul și luptă pentru incluziune.

Referințe bibliografice

- Alm, K. și Guttormsen, DSA (2021). Activarea vocilor grupurilor marginalizate de oameni în cercetarea teoretică în etica în afaceri. *Journal of Business Ethics* , 182, 303–320. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04973-3>
- Amankwah-Amoah, J., Boso, N. și Antwi-Agyei, I. (2018). Efectele experienței de eșec în afaceri asupra angajamentelor antreprenoriale succesive: un model de fază evolutivă. *Managementul grupurilor și organizațiilor* , 43(4), 648-682. <https://doi.org/10.1177/1059601116643447>
- Ascher, J. (2012). Antreprenoriatul feminin – Un răspuns adecvat la discriminarea de gen. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation* , 8(4), 97-114. Preluat de la <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=177340>
- Aydin, (2019). Antreprenoriat senior, diversitate de gen și intersecționalitate. În: Maïlaoui , A. (eds) *Handbook of Research on Elderly Entrepreneurship* . Springer, Cham . https://doi.org/10.1007/978-3-030-13334-4_8
- Barr, MS (2015). *Antreprenorii din minorități și femei: construirea de capital, rețele și abilități* . Proiectul Hamilton, document de discuție 2015-03, Instituția Brookings. Preluat de la https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/minority_women_entrepreneurs_building_skills_barr.pdf
- Boldureanu , G., Ionescu, AM, Bercu, A., Bedrule-Grigoruță , MV, & Boldureanu , D. (2020). Educația antreprenorială prin modele antreprenoriale de succes în instituțiile de învățământ superior. *Sustainability* , 12(3), 1267. Preluat de la <http://dx.doi.org/10.3390/su12031267>
- Cacciotti, G. și Hayton, JC (2015). Frica și antreprenoriat: o agendă de revizuire și cercetare. *International Journal of Management Reviews* , 17(2), 165-190. doi:10.1111/ijmr.12052. Preluat de la <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ijmr.12052>
- Chowdhury, R. (2021). Auto-reprezentarea grupurilor marginalizate: un nou mod de a gândi prin WEB Du Bois. *Business Ethics Quarterly*, 31(4), 524-548. <https://doi.org/10.1017/beq.2021.5>
- Cody, NM (2017). Transformarea inegalității în oportunități: rasă, gen și formarea femeilor antreprenoare, *Digital Repository Service* , <https://doi.org/10.17760/D20253272>
- Consiliul Europei (2022). *AFACEREA TUTUROR: rolul pe care afacerile îl pot juca în sprijinirea comunităților coezive* . Preluat de la <https://rm.coe.int/policy-brief-business-and-diversity-the-role-of-business-in-community-/1680a569cd>
- Dy, A., Agwunobi , AJ (2019). Intersecționalitate și metode mixte pentru contextul social în antreprenoriat, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research* , 25 (8), 1727-1747. doi.org/10.1108/IJEBr-12-2017-0498

Drakopoulou, S. și Keles, J. (2014). *Extinderea rețelelor de antreprenori defavorizați*. OCDE. Preluat de la <https://www.oecd.org/cfe/leed/Expanding%20the%20networks%20of%20disadvantaged%20entrepreneurs.pdf>

Edman, FL și Punkari, L. (2021). *Rolul femeilor antreprenoare într-o societate în schimbare*. [Teză de licență, Universitatea Jönköping]. Publicațiile Universității Jönköping. Preluat de la <https://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:1561904/FULLTEXT01.pdf>

Edmondson, A. (2011). Strategii de învățare din eșec. *Harvard Business Review*, revista aprilie 2011

Elliott, C., Mavriplis, C., Anis, H. (2020). O educație antreprenorială și un program de mentorat între egali pentru femei în STEM: experiențele și percepțiile mentorilor asupra autoeficacității și intenției antreprenoriale. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(1), 43-67. Doi:10.1007/s11365-019-00624-2

Eraydin, A., Tasan-Kok, T. și Vranken, J. (2010). Diversitatea contează: Antreprenoriatul imigrant și contribuția diferitelor forme de integrare socială în performanța economică a orașelor. *Studii de planificare europeană*, 18(4), 521-543. doi:10.1080/09654311003593556

Ertac, M., & Tanova, C. (2020). Femeile înfloritoare prin antreprenoriat în turism durabil. *Sustainability*, 12(14), 1-17. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/14/5643>

Fleisher, L. și Marquez, A. (2019). Un loc la masă: considerații speciale pentru femei și grupuri subreprezentate în antreprenoriatul academic. *Antreprenoriat Academic pentru Științe Medicale și Sănătății*.

GEM (Global Entrepreneurship Monitor) (2022). *Global Entrepreneurship Monitor 2021/22 Raportul privind antreprenoriatul femeilor: de la criză la oportunitate*. Londra: GEM.

Ginting-Carlström, CE, & Chliova, M. (2022). Un discurs al virtuții: cum își justifică activitățile femeile antreprenoare sărace în contextul islamului moderat. *Antreprenoriat și dezvoltare regională*, 35(1-2), 78-102. doi.org/10.1080/08985626.2022.2072002

Herson, K. (2022). Inițiativele privind diversitatea, echitatea și incluziunea sunt incomplete fără această dimensiune esențială. *Antreprenor*. <https://www.entrepreneur.com/leadership/diversity-equity-and-inclusion-initiatives-are-incomplete/420110>

Hjeltnes, A., Binder, P., Moltu, C., & Dundas, I. (2015). Înfruntând frica de eșec: un studiu calitativ explorator al experiențelor clienților într-un program de reducere a stresului bazat pe mindfulness pentru studenții universitari cu anxietate de evaluare academică. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 10(1), 27990. doi:10.3402/qhw.v10.27990

Internațională a Muncii. (2018). *Constrângeri și bune practici în antreprenoriatul feminin în MENA*. Impact Report Series, 10. Preluat de la https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/ed_emp/documents/publication/wcms_622769.pdf

Joo, H. (2011). *Analiza comparativă a întreprinzătorilor de start-up din mediul rural și cel urban*. [Teza de master, Universitatea din Kentucky]. UKnowledge . Preluat de la https://uknowledge.uky.edu/agecon_etds/1

Jubany, O., Güell , B. și Davis, R. (2011). Confruntarea cu discriminarea intersecțională: o abordare multidimensională a cazului Spaniei. *Droit et Cultures* , 62(2), 197-217. doi.org/10.4000/droitcultures.2752

Kerr, SP, Kerr, W. și Xu, T. (2018). *Trăsăturile de personalitate ale antreprenorilor: o revizuire a literaturii recente* , fundamente și tendințe în antreprenoriat, 14(3), 279-356, doi:10.1561/03000000080. Preluat de la <https://www.nber.org/papers/w24097>

Khosla, A. și Gupta, P. (2017). Trăsăturile antreprenorilor de succes. *The Journal of Private Equity* , 20(3), 12–15. Preluat de la <http://www.jstor.org/stable/44397516>

Kondo, D. (2018). *Crearea lumii: cursa, performanța și munca creativității* . Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv11cw1w3>

Kokkinaki , A., Dekoulou , PP, Kyrillou , CM și Riskos , K. (2020). *Politici de antreprenoriat incluziv, Note de evaluare a țării* , Cipru. OCDE. Preluat de la <https://www.oecd.org/cfe/smes/Cyprus-IE-2020.pdf>

Lassalle, P. și Shaw, E. (2021). Soții în urmă și agenție constrânsă printre femeile antreprenori migranți: o perspectivă intersecțională. *Teoria și practica antreprenoriatului* , 45(6), 1496 – 1521. Preluat de la <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1042258721990331>

Lattacher , W. și Wdowiak, MA (2020). Învățare antreprenorială din eșec. O revizuire sistematică. *Jurnalul Internațional de Comportament Întreprinzător și Cercetare* , Vol. 26 Nr. 5, p. 1093-1131.

Lindvert , M., Patel, PC și Wincent, J. (2017). Luptă cu capitalul social: provocările micro-antreprenorilor pakistanezi în achiziționarea de resurse. *Antreprenoriat și dezvoltare regională* , 29(7–8), 759–790. doi.org/10.1080/08985626.2017.1349190

Maslakçı , A., Sürücü, L., & Şeşen , H. (2022). Capitalul psihologic pozitiv și intențiile antreprenoriale ale studenților universitari: Genul face diferența? *Jurnalul Internațional de Orientare Educațională și Vocațională*. doi:10.1007/s10775-022-09545-z. Preluat de la <https://link.springer.co/article/10.1007/s10775-022-09545-z>

Meliou , E. (2019). Familia ca o bulă eudaimonică : femei antreprenoare care mobilizează resurse de îngrijire în timpul crizei financiare persistente și austerității. *Gen, muncă și organizare* , 27(2), 218–235. doi.org/10.1111/gwao.12411

Meyer M, Cimpian A și Leslie SJ. (2015). *Femeile sunt subreprezentate în domenii în care se crede că succesul necesită strălucire* . *Față. Psih.* 6:235. doi : 10.3389/fpsyg.2015.00235

Mickey, EL, Smith-Doerr, L. (2022). Gen și inovație printr-o lentilă intersecțională: Re-imaginarea antreprenoriatului academic în Statele Unite. *Sociology Compass* , 16(3), e12964. doi.org/10.1111/soc4.12964

Miskiyah , N., Ridho , SLZ, Jauhari , H. și Purnamasari , K. (2021). Atributul femeilor și factorul la nivel de gospodărie privind abilitarea femeilor. *Media Ekonomi dan Manajemen* , 36(2), 181-195. doi : <http://dx.doi.org/10.24856/mem.v36i2.2124>.

Nearchou -Ellinas, L., & Kountouris , IS (2004). Femeile antreprenoare din Cipru: O nouă dinamică în economia Ciprului. *Women in Management Review* , 19(6), 325-332, doi:10.1108/09649420410555097. Preluat de la <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09649420410555097/full/html>

Netherland Times (2022). Țările de Jos numără cu 62% mai multe femei antreprenoare într-un deceniu. *NL Times*. Preluat la 7 iunie 2023, de la <https://nltimes.nl/2022/03/08/netherlands-counts-62-female-entrepreneurs-decade>

Nicoletti Morphitou , R. (2017). Femeile antreprenoare din Cipru: caracteristici, bariere și pași pentru dezvoltare . *International Journal of Management Cases* , 19(2), 20 – 34, doi.org/10.1108/09649420410555097. Preluat de la <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09649420410555097/full/html>

OCDE și Comisia Europeană (2015). *Note de politică privind extinderea rețelelor de antreprenori dezavantajați: activități antreprenoriale în Europa* . Preluat de la <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1b71b629-1e74-4e96-8e70-930a5a0e5bd1/language-en>

Ogundana , OM, Simba, A. Dana, L., & Liguori, E. (2021) Antreprenoriatul femeilor în economiile în curs de dezvoltare: un model de creștere bazat pe gen. *Journal of Small Business Management* , 59(1), 42-72, doi : 10.1080/00472778.2021.1938098. Preluat de la <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00472778.2021.1938098?needAccess=true&role=button>

Olaison , L., Sørensen, BM (2014). Abiectul antreprenoriatului: eșec, fiasco, fraudă, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research* 20(2), 193-209. DOI: [10.1108/IJEBR-09-2013-0143](https://doi.org/10.1108/IJEBR-09-2013-0143)

Opara, V., Sealy, R. și Ryan, MK (2020). Experiențele la locul de muncă ale femeilor profesioniste BAME: înțelegerea experiențelor la intersecție. *Gen, muncă și organizare* , 27(6), 1192–1213. doi.org/10.1111/gwao.12456

Orser, B., Riding, A. & Li, Y. (2019). Adoptarea tehnologiei și educație și formare antreprenorială care să includă genul. *Jurnalul Internațional de Gen și Antreprenoriat* , 11(3), 273-298. doi:10.1108/ijge-02-2019-0026

Rainey, K., Dancy, M., Mickelson, R., Stearns, E. și Moller, S. (2018). Diferențele de rasă și gen în modul în care sentimentul de apartenență influențează deciziile de a se specializa în STEM. *Jurnalul Internațional de Educație STEM*, 5(10), 1-14. doi.org/10.1186/s40594-018-0115-6

Ram, M. și Jones, T. (2008). *Întreprinderile minoritare etnice în Marea Britanie: O revizuire a cercetării și dezvoltărilor politice* . *Mediu și planificare C: Guvern și politică*, 26(2), 352–374.

<https://doi.org/10.1068/c0722>. Preluat de la
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1068/c0722>

Rombough, Shirley și Keithly D. (2010). Femeile în politică: o analiză a caracteristicilor personale care duc la succes în obținerea unei funcții electiv locale . *Rasa, genul și clasa* 17, nr. 3/4 (2010): 173–88.

Skaggs, S., Stainback, K. și Duncan, P. (2012). Trecerea lucrurilor sau afacerile ca de obicei? Influența femeilor executive și a consiliului de administrație asupra reprezentării manageriale a femeilor. *Social Science Research* , 41(4), <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.01.006>

Shaharban , V. (2019). *O analiză cantitativă a împuternicirii femeilor* . Conferință: a 52-a conferință anuală a Societății Econometrice Indiene (TIES)La: campusul IIMK, Kozhikode

Tubadji , A., Dietrich, H., Angelis, V., Haas, A. și Schels, B. (2021). Frica de eșec și persistența culturală în antreprenoriatul tinerilor. *Journal of Small Business and Entrepreneurship* , 33(5), 513–538. <https://doi.org/10.1080/08276331.2019.1692999>

Națiunile Unite (2023). *Îngrijirea copiilor și sprijinul parental pentru abilitarea femeilor* . Preluat de la <https://media.un.org/en/asset/k1w/k1wesie03d>

Verduijn , K., & Essers, C. (2013). Sub semnul întrebării ipotezele antreprenoriale dominante: Cazul femeilor antreprenoare ale minorităților etnice. *Antreprenoriat și dezvoltare regională* , 25(7-8), 612-630. doi:10.1080/08985626.2013.814718

Verneshena , N., Rodgers, P., Mcadam , M., Clinton, E. (2019). Antreprenoriat migranți transnaționali, gen și afaceri de familie, *rețele globale* 19(2) 238 -260

Violaris , I., Loizides , Y., Harmandas , D. (2011). Cipru: Antreprenoriatul de femei imigrante în Europa mediteraneană. D. Halkias (Ed.), *Feme migrant entrepreneurs: The economic and social impact of a global phenomenon* , 127-134. Farnham, Surrey, Anglia: Gower. Preluat de la <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315582092-24/cyprus-female-immigrant-entrepreneurship-mediterranean-europe-ioannis-violaris-danae-harmandas-yiannos-loizides>

Violaris , I., Harmandas , D., & Loizides , Y. (2012). Cyprus Small Business Ventures revigorează economia. *Thunderbird International Business Review* , 54(1), 105-110, <https://doi.org/10.1002/tie.21442>

Vorobeva, E. (2022). *Intersecționalitatea și antreprenoriatul minoritar: la intersecția dintre vulnerabilitate și putere* . În Dana, LP., Khachlouf , N., Maâlaoui , A., Ratten , V. (eds). Minorități defavorizate în afaceri. Contribuții la Știința Managementului. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-97079-6_11

Warnecke, T. (2016). *Capabilități, dezvoltare umană și gândire de proiectare: un cadru pentru un cadru sensibil la gen pentru programele de antreprenoriat sensibil la gen*. Colegiul Rollings. Publicațiile Facultății. 230.

Wishart, M. (2018). *Antreprenori subreprezențați: o revizuire a literaturii*. Centrul de Cercetare a Întreprinderilor. Preluat de la <https://www.enterpriseresearch.ac.uk/wp-content/uploads/2018/07/Under-represented-entrepreneurs-Revised-10.18.pdf>

Yamakawa, Y., Peng, MW, Deeds, DL (2015). Răsărirea din cenușă: determinanți cognitivi ai creșterii întreprinderii după eșecul antreprenorial. *Teoria și practica antreprenoriului*, 39(2), 209-236. doi:10.1111/etap.12047

Yangailo, T., Qutieshat, A. (2022). Descoperirea caracteristicilor dominante pentru intenția antreprenorială și succesul în ultimul deceniu: revizuirea sistematică a literaturii. *Educație antreprenorială*, 5, 145–178. Preluat de la <https://link.springer.com/article/10.1007/s41959-022-00073-z>

Yates, TM, Tyrell, FA, Masten, AS (2015). *Teoria rezilienței și practica psihologiei pozitive de la indivizi la societăți*. Psihologia pozitivă în practică: promovarea înfloririi umane în muncă, sănătate, educație și viața de zi cu zi. ed. S. Iosif. Ed. a doua (Hoboken, NJ, SUA: John Wiley & Sons, Inc), 773–788.

Zhou Q, Mao JY, Tang F. (2020). *Nu-ți fie teamă să eșuezi pentru că poți învăța din asta! Cum motivația intrinsecă conduce la o dezvoltare personală îmbunătățită și un leadership binevoitor ca condiție de limită*. *Front Psychol.* 16;11:699 . doi : 10.3389/fpsyg.2020.00699. PMID: 32425847; PMCID: PMC7212472.

Alte resurse:

<https://www.oprah.com/spirit/brene-brown-interviewed-by-oprah-daring-greatly/4>

Funded by
the European Union

Project No: 2022-1-CY02-KA220-
YOU-000084991

Embracing a Gender-Neutral Approach for Entrepreneurial Growth through the Lens of Intersectionality

WWW.ENTREPRENEURIALHERSTORY.EU

